

תפילה באריכות

מבטלת אריכות הגלות

תשובה

משמחת הנישואין של

אברהם יעקב הלוי ורבקה שיחיו
שגלוב

ז' אלול ה'תשפ"ה

תפילה באריכות

מבטלת אריכות הגלות

ת ש ו ר ה

משמחת הנישואין של

אברהם יעקב הלוי ורבקה שיחיו

שגלוב

ז אלול ה'תשפ"ה

יוצא לאור ע"י
מעיינות החסידות
מרכז ללימוד והפצת תורת החסידות
גולדרס גרין, לונדון

Written by
Sholom Osdoba

Design and layout by
Zalmy Wilhelm

Published and Copyright © by
Maayonos Hachassidus
15 Alba Court, Alba Gardens
LONDON NW11 9NP
UNITED KINGDOM

5785 · 2025

For comments and further information
please contact:
droshos@gmail.com
07724 156 415

פתח דבר

אנו מודים לה' על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי צאצאינו למזל טוב, החתן התמים הרב מ' אברהם יעקב הלוי שיחי' עם הכלה המהוללה מ' רבקה תחי'.

התודה והברכה מובעת בזה לידידנו ומכירנו, אשר הואילו לשמוח איתנו יחדיו ביום שמחת לבבנו, ולברך את הזוג יחיו, ואותנו כולנו, בברכת מזל טוב, וחיים מאושרים בגשמויות וברוחניות.

בתור הבעת תודה לבבית והוקרה לכל הנוטלים חלק בשמחתנו, מוגשת בזה תשורה מיוחדת, כפי מנהג אנ"ש לאחרונה, על יסוד התשורה שחולקה בחתונת רבינו.

הא-ל הטוב, הוא יתברך, יברך את כבודו ואת אנשי ביתו יחיו בתוך כלל אחינו בני ישראל יחיו, בברכות מאלופות מנפש ועד בשר. ובמיוחד בברכה העיקרית, שנזכה ללכת משמחה זו לשמחה העיקרית, שמחת הנישואין של כנסת ישראל עם הקב"ה, בגאולה האמיתית והשלמה.

בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה

משפחת אודאבא

לונדון, אנגלי'

משפחת שג'וב

ס' לואיס פארק, מיניסוטה

הקדמה

בשנים האחרונות נדפסו חוברות רבות בענין התפלה - כיצד להתפלל על פי הוראות רבותינו נשיאנו, בהתבוננות עמוקה וארוכה: להעמיד עצמו לפני ה' פנים אל פנים, לעורר אהבתו ית' בלב, להתגבר על בלבולי ותאוות היצר, ואף לבאר לו עניני אלקות, עד שגם הוא יחדל מלהפריע ויסכים לקיום המצות.

בחיבורים אלו נאספו ענינים רבים: מקורות מדברי הפוסקים. דיונים ואף ויכוחים במעלת וצורך התפלה לגבי תלמוד תורה. דרכים שונים בדבקות ובהתלהבות. ביאורים בחסידות על סדר התפלה. סיפורים אודות תפלתם הנפלאה של צדיקים וגדולי החסידים.

קובץ זה עוסק בשתי נקודות בלבד:

א. מדוע? מה הטעם שתפלה באריכות היא תנאי חיוני לשלימות קיום התורה והמצוות.

ב. כיצד? הדרכה מעשית, איך להתבונן ולהאריך בפועל, עם עצות המתאימות לכל נפש.

עוד ענין מיוחד בקובץ זה: חוברות אחרות נכתבו ע"י משפיעים ותלמידיהם, כל אחד לפי דרכו וסגנונו, ומביאים לצורך חיזוק דבריהם ציטוטים קצרים מדברי רבותינו נשיאנו, מבלי להקפיד תמיד בלשונם המדויקת. ואילו כאן, רובו ככולו דברי רבותינו נשיאנו, ובלשון הרב, בלא הוספת ביאורים ומונחים חדשים, ועם ציון מקורם, לאחר עיון ובדיקה במקורות המדויקים, מבלי להסתמך על ציטוטים בחיבורים אחרים. כך מקבל הקורא חיזוק והדרכה מעשית, מפי רבותינו נשיאנו עצמם.

עם כל זאת, סידרנו הדברים בלשון מקוצרת, כדי לכוון אל שתי השאלות - "מדוע?", "כיצד?". לשם כך השמטנו חזרות ופרטים שאינם

נוגעים ממש לנידון, וכן פסוקים ומאמרי חז"ל שהובאו לראי' בלבד, כי אינם דרושים להבנת פשטות הענין. בכמה מקומות הדגשנו מלים, אף שאין ההדגשה במקור, כדי להבליט מעלת התפלה באריכות. אך למרות זהירות יתירה שלא לשנות את כוונת המקור, אם טעינו בפרט כלשהו, נא להודיענו, ונשתדל לתקן במהדורות הבאות בעזרת השי"ת.

בביאור מהות התפלה יתבאר הכתוב "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו", שהוא היסוד של ספר התניא. בתניא נתבאר הקשר שבין "בלבבך" ל"לעשותו", שכל קיום המצוות תלוי באהבה ויראה שבלב. אך עדיין יש לתמוה, למה הקדים "בפיך" ל"בלבבך"? והלא גם לימוד התורה - "בפיך" - תלוי באהבה ויראה, כמבואר בתניא לענין לימוד תורה לשמה.

אלא ש"בפיך" אין פירושו רק דיבור התורה, אלא כללות לימוד התורה, שנקרא "בפיך" מפני שעיקר חיובו בדיבור, ואף מחשבת התורה בכלל זה. וכוונת הכתוב היא, שאהבת ה' בלב מצד עצמה, אינה קרובה לכל אחד. אבל ע"י הקדמת "בפיך" - מחשבת התורה, התכוונות והעמקת הדעת, שהיא קרובה לכל אחד - נעשית גם אהבת ה' קרובה מאד. וזהו כוונת הפסוק, שע"י עבודת התפלה, נעשית קיום כל התורה והמצוות "קרוב אליך הדבר מאד" (המקורות לביאור זה ראה תניא השלם פי"ז).

עבודת התפלה אינה מנהג נוסף או הידור בדרכי החסידות, אלא היא עצם התכלית שלשמה נתייסדה שיטת החסידות.

ולכן, בעבודת התפלה נכללים שני יסודות - שהם בבחינת 'תנאים' בנשיאות רבינו:

א. עבודה בכח עצמו - בקבלת הנשיאות, י' שבט תשי"א. תפלה, שהיא הרגש אלקות בשכל אנושי, כולו בכח עצמו, כמבואר בארוכה בהקובץ, ומפורש באג"ק מהרי"צ (ח"ג ע' תקכו), הובא בסי"ב.

ב. עבודה מצד האדם - כ"ח ניסן תשנ"א: "גם כשצועקים "עד מתי" - הרי זה מפני הציווי כו', ואילו היו מתכוונים ומבקשים וצועקים באמת, בודאי ובודאי שמשית כבר ה' בא !!!"

אמיתית ענין הגאולה הוא "ומלאה הארץ דעה את ה'". גילוי אלקות בהרגשה פנימית. גילוי והרגשת האמת. אם כן תפלה, שענינה התעוררות הלב לעמוד מול האמת - האמת דאלקות והאמת דנפשו פנימה - ולחבר שתי אמיתות אלו יחדיו, היא המעוררת רצון אמיתי מצד האדם לגאולה האמיתית, וגם רצון אמיתי לכל המצות, שיהיו מתוך חיות ופנימיות, ולא רק לצאת ידי חובה, מפני הציווי.

עוד זאת: כללות עבודת האדם היא להיות שותף להקב"ה במעשה בראשית. כל שותף מוסיף חלק שאין בשותף האחר. "מן שמיא מיהב יהבי, מישקל לא שקלי" (תענית כה, א ע"פ גירסת הע"י), ולכן, החידוש מצד הקב"ה הוא להוות מאין ליש, והחידוש מצד האדם - לבטל היש לאין. וזה נעשה בתפלה, שמתכוונן ומרגיש גודל ביטולו, ובכך ממלא חלקו בשותפות, ונעשה ראוי לעמוד לפני המקום ולבקש צרכיו. (מקור: י"ט כסלו תשי"ט, שיחה ו')

וישנו חידוש מיוחד מצד כל יחיד. כל אחד מתפלל לפי דעתו ותכונותיו, שאין דעותיהם שוות. ולכן אין מסגרת אחידה לא בכמות, לא באיכות, ולא בתוכן ההתבוננות.

ולהעיר: ג' הלשונות שנאמרו בשיחת כ"ח ניסן, מכוונים כנגד ג' שלבי העבודה: מתכוונים - לימוד החסידות. מבקשים - התעוררות הלב מתוך התבוננות קודם התפלה. צועקים - אמירת התפלה בקול, בניגון ובהתלהבות.

ועל פי זה יתבאר המשך השיחה: "נמצאים עדיין בגלות, ועוד ועיקר - בגלות פנימי בעיני עבודת השם". אף שהמדובר הוא בגלות כפשוטה, מוסיף "גלות פנימי", ומדגיש ועיקר. כי אמיתית ענין הגאולה הוא גילוי האמת שבפנימיות האדם, וזה נעשה בפועל ע"י עבודת התפלה.

ויהי רצון שנזכה בתפלתנו להתקרב אל ה', והוא ית' יתקרב אלינו, וימלא כל משאלות לבנו לטובה, ובעיקר - שנזכה לגאולה האמיתית והשלמה בקרוב ממש.

מפתח

iii	פתח דבר
iv	הקדמה
	סימן א
9	תפלה - חיות וקיום כל התורה ומצוות
	סימן ב
17	מטרת התפלה - לעורר אהבה לה'
	סימן ג
19	בירור וזיכוך המדות ע"י תפלה
	סימן ד
21	חיוב כוונה - לא רק במוח, אלא גם בלב
	סימן ה
26	נפקא מינה למעשה
	סימן ו
28	כוונת הלב וכוונת המוח - גם יחד
	סימן ז
30	כל המוסיף בבקשת "ה'", מוסיפים לו במילוי "צרכיו"
	סימן ח
41	הפירוש של "התבוננות"
	סימן ט
47	התבוננות 'פרטית'
	סימן י
50	מי שאין לו חוש ההעמקה וההרגש
	סימן יא
52	הסיבה שנשארו מדות מגונות בעובד ה'
	סימן יב
53	שלשה סוגי התבוננות

56	איך לחבר התכוננות עם פירוש המלות	סימן יג
62	גודל החסרון של לימוד חסידות בלי עבודת התפלה	סימן יד
65	למה צריכים להאריך דוקא?	סימן טו
69	גם דורות האחרונים צריכים להאריך	סימן טז
84	חסידים ה'אחרונים' מאריכים יותר	סימן יז
92	אם אין זמן להאריך	סימן יח
94	עצות להתכוננות	סימן יט
103	הכנה לתפלה	סימן כ
106	רושם התפלה על כל היום	סימן כא
107	השפעת המתפלל על אחרים, וסיוע למתפלל ע"י אחרים	סימן כב
109	עיקר עבודת האדם	סימן כג
111	תענוג הכי גדול	סימן כד
112	התנגדות הכי גדולה	סימן כה
113	הכנה למשיח	סימן כו
115	משלים, סיפורים, עצות, ופתגמים מפי משפיעים	סימן כז

סימן א

תפלה - חיות וקיום כל התורה ומצוות

ראוי ונכון ליתן נפשינו ממש עליה, והיא חובה של תורה ממש למביני מדע, תועלת ההתבוננות ועומק הדעת קצת, כל חד לפום שיעורא דיליה, בסדור שבחו של מקום ב"ה, בפסוקי דזמרה ושתי ברכות שלפני ק"ש יוצר ואהבה, לעורר בהן האהבה המסותרת בלב כל ישראל, לבא לבחינת גילוי בהתגלות הלב, בשעת ק"ש עצמה, שזאת היא מצות האהבה שבפסוק ואהבת כו' בכל לבבך כו' הנמנית ראשונה בתרי"ג מצות כמ"ש הרמב"ם ז"ל שהיא מיסודי התורה ושרשה ומקור לכל רמ"ח מ"ע.

תניא קונטרס אחרון קסב,א

ענין ומהות התפלה רובה ככולה, היא לקוטי מזמורים ופסוקים מתהילים של דוד המלך ושאר נביאים, וכולם הם שבחים של הבורא חי וקיים, ורוב גדולתו וממשלתו בריבי רבבות מלאכים ושמי השמים העליונים, ומחיה את כולם, וכל צבא השמים לפניו משתחוים, וגם על הארץ ומתחת אין עוד מלבדו, וממליך מלכים ולו המלוכה. וגם זכרון חסדי הבורא שעשה עמנו שהוציאנו ממצרים, אשר על כן ראוי לנו לאהבה את ה' ולקיים כל מצותיו.

התפלה בכוונה כנ"ל היא עזר וסעד לאדם, לעמוד נגד יצרו הרע כל היום אחר התפלה, לקיים כל מצות ה', כי נשאר לו לזכרון במוחו ולבו כל היום. אך מי שאינו מתפלל בכוונה כנ"ל, אף שלומד כל היום הדינים בתלמוד ושאר ספרים, אפשר שיקיים מה שלומד ואפשר ויוכל להיות שלא יקיים מה שלומד, ויוכל להיות שיעבור לפעמים על מצות ה'.

אג"ק אדה"ז ח"ב סי' ו', ח' י"א חשון תקנ"ט,

דברי עדות בעת מאסרו בפטרבורג

עבודה שבלב זהו תפלה (תענית ב,א), והיא דרבנן ואינה ממנין המצות דאורייתא. וצריך להבין, שהלא רז"ל החמירו הרבה יותר בכוונת

התפלה, אפילו מכוונת ק"ש הנמנית ראשונה בתרי"ג מצות דאורייתא. והיינו, מפני שהיא דברים העומדים ברומו של עולם, וא"כ מהו שאינה ממנין המצות.

(אור התורה ע' תתקצח: כמבואר במשנה דברכות (טז,א) האומנין קורין (קריאת שמע) בראש האילן ובראש הנדבך, מה שאין רשאים לעשות כן בתפלה. רש"י: דצלותא רחמי היא ובעי כוונה).

והענין יובן בהקדים, כי הנה י"ח ברכות דשמונה עשרה הן כנגד ח"י חוליות השדרה, שבתוכן נמשך החוט השדרה (כנודע מהזהר ובגמ' ברכות כח,ב). והנה עד"מ באדם יש בגופו רמ"ח אברים, שלשים בפסת הרגל כו' ח"י חוליות השדרה כו', אך החוט השדרה עצמו הנמשך בתוך החוליות אינו ממנין האברים, ועם כל זה, הוא המעמיד ומקיים את כל האברים, שמברית מן הראש עד הירכיים, ועל ידו נמשך החיות מהמוחין לכל האברים, שהאברים מחוברים בצלעות והצלעות בחוליות והחוליות בחוט השדרה. והחוט אינו בכלל האברים רק שהוא המקשר כו' ומתחיל מהמוח ומתפשט עד הרגלים, ולכן אם נפסק חוט השדרה כו' (הרי זו טריפה, חולין רפ"ג).

כמו כן הנמשך בבחינת המצות, שהם רמ"ח אברים דמלכא, הנה אמרו רז"ל מצות צריכות כוונה, והכוונה היינו בחינת התפלה, שהיא בחינת כוונה ופנימית להמצות, והיא עיקר המעמיד ומקיים את הרמ"ח מ"ע. והיא כמשל החוט השדרה שהוא המעמיד ומקיים את האברים אע"פ שהוא בעצמו אינו ממנין רמ"ח אברים.

תכלית בריאת העולם הוא, שנתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. דירה והתגלות אלקותו ית' בידיעה שלנו, בעולם השפל שההעלם בו יותר, כמו שהוא למעלה בידיעה עליונה, דכולא קמיה כלא חשיב.

וזהו עיקר המכוון בתפלה, והבקשות בשמונה עשרה, "ברוך אתה", שמבקשים שיהיה "ברוך" - ברכה והמשכה, הארה רבה ועצומה, מ"אתה" - למעלה מסדר השתלשלות. ורופא חולי עמו ישראל ומברך השנים עד"מ, הוא הכלי שבו מתגלה אלקותו ית' למטה בגשמיות, כשנותן חיים ובריאות לחולים וברכה על פני האדמה כו'. נמצא שכל בקשות שבשמונה עשרה הם כלים לגילוי אלקותו ית' ממש למטה.

וזוהו שהמצות צריכות כוונה, והתפלה היא בחינת הכוונה בכלל, לפי שבה ועל ידה נמשך כללות גילוי האור, שהיא בחינת נשמה וחיות למעשה המצות. (ואח"כ ע"י קיום המצות כל היום ממשיכים האור בפרט להתלבש במצוה פרטית, שהיא אבר א' מרמ"ח אברים דמלכא.

(חסידות מבוארת: התפלה הוא בקשת צרכיו, ועיקר צורך האדם הוא למלא תפקידו בשבילו נברא, לעשות לו דירה בתחתונים. הבקשה העיקרית שבתפלה, היא כנגד החוט עצמו, להמשיך אור א"ס למטה. וכאשר הקב"ה מקבל את הבקשות הפרטיות ומשפיע לו חיים גשמיים ובריאות גשמית כו', אזי מתגלה לכל שהקב"ה הוא המנהיג והמקיים והמחי' את כל העולם, וזהו גילוי אלקות בעולם).

והוא ממש כנ"ל במשל החוט השדרה, שבו נמשך החיות מן המוחין, אשר במוחין היא עיקר משכן והשראת הנשמה, וממנו הדעת נמשך מוח בחוט השדרה, ואח"כ נמשך ממנו בכל רמ"ח אברים.

התגלות אלקות למטה כמו למעלה, נקרא ע"פ חסידות המשכת הדעת.

(חסידות מבוארת: בספרי הקבלה, נק' המשכת האלקות שע"י התפלה "המשכת המוחין", לפי שפעולת המשכת האור היא על דרך חיות הנפש הנמשכת מן המוח שבראש, ע"י חוט השדרה, אל תוך אברי הגוף. אבל בתורת החסידות, שבאה לבאר דרכי עבודת האדם, נקראת המשכה זו בשם "המשכת הדעת", לפי שתוכן הגילוי בנפש האדם בעבודתו לה', הוא התגלות אלקות בידיעה שלנו. כמו שחוט השדרה מחובר למוח הדעת, שהוא מאחורי הראש בצד העורף, כן התגלות אלקות בידיעה שלנו היא לא ע"י ידיעה שכלית, אלא ע"י כח הדעת שהוא הרגשה והתקשרות באלקות, שהיא הממשיכה חיות בכל עניני עבודת ה').

לקוטי תורה פ' בלק עג,

לכאורה יש סתירה להטעם שהתפלה אינה ממנין רמ"ח מ"ע לפי שהיא בחינת חוט השדרה שאינו ממנין רמ"ח אברים, שהרי ח"י ברכות דשמו"ע הם כנגד ח"י חוליות השדרה, והחוליות הם ממנין רמ"ח אברים.

אך בתפלה יש ב' דברים. א', עיקר המכוון בהתפלה, והוא מה שמבקשים ברוך אתה ה' שיהי' גילוי אור א"ס ב"ה, ב', הבקשות עצמן להיות רופא חולים ומברך השנים, שהן רק כלים לאור ההמשכה והכלים

הן ח"י ברכות, כמו שחוליות השדרה הן י"ח, והן כלים לחוט השדרה שהיא עיקר החיות, כמ"ש בפרק אלו טרפות שבו תלוי הטריופות, משא"כ נשבר השדרה ולא נפסק החוט שלה כשרה, לפי שעיקר החיות הוא בהחוט עצמו.

וא"כ מ"ש בגמרא דח"י ברכות הם כנגד ח"י חוליות, כוונתם, שלכך תקנו ח"י ברכות שהם ח"י כלים דייקא כנגד ח"י חוליות כו', אבל עיקר המכוון שבמצות התפלה, שיהיה המשכת אור א"ס ב"ה בכלים הנ"ל, הוא עד"מ בחינת החוט השדרה עצמו, שנמשך מן המוח שבראש למטה.

הגהות הצמח צדק

האומרים תפלה מדרבנן לא ראו מאורות מימיהם, כי אף שנוסח התפלה ומנינה ג' פעמים ביום הוא מדרבנן, עיקר ענינה ומהותה הוא יסוד כל התורה, לדעת את ה', להכיר גדלו ותפארתו בדעה שלימה ומיושבת בבינת הלב, שיתבונן בזה כל כך, עד שתתעורר נפש המשכלת לאהבת את שם ה', ולדבקה בו ובתורתו, ולחפון מאד במצותיו, אשר כל ענין זה נעשה לנו בזמן הזה, ע"י אמירת פסד"ז וברכות ק"ש לפנייה ולאחריה, בפה מלא ובקול המעורר כוונת הלב.

אג"ק אדה"ז ח"א אגרת טו

יש לבאר כוונת אדה"ז "האומרים תפלה מדרבנן לא ראו מאורות מימיהם", אף דלהלכה היא רק מדרבנן, ע"פ המבואר בלקוטי תורה, שענין התפלה הוא בדוגמת חוט השדרה, שאינו ממנין האברים, ועכ"ז הוא המעמיד ומקיים את כל האברים.

הטעם הפשוט שאינו במנין האברים, הוא, לפי שאבר צריך להיות בו בשר וגידים ועצמות, אבל עדיין קשה, כי אף שאין לו עצם, מ"מ הרי הוא מעמיד את כל הגוף.

כתב הרמב"ם בספר המצוות בהשרשים: "אין ראוי למנות הציוויים הכוללים התורה כולה". היינו, שבמנין רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת נימנו רק הציוויים "לעשות מעשה מיוחד", והאזהרות "מעשות מעשה מיוחד", אבל לא ציוויים ואזהרות ש"אין בדבר מיוחד, אבל יכללו המצוות כולם". הרי, זה שלא נכללו במנין המצוות אינו חסרון, אלא הם למעלה ממנין המצוות.

ביאור: אכן, התורה ומצוות ניתנו למטה, כדי להפוך ולזכך את חומר וגשם העולם, להיות כלי לרוחניות ואלקות, ולזה צריך מעשה מיוחד, בגשם מיוחד. אבל, כדי שלא להתפעל מהחומר, צריך נשמה ופנימיות, חיות והתלהבות, שתחדור בהמעשה להחיות ולהאיר אותו, ואף שהנשמה מחי' רמ"ח אברי הגוף, אינה מתחלקת לרמ"ח חלקים.

ולכן, "קדושים תהיו כי קדוש אני" אינו ענין פרטי, אלא הוא הכלל והפנימיות והטעם של כל המצוות הפרטיות, כי לולי החיות והנשמה ד"קדושים תהיו", לא הי' שייך להיות מובדל ומופרש מחומרי העולם. ולכן אינו נכלל במנין המצוות, להיותו למעלה מגדר של מספר, כשם שהנשמה היא למעלה ממנין אברי הגוף מצד רוחניותה, וכמו חוט השדרה עצמו שבו נמשך חיות המוח שלא נתגשם בהגשמיות של העצם, גם לאחר שיוצא מן המוח ונמשך בחוט השדרה שעובר בתוך החוליות, אלא עדיין מזוכך שלא בערך מחומר העצם בשר וגידים, שמהם מורכב האבר, ובגלל זכותו אינו נמנה במנין האברים.

ולכן האומרים שתפלה אינה מן התורה הרי זה כמו שאומרים ש"קדושים תהיו כי קדוש אני" אינו מן התורה, ש"לא ראו מאורות מימיהם", להיותה בבחינת "מאורות" לכל התורה ומצוותיה.

שמחת בית השואבה, תש"כ

יש מחלוקת בין הפוסקים אם מ"ע מדאורייתא או מדרבנן. רוב מוני המצוות העלו דתפלה בכל יום ונוסח התפלה הוא מצוה דרבנן, אך מדאורייתא מצוה שיתפלל ויבקש בעת מן העתים אשר יצטרך לדבר מן הדברים.

דרך מצותיך, התחלת שרש מצות התפלה

קשיא: כיצד אפשר להתבטא ש"האומרים תפלה מדרבנן לא ראו מאורות מימיהם", הרי זהו דעתם של כמה גדולי ישראל?

תירוץ: אין כוונת אדה"ז "האומרים תפלה מדרבנן" להפוסקים, אלא לאלו הנמצאים בדורו שרוצים להוכיח מפוסקים אלו שהתפלה אינה חשובה כל כך, ועליהם אומר ש"לא ראו מאורות מימיהם", כי ענינו של "מאור" הוא לראות דבר הנמצא מקודם לכן, ולולי ה"מאור" אף שהדבר קיים לא רואים אותו ולא יודעים אודות קיומו. וכמו כן ה"מאורות"

דתורת החסידות גילתה את מעלתה הפנימית של התפלה, שהיא הדבר המעמיד ומקיים את כל רמ"ח מ"ע, בדוגמת חוט השדרה כו'.

ש"פ בחוקותי תשמ"ד

סיכום: ה'מאורות' דתפלה מתגלה ע"י ה'מאורות' דחסידות

במש"כ דתפלה דאורייתא, ראה העתקתה בס' משנת יואל לר"י דיסקין ומה שהעיר שם (ע' טו ואילך). ולכאורה קשה ממ"ש בשולחנו (חאו"ח סק"ו סוס"ב) "וכן עיקר". ויש לתרץ עפמש"כ בשער הכולל בתחלתו. אבל ראה פס"ד להצ"צ חי' על הרמב"ם הל' תפלה.

ומחזורתא דאין כוונת אדה"ז באגרת הנ"ל לחו"ד בכלל אם תפלה מה"ת (ולכן לא כתב שהאומרים שהיא מדרבנן "טועים", אלא ש"לא ראו מאורות מימיהם"), אלא תוכן האגרת להראות טעות אלו שרצו להתפלל בחפזון וכו' מפני שתפלה דרבנן, וע"ז בא המענה וביאור גודל טעותם, כי בזמן הזה של המתפללים בחפזון והמלעיגים וכו' היא יסוד כל התורה וכו' עיי"ש. ועיין היטב זח"ב רב, ב.

אג"ק חי"ב, ד'רכה, י"א ניסן תשט"ז, ע' תיב.

נדפס בלקו"ש חי"ד ע' 223

תפלה היא מדרבנן. והקשו על דעת הרמב"ם (ריש הל' תפלה) ש"מצות עשה להתפלל בכל יום", מניין מקור החיוב להתפלל בכל יום (רמב"ן בסהמ"צ להרמב"ם מ"ע ה', הובא בכסף משנה כאן, וראה שאגת ארי' פי"ד). יש שתירצו דלשיטת הרמב"ם, בשעה שמרגיש חסרון בצרכיו מצוה להתפלל, וכיון שלא מסתבר לומר שמצוה זו תתקיים פעם אחת במשך זמן רב, עכצ"ל שחיובה בכל יום (קרית ספר הובא בלח"מ. קנאת סופרים בסהמ"צ שם. וראה כס"מ שם. שאג"א שם). ולאחרי כל זה אין הדברים מחוורים די צרכם.

אמנם, לדעת כל מוני המצוות יש מצות עשה לזעוק ולהריע בחצוצרות בעת מלחמה (רמב"ם ריש הל' תעניות. רמב"ן ומג"א וקנאת סופרים לסהמ"צ שם. וגם בזמן הזה, ראה נ"כ הרמב"ם הל' תעניות שם ה"ד. מג"א או"ח ר"ס תקעו). לפי זה, מי שאינו מרגיש שיש לו חסרון שנוגע לו לבקש ולהתחנן שימלאו את חסרונו, ואין לו מלחמות, אף שיתפלל כל היום כולו, יתכן שלא התפלל מימיו תפלה מן התורה, כי אם

מדרבנן בלבד, ויכול לחיות שבעים שנה מבלי לטעום טעמה של תפלה אמיתית.

אבל, ע"פ תורת החסידות, נעשית התפלה מצות עשה מן התורה, ג' פעמים בכל יום. שמתבונן בגדולתו ית' ובא להבנה והכרה בשפלות האדם, עד כמה הוא בצמצום מדידה והגבלה. כאשר חסר באכילתו נעשה מיד חלישות בכח שכלו. וכאשר חסר בשינתו נעשה אצלו בלבול המוחין. וכל קיומו תלוי במין החי והצומח והדומם. וגם במצבו הרוחני, מתבונן בגדלות הבורא שממנו נלקחה נשמתו, "מאיגרא רמה", ומשם ירדה "לבירא עמיקתא". ויודע בעצמו מי הוא המושל ושולט עליו, מבין שני אלו שעליהם אמרו חז"ל זה וזה שופטן. כשמרגיש שפלות מצבו, מרגיש את עצמו במצב של חסרון עצום. וכיון שהחסרון שלו נוגע לו באמת, נעשה אצלו חיוב מן התורה לבקש צרכיו בתפלה. ונכללת בזה גם מצות התורה לזעוק ולהריע בעת מלחמה ש"יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו", כמבואר בתניא ששתי הנפשות "נלחמות זו עם זו על הגוף וכל אבריו".

וכדי שהתפלה תהי' מתוך הרגש גודל החסרון וזעקה להקב"ה, צריך להקדים "מה טובו", "הודו", פסוקי דזמרה וברכות ק"ש, וכפי שתורת החסידות מבארת ומורה את הדרך להתבוננות בענינים אלו, ואז בכה יבכה במר נפשו מצד גודל התאוה והצמאון להיותו "בארץ צי" ועיף בלי מים", ובתנועה כזו מתפלל ומבקש שירוה וישביע את צמאונו ורעבונו, כיון שאינו יכול לסבול יותר.

מוצש"ק פ' וישב, כ' כסלו תשי"ז

ראה גם ביאור ר' יחזקאל פייגין בהתמים ע' סח 820

בדיוק הלשון מאורות ולא אורות

מה דפשיטא לי' דכיון דתפלה מדרבנן מוכרח לאמר שכל הני הלכתא גברותא (ברכות לא, א) ג"כ דרבנן, לפע"ד אין תלוי זב"ז, דאפשר דתפלה עצמה אפילו תהי' רשות, בכל זאת כשמתפלל לפני ממה"מ הקב"ה יונחו עליו כמה גדרים ואפילו מן התורה, גדרים הקשורים בהנוגע כבוד המקום, אהבת ה' ויראתו, האלקים בשמים ואתה על הארץ ע"כ יהיו דברין מעטים ועוד ועוד.

אג"ק חי"ד, ד'תתכ"ו, י"א חשוון, ע' עג

כל השקו"ט אם תפלה היא מן התורה או מדרבנן, הרי זה שייך רק קודם שעומד להתפלל, האם יש חיוב מן התורה להתפלל בזמן זה דוקא כו'. אבל כאשר נעמד להתפלל להקב"ה ואומר "ברוך אתה ה'" פשיטא שישנו חיוב מן התורה לחשוב אודות ה', דהיינו הכוונה הכללית ד"דע לפני מי אתה עומד".

י"ג תשרי תשמ"ג

סימן ב

מטרת התפלה - לעורר אהבה לה'

עבודה שבלב זו תפלה, ולכן כל העבודה והיגיעה דתפלה היא לבוא למדת האהבה, כי ע"י מדת האהבה, נעשים ב' ענינים:

א. מקשר ומדבק נפשו באלקות, במקור חוצבה, בעצמות אור א"ס ב"ה בתפלת שמו"ע. תפלה מלשון התחברות, כמו התופל כלי חרס.

ב. מברך ומזכך הנפש הבהמית. תפלה במקום קרבן, הקרכת הנפש הבהמית.

שעל זה נאמר "וידעת היום והשבות אל לבבך". וזהו ענין "ואהבת כו' בכל לבבך" - בשני "יצריך" כו'.

קונטרס העבודה, הקדמה ופרק א'

ההכרח להיות במוח ולב, מצד ג' טעמים: א. אהבה ודביקות בה'. ב. חיות וקיום התורה ומצות. ג. בירור וזיכוך המדות הטבעים.

א. עצם העבודה, לעבוד את ה' בעבודה שבלב, לעורר אהבה ויראה אמיתיים בלבו, לקיים המ"ע לאהוב את ה' ולירא מפניו, והוא ע"י התבוננות והעמקת הדעת.

ב. נוגע לכללות קיום התורה ומצות, דאהבה מקור הרמ"ח מ"ע ויראה מקור שס"ה מל"ת, שבלעדן אין להם קיום אמיתי, כמ"ש בתניא פרק ד', ובזה דוקא יתקיים בו אור התורה וידיעת האלקות שיוקלט ויוחקק במוחו ולבו.

ג. לברר ולזכך את המדות טבעיים דנה"ב, וזה תכלית בואו לעולם הזה לברר את הנה"ב.

ועם היות שהתפעלות המדות בהתגלות הלב, זהו תכלית הכוונה ועיקר העבודה, הן מצ"ע, והן בחיות וקיום התו"מ, והן בבירור וזיכור המדות טבעיים,

אמנם זה גופא תלוי ביגיעת המוח דוקא, לדעת את ה' בלימוד בעיון, לידע הדברים על בוריים היטב,

אבל יהי' הלימוד על מנת לעשות דוקא, היינו, לעבוד את ה' בלימוד הזה בעבודה אמיתית שבמוח ולב בתפלה לפעול ישועות בנפשם, לברר ולזכך את המדות טבעיים, ולהוסיף אור וחיות בקיום התומ"צ.

קונטרס התפלה

תעודת האדם ותכלית ירידת נשמתו להתלבש בגוף, הוא השגת השלימות, בעבודת ה', בקנין אהבת ה' ויראתו ומדות טובות בין אדם לחבירו, רק על פי ההסתכלות והבנה במה רבו מעשיך ה', ומה גדלו מעשיך ה', ואשר את זה יוכל להשיג כל החי בישראל, רק על פי התורה והמצוה.

תורת החסידות אות ה'

סימן ג

בירור וזיכוך המדות ע"י תפלה

מצד התלבשות הנשמה בגוף, ולבוש חומרי וגס דנה"ב, מדותיו הטבעיים הם תקיפים וחזקים מאד.

ותכלית ירידת הנשמה בגוף לברר ולזכך המדות טבעיים, וכך נקצבו לאדם ימי חייו בעוה"ז לפי הבירורים שצריך לברר, ועיקר הזיכוך ע"י תפלה. שגם הנה"ב יבין וירגיש ענין אלקי ויתפעל באהבה ויראה. ואם העבודה בענינים שלמעלה מהשגת השכל הטבעי, האהבה לאלקות דנה"א מתגברת על האהבה זרה דנה"ב להכניעה שלא ירצה בזה.

ידע אינש בנפשי', מדותיו הרעים, וצריך לעורר בתפלה ביותר המדה דקדושה שלעומת המדה רעה בכדי להכניעה ולשנותה.

עיקר הבירור וזיכוך המדות הטבעיים הוא בעבודת התפלה בהעמקת הדעת, שנרגש האור האלקי במוחו ולבו, ומרגיש את העילוי דאלקות ומתפעל באהבה, ומרגיש השפלות ופחיתות הרע, ולכן נקבע בנפשו הבחירה שבוחר בטוב ומואס ברע.

קונטרס התפלה

התפלה היא במקום הקרבנות, ובקרבנות צריך להיות כמה דברים: הוידוי דברים, סמיכה, זריקת הדם, הקטר חלבים, ועל כולם צריך להיות ברור מי הוא המקריב, מה היא ההקרבה, ולמי הוא מקריב. כל הפרטים האלו ישנם גם בעבודת התפלה, האדם המתפלל הוא המקריב הקרבן, והתפלה כוללת כמה עניני הקרבן, דהקרבן עצמו הוא הקרבת המדות טבעיים והרגילות, והתפלה הנה לפעמים היא הוידוי דברים סמיכה ושחיטה, ולפעמים היא זריקת הדם והקטר חלבים.

תורת החסידות אות ו'

כל ענין אלקי שלומד, שייך לאיזה מדה פרטית.

קונטרס עץ החיים פרק כ'

הבאת ההתבוננות לפעול במדות טובות וכו': נוסף על שברובא דרובא יש בכן במדה טובה מסויימת מכל התבוננות – הנה הענין השוה בכולם: כיון שההתבוננות היא בענין דתורת ה', אזי יש תמיד בכן מזה הנוגע לגדלות ה' וכן בהגדלה וההפלאה, ז.א. בנקודה השני', דשפלות האדם (עיין שו"ע או"ח ריש סי' צ"ח), וכנ"ל זהו ענין השוה בכל, יש למצוא בכל התבוננות גם בכן במדה פרטית.

אג"ק ח"כ, ז'תצד, ה' כסלו תשכ"א

סימן ד

חיוב כוונה - לא רק במוח, אלא גם בלב

אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללים, כדי שיכוונו את לבם למקום.

משנה ברכות ל,ב

כדי שיכוונו את לבם למקום. יש מפרשים כדי שיפנו טרדת המחשבות ויכוונו באמירת התפלה. ואין זה נראה למורי הרב נר"ו, דא"כ לא היה לו לומר למקום, אלא לתפלתם, דהא חזינן לקמן כשהזכיר כונה לענין אמירת התפלה, לא אמר למקום, אלא המתפלל צריך שיכוין את לבו, סימן לדבר תכין לבם תקשיב אזנך. אלא ודאי כך הוא הפירוש, כדי שיכוונו, שיהיה לבם שלם בעבודת המקום, ויבטלו מלבם תענוגי העולם הזה והנאותיהם, כי כשיטהרו לבם מהבלי העולם הזה, ויהיה כוונתם ברוממות השם, תהיה תפלתם רצויה ומקובלת לפני המקום. ועל כוונה זו נאמר תכין לבם תקשיב אזנך. ומה שאמר תכין לבם, מפני שכוונת טהרת הלב מעבירות ומתענוגי העוה"ז, צריכה סיוע מהמקום, כענין שנאמר ותוכן לבות ה' וכתוב והכן לבכם אליך, ועל זה אמר תסייע אותם ותכין לבם שיהיה טוב כדי שתקשיב תפלתם. תדע שכן הוא עיקר פירוש הדבר, מדאמרינן לקמן סימן לדבר תכין לבם תקשיב אזנך, ולמה אמר סימן והלא ראייה ברורה הוי, אלא מפני שעיקר הפסוק לא בא על כוונת אמירת התפלה, אלא על כוונת טהרת הלב, כשהזכיר אותו לשם בכוונת אמירת התפלה אמר סימן לדבר.

תוספות רבינו יונה

המתפלל צריך שיכוין בלבו פירוש המלות שמוציא בשפתיו.

וצריך שיראה עצמו כאלו שכינה שרויה כנגדו.

ויעיר הכוונה, ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה.

ויחשוב כי אלו הי' מדבר לפני מלך בשר ודם היה מסדר דבריו ומכוין בהם יפה לבל יכשל, ק"ו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שצריך לכוין לפניו אף מחשבתו, כי לפניו המחשבה כדיבור.

וקודם התפלה יחשוב מרוממות הא-ל יתברך ושפלות האדם, ויסיר כל תענוגי אדם מלבו.

או"ח סצ"ח ס"א, מחבר, רמ"א ושו"ע אדה"ז

התבוננות זו צריכה להיות, לא בדרך אגב, בהעברה בעלמא, ובאופן שטחי, אלא באופן שרישומה יהי' ניכר על התפלה שלאחרי ההתבוננות, שהרי כל מטרת ההתבוננות היא, שהתפלה תהי' באופן המתאים לעמידה בפני ממה"מ הקב"ה, "כעבדא קמי' מרי'", כמבואר בשו"ע שם.

ר"ח חשון תשמ"ב

התפלה הוא פעמים ביום, והאידנא קבעוה חובה גם תפלת ערבית, הרי גם דין הנ"ל חיובו הוא לכה"פ שלש פעמים בכל יום, ומחויב בזה כל אחד ואחד המחויב בתפלה. ואע"פ שהלכה זו כתובה בהל' תפלת השחר, כן הוא לכל התפלות, ואין צורך לחזור ולפרט בנוגע לכל תפלה, דזיל בתר טעמא.

ר"ח חשון תשמ"ב.

אג"ק חי"א, ג'תרטז, ז' תמוז תשט"ו, ע' רל

קשיא: למה צריך התבוננות נוספת קודם מנחה ומעריב, הרי ההתבוננות שקודם שחרית היא "פעולה נמשכת" על כל תפלות היום, כמו אמירת ק"ש בשחרית, שהיא פעולה נמשכת גם בנוגע מנחה, עד שבאים למעריב שאז צריכים לאמירת ק"ש מחדש. ואמירת פסוקי דזמרה דשחרית, היא פעולה נמשכת גם בנוגע למעריב. (וכן נתינת צדקה קודם התפלה, אין נוהגים קודם מעריב, וגם למנחה אינו חיוב גמור כמו בשחרית, דיש פעולה נמשכת מנתינת צדקה בשחרית).

תירוץ: פעולה נמשכת שייכת רק בדברים שהם הקדמה והכנה לעבודת התפלה, אבל ההתבוננות "ברוממות הא-ל ושפלות האדם" אינה הכנה בלבד, אלא זהו התוכן דעבודת התפלה עצמה, שענינה שהמתפלל

ירגיש שמעמדו ומצבו הוא "כעבדא קמי' מרי'". שהרי, הרגשת מציאותו "כעבדא" זהו התוכן ד"שפלות האדם", וההרגשה שעומד "קמי' מרי'" (באופן שחודר בכל מציאותו) זהו התוכן ד"רוממות הא-ל".

ר"ח חשון תשמ"ב

מהות ההתבוננות אינה שווה לפני תפלת הבקר שהיא בתחלת היום וארוכה משא"כ בתפלת מנחה ומעריב שהרי מטעם זה גם פסוקי דזמרה נתקנו באריכות בבקר.

אג"ק חי"ח, ו'תרנ"ד, כא טבת תשי"ט

"רוממות הא-ל יתברך ו(ב)שפלות האדם". לשון הרמ"א: "ובשפלות האדם", אבל לשון אדה"ז: "ושפלות האדם" בלי ה'. ויש לבאר שהם ב' אופני התבוננות ב"שפלות האדם".

אופן א': שמתבונן בעוצם פחיתותו וגודל ריחוקו, וע"י הביטול מגיע לדרגות הכי נעלות, דכל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו. והיינו כלשון הרמ"א "ובשפלות האדם", שהמחשבה ברוממות הא-ל והמחשבה בשפלות האדם הם שני עינים (שונים).

אופן ב': שמתבונן בעילוי והפלאה האלקות, וכל שירגיש יותר העילוי דאלקות, ירגיש יותר גודל הירידה, שירידת נשמתו לעולם הזה היא לצורך עלי', והוא אינו משלים הכוונה. הרי בהשפלות שלו נרגש קצת העילוי דאלקות. והיינו כלשון אדה"ז, "ושפלות", שאינה ענין בפני עצמו אלא המשך ותוצאה מהמחשבה ברוממות הא-ל.

ב' חילוקים בין ההתבוננות שקודם התפלה וההתבוננות שבתפלה:

חילוק א' - אופן הביטול: ענין התפילה הוא ביטול, שיוצא ממציאותו ונכלל באוא"ס, ולכן גם ההכנה לתפלה היא הכנעה ושפלות. אלא, שהביטול שלפני התפלה, הוא שמתמרמר על ריחוקו מאלקות, ע"י ב' אופני חשבון הנ"ל, חשבון א', עוצם פחיתותו, חשבון ב', שאינו משלים הכוונה דירידת נשמתו. והביטול דתפלה, הוא לא הכנעה ושפלות, אלא קירוב לאלקות, שנרגש בו העילוי וההפלאה דאוא"ס ורוצה להכלל בו (בדוגמת הקרבן שהי' נשרף באש שלמעלה).

חילוק ב' - בענין דרוממות הא-ל עצמו: בתפלה מתבטל לגמרי, לפי שהתבוננות תפלה (ק"ש) היא באוא"ס שלמעלה משייכות לעולמות, דכולא קמי' כלא חשיב. ההתבוננות דהוי' אחד. אנת הוא חד ולא בחושבן. דבענינים שהם בערך זל"ז שייך ענין החשבון בכמות ואיכות העילוי דאחד לגבי השני. אבל לגבי אוא"ס שכל העולמות הם באין ערוך לגבי', אין שייך שם ענין החשבון. ועל ידי התבוננות זו יבוא לאהבה ד"מי לי שמים ועמך לא חפצתי בארץ", שלא יהי' לו חפץ לא בג"ע התחתון (ארץ) וגם לא בג"ע העליון (שמים) אלא לו לבדו.

ד"ה באתי לגני תשל"ב

ירידת הנשמה למטה היא כדי לעשות מהעולם דירה לו ית', ולכן, צריך להכין את העולם שיהי' ראוי שהקב"ה ירצה להשרות בו שכינתו. בהכנת דירה, צריך לנקות את החדר, שזהו הענין ד"סור מרע", ואח"כ להכניס בו כלים נאים, שזהו הענין ד"ועשה טובה".

וזה נעשה ע"י עבודת התפלה, כפסק דין השו"ע שצריך להתבונן בשפלות האדם ובגדלות הא-ל.

ההתבוננות בשפלות האדם, פועלת לגרש את הענינים הבלתי רצויים מהדירה, שעיקרה בקריאת שמע, בכל לבבך בשני יצריך, שמבער את היצר הרע (ברכות רפ"ט. ספרי ופרש"י עה"פ).

וההתבוננות בגדלות הא-ל, מביאה לידי אהבה ויראה (רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ב ה"ב), שהם השרש למ"ע ומל"ת (פירוש להרמב"ם שם, ותניא פ"ד), שהם הכלים נאים שעל ידם נעשית דירה נאה.

ולכן התחלת התפלה היא בענינים ארציים, "שפלות האדם", "מודה אני", ואח"כ "הודו לה" קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו", שישנה מציאות של "עמים", שאינם יודעים ולכן צריכים להודיע להם "עלילותיו", והסיום הוא ב"גדלות הא-ל", בתפלת שמונה עשרה, שעומד כעבדא קמי' מרי' ומתבטל ממציות, שלכן אינו מרמז ואינו קורץ בעיניו כו'.

ואז יכולים להכניס האורח החשוב, מלכו של עולם, ע"י לימוד התורה ש"אורייתא וקוב"ה כולא חד", כמשל (שמו"ר רפ"ג) המלך שהיתה לו בת יחידה ואמר שבכל מקום שנמצאת בתו היחידה שם נמצא הוא.

מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבט, תשכ"ח

אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש, ופרש"י הכנעה (ושפלות). אי אפשר שתהי' התפלה כדבעי אם אין הקדמת ענין ההכנעה. וענין ההכנעה אי אפשר שיבא מצד עצמו, כיון שהאדם הוא מציאות. ונוסף על זה, הרי יצרו הרע אקדמי' לטעניתי'. אבל, בראתי יצה"ר בראתי לו תבלין, שהתורה מגלה תרופה גם לענין הישות והמציאות שממנה הגאווה, והוא על ידי לימוד שיכול להביא להכנעה וביחד עם זה גם לעבודה (זו תפלה) מתוך שמחה. וכמרו"ל אין עומדים להתפלל אלא מתוך שמחה. והוא לימוד החסידות, המביא לאהבתו (שמעוררת שמחה), ויראתו (שמעוררת הכנעה ושפלות).

אג"ק חלק י', ג'קצו, י"ז טבת תשט"ו, ע' רלד

כדי להגיע להכנעה ושפלות אמיתי צריך הקדמה והכנה לזה, וכידוע בענין קריאת שמע שעל המטה ותקון חצות. אבל עכ"פ הכנה הפשוטה של הכנעה ושפלות, כלומר, קצת התבוננות לכל הפחות בתיבות בודדות אלו, מי הוא המתפלל ולפני מי הוא מתפלל, שגם התבוננות זו בכחה לפעול קצת חיות בתפילה.

סה"ש תרצ"א ע' 151-152

העצה לכוונה בתפלה, ההתבוננות לפני התפלה, עכ"פ איזה רגעים, לפני מי הוא הולך להתפלל.

אג"ק ח"ז, ו'רנט, כ"א אייר תשי"ח

סיכום: "שפלות האדם": להתבונן מי הוא המתפלל.

"רוממות הא-ל": להתבונן לפני מי הוא מתפלל.

סימן ה נפקא מינה למעשה

משנה: אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, ונפסק באו"ח (סצ"ח ס"א) שהכוונה בזה להתבוננות המתאימה. ונפסק ג"כ ברמב"ם הל' תפלה פ"ד טו-טז שתפלה בלא כוונה בטלה היא לגמרי. וכבר מבואר במ"א בכוונות אלו שלכן אין סתירה ממ"ש ברמב"ם שם פ"י ה"י ואכ"מ. ועפ"ז מובן שהכוונה האמורה עיקרית עוד יותר מאשר הדיוק בזמן, כיון שבלעדה התפלה בטלה לגמרי. ועי' שו"ע ס"פ.

אג"ק ח"י"ג, ד'תקב, ג' תמוז תשט"ז, ע' רלה

גודל כוונת התפלה, אפילו אצל כמה שלא מהחסידיים, כמבואר בחידושי הגר"ח מבריסק על הרמב"ם הל' תפלה, שמפרש דברי הרמב"ם, שבחסרון הכוונה שעומד לפני ה' ה"ה כאילו דלג מלות אלו.

אג"ק ח"ח, ב'תקפח, י"ג ניסן תשי"ד, ע' שלג

אע"פ שע"פ שו"ע צריכים לדלג חלקים מסויימים בתפלה בשביל להתפלל בציבור, אם איחר לבוא לביהכ"נ והציבור עומדים באמצע התפלה, מ"מ אומרים הרביים שאין לעשות כן (ראה אג"ק ח"א ע' רכט, וח"ז ע' קלט), כי אם להתפלל כל התפלה על הסדר, והתפלה צריכה להיות בכוונה דוקא, ובהקדמת "כובד ראש", ובשביל זה כדאי להפסיד תפלה בצבור, ולהפסיד אפילו זמן תפלה, כי העיקר שיהי' התפלה עצמה כדבעי.

י"ט כסלו תשי"א

שאלתו שע"י שהורגל להאריך בתפלתו אינו שומע קדושה מהש"ץ. ושואל אם ינהג במנהגו זה, או שיקצר בתפלתו בכדי לשמוע קדושה. הנה מובן, ע"פ היסוד אשר הכוונה היא העיקר בתפלה, עד שישנה גם כוונה כללית כזו שבלעדה התפלה בטלה, שאין לקצר בהתבוננות בתפלה ובהאריכות בה, אפילו בשביל לשמוע קדושה, והוא ג"כ מובן

מפסק הצמח צדק בשו"ת שלו (נדפסה בשער המילואים סי' י"א), עיי"ש ובספרים שמזכיר.

אג"ק חי"א, ג'תקסז, י"ט סיון תשט"ו, ע' קעו

ידוע הנהגת החסידים ולפעמים תכופות הי' זה ע"פ הוראת נשיאנו רבותינו הק', אשר בענין תפלה בצבור נהגו בשמיעת ברכו, קדושה (וקריאת התורה) בהמנין, ואח"כ התפללו במתינות, ולפעמים גם באריכות.

אג"ק ח"ד, א'קצו, ט"ז אלול תשי"א, ע' תעח

מה שכתב, שבערך עד חצי התפלה מתפלל בהתעוררות ואח"כ מרגיש כבידות בראשו, הנה בכגון דא צריך לנוח באמצע (מובן שהמנוחה צ"ל באופן המותר ע"פ שו"ע, והמתאימה ע"פ שו"ע החסידותי), כי צריך האדם לשמור את בריאותו וכפירוש הבעש"ט עזב תעזב עמו יחד אם הגוף, שלזה צריך הגוף להיות בריא ע"פ תורה, ובכלל בכל הנ"ל אף שצריך כאו"א לעמוד על המשמר נגד תחבולות ומזימות היצר הרע, הנה חתירה ביותר (צופיל גריבלען און פארקין זיך) ג"כ מיותר וכל היתר כו'.

אג"ק ח"י, ג'שס, י"ט אדר תשטו, ע' שצו

מה שכותב שכין ישתבח ליוצר, מעיין בדא"ח באיזה ספר, הנה איני רואה בזה מקום לחשש כיון שזהו הכנה לחלקי התפלה הבאים אח"ז, כי בטח הרי זה רק שמעיין במחשבה ולא בדבור, והרי ידוע המובא באחרונים, אשר בשנים קדמוניות היו באים לבית הכנסת או עכ"פ מתחילים תפלה בצבור מברכות יוצר ואילך.

אג"ק ח"ח, ב'שמא, י"ב טבת תשי"ד, ע' ק

סימן ו

כוונת הלב וכוונת המוח – גם יחד

תרי שליטין אינן בחיים הרוחניים של האדם: מוחא וליבא, הרגש והשכל. (ראה זהר ח"ב קנ"א)

מתאים לזה, הנה גם עבודת האדם לקונו בשתי דרכים ואופנים היא: דרך התפלה ודרך התורה.

התורה היא חכמתנו ובינתנו, והתפלה – עבודה שכלב וכפי' רבינו הזקן, בעל התניא והשו"ע: אין הארצן און מיטן הארצן (אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ח ב'עדר. ח"ז א'תתקכ"א, ח"י ג'תמא).

בכל זה, הנה, כמו בכללות הבריאה, להיותה מאחדות הפשוטה, מאוחדת ואחידה היא, עד שאפילו גם בחיצוניות הדברים מכירה עין המתבונן והבוחן בשיתוף והתכללות חלקי הבריאה זה מזה.

כמו כן, ועל אחת כמה וכמה, באיש הישראלי ובכלל בענינים דקדושה, שבהם אור הוי' אחד נמצא בגילוי יותר, ניכר ומורגש בהם יותר, שכל ענין נכלל מחברו.

ופשיטא אשר כן הוא גם בסוגי עבודת האדם הכללים הנ"ל:

לימוד התורה מוכרח שיהי' קשור ברגש הלב:

הן בשעת הלימוד, וכמרוז"ל (סוף מגילה) כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים –

וגם קודם הלימוד, שזהו ענין ברכת התורה בתחלה, היינו להרגיש בחביכותה ויוקר ענינה עד שיקבע הדבר בלבו.

ואורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא ולא יכלה לסלקא ולמיקם קדם הוי' (תקוני זהר ת"י. תניא פל"ט-מ. וראה פסחים נב, עד שמים כו').

וכן בעבודת התפלה אף שהיא עבודה שבלב:

קודם התפלה: צריך לחשוב מרוממות הא-ל יתעלה ובשפלות האדם וכו' (ר"י ר"פ אין עומדין, ונפסק הלכה למעשה בשו"ע או"ח סצ"ח. ובעוה"ר כמה וכמה אין שמים על לב וכו').

ובשעת התפלה: יחשוב כאלו שכינה כנגדו וכו'. ובלא כוונה זו - אינה תפלה (רמב"ם הל' תפלה פ"ד הט"ו. וראה קו"א לתניא קנד, ב. חידושי ר"ח הלוי לרמב"ם שם).

יתר על כן, הנה בתפלה גופא ישנם חלקים הקשורים בעיקרם במוח: סידור שבחיו של מקום, פסוד"ז, ברכות ק"ש וכו'.

ובתורה - יש בה חלקים הקשורים בעיקרם ברגש. ומהם - ספר תהילים, תהלות ותשבחות הקב"ה.

וגם בזה - התכללות: המחשבה וההתבוננות והדעת ברוממות הא-ל, בחכמתו, גדלו וידו החזקה - צריכים להביא לאהבת הא-ל הנכבד והנורא וליראתו. והתפלה שבתורה, אשר כאמור למעלה, בזה הוא ג"כ ספר התהלים, צריכה לימוד עמוק בהבנה והשגה.

אג"ק ח"ח, ב'רנא, כ"ח תשרי תשי"ד, ע' ז

סימן ז

בקשת צרכיו:

כל המוסיף בבקשת "ה", מוסיפים לו במילוי "צרכיו"
הוספה ב"שפלות האדם" מוסיף בהשגת "רוממות הא-ל".

הקדמה

רמב"ם (ריש הל' תפלה): מצות עשה ... שיהא אדם ... שואל צרכיו
שהוא צריך בהם בבקשה ובתחינה כו'.

קשיא: הרי מבואר בזהר להיפך, שהמתפלל להקב"ה על מזונו דומה
לכלב שצועק הב הב.

ד' פירושים של "בקשת צרכיו" בהתאם לד' מדרגות של "התבוננות".

מדריגא א

כוונת ה'בקשה': רוצה בצרכי גשמיים כדי לקיים תו"מ
מילוי 'צרכיו': הרחבה ברוחניות

אע"ג דאמר בזהר צווחין הב פרנסה, זה הי' בשנים ההם שפרנסה הי'
בשופי, משא"כ עתה שע"י מניעות פרנסה א"א לעבדו ית' להחזיק בנינו
לתלמוד תורה (כתר שם טוב סי' של בסופו).

גם כשמרגיש שחסר לו מזונות, צריך לדעת שזהו בגלל שלא "עבד
על עצמו" להיות בציור אדם, ולא להיות דומה לכלב שצועק הב הב, ורק
בגלל שנמצא עדיין במעמד ומצב זה יש לו ציווי מן התורה לפנות לה'
ולבקש צרכיו.

אבל גם בדרגא זה, יש לו עצה, לא להיות כמו כלב שצועק הב
הב, כאשר הנהגתו היא באופן ש"מעשיך יהיו לשם שמים", כדי להשיא

בתו לתלמיד חכם, לקיים מצוה בהידור, או כדי ליתן צדקה לעניים ולמוסדות כו'.

שמחת בית השואבה תש"כ. פורים תשל"א

למה ברא הקב"ה דברי מאכל ומשקה שאדם תאב להם, והטעם שהם ניצוץ, ויש להם חשק להדבק בקדושה והם מעוררים ... וכל אכילה שאדם אוכל ושותה הם ממש חלק ניצוצות שלו שהוא צריך לתקן. "רעבים גם צמאים", אדם רעב וצמא, למה זה, "נפשם בהם תתעטף", בסוד גלות בלבוש.

כתר שם טוב סי' קצד

"רעבים גם צמאים", הגוף רעב ללחם גשמי, מחמת "נפשם בהם תתעטף", שהנשמה רעבה לברר את ניצוצי קדושה שבמאכל ובמשקה, שניצוצות אלו שייכים אליו, "שהוא (דוקא) צריך לתקן".

בהיותו בעל דעת רחבה, לא תופס מקום אצלו גשמיות, שהיא במיצר ובהגבלה, וחושב רק על הרוחניות, תורה ומצוות, בלי גבול ומרחב האמיתי. והגשמיות נוגעת לו רק במדה שיש לה שייכות לתורה ומצוות.

ש"פ תשא, שושן פ"ק, תשי"ז.

לקו"ש ח"א פורים קטן.

לקו"ש חי"ט ר"ה-ו' תשרי

ראשית הכל, התפלה היא על החסרון. צריך לדעת כי חסר לו איזה דבר, וצריך לדעת איכות וכמות החסרון, כי אינו דומה הבקשה על חסרון קל, לעומקה ופנימיותה של הבקשה על חסרון הנוגע בנפשו. גם בהכרח שתהי' איזה ידיעה והכרה לפני מי הוא מתפלל, ומאת מי הוא מבקש בקשתו, כי אינו דומה המבקש דבר מן השר, או המבקש ממי שבידו להמית ולהחיות, אם כן איפוא מוכרח הדבר שידע מעלתו של השר, והפלאה ערך מעלת הגבוה מעל גבוה אשר בידו להמית ולהחיות.

תורת החסידות אות ו'

ההכנה שקודם התפלה, התבוננות כללי דדע לפני מי אתה עומד. והלא גם בעניני עולם, אינו דומה הכנת הדיבור לפני שר קטן או הדיבור עם שר גדול, ובפרט עם מי שהחיים והמות בידו, וכן אינו דומה בקשה

קטנה לבקשה גדולה הנוגעת בחייו וחיי אנשי ביתו, ומכ"ש בעמדינו לפני אבינו מלכנו ית' ויתעלה.

אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ג, אגרת תתלג, חורף תרצ"ו, ע' תקכח

זהו ענין הפרטי שבתפלה, שמרגיש צורך באיזה ענין שיהי', ומבקש זאת מהקב"ה לבדו. מבקש צרכיו בזמן פלוני, במקום פלוני, בנוגע לא' מהפרטים שניתנו לו כדי לעבוד עבודתו בעולם, לעשות ממנו כלי לאלקות ודירה לו ית'.

שמחת בית השואבה תש"כ

סיכום: מרגיש התוכן האלקי שבצרכיו הגשמיים.

מדריגא ב

כוונת ה"בקשה": רוצה בצרכי גשמיים בשביל גילוי אלקות מילוי "צרכיו": הרחבה בגשמיות כדי להוסיף בגילוי אלקות

גם מי שאוחז עדיין בדרגא שצועקים הב, אף שלכאורה מבקש מזונו, יתפלל ויבקש על מזונו של ספירת המלכות למעלה, וכן שאר הענינים שבתפלה תהי' כוונתו לספירות למעלה, וכאשר יפעל זאת למעלה, בדרך ממילא יומשך גם בענינים שלמטה, שתהי' הרחבה גם בענינים הגשמיים כפשוטם.

פורים תשל"א

אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש. היינו כובד של רישא דכל רישין, ואף שמבקש צרכי עצמו, יהיה כוונתו שלא יחסר הדבר לעילא ח"ו, כי הנשמה היא חלק אלוה ממעל, והיא אבר מאברי השכינה, וזהו עיקר השכינה שימולא ויושפע לעילא, ובודאי תפלה כזו רצויה ואין שטן מקטרג עליה, ולא כאותן דעבדין לגרמיהו וצווחין הב, כדאיתא בספר הזוהר הקדוש.

אור תורה להרב המגיד ר"פ ויגש

אין עומדים להתפלל אלא מתוך כובד ראש. פי' אל תתפלל בשביל דבר שחסר לך, כי לא יקובל תפילתך. אלא כאשר תרצה להתפלל תתפלל על הכבידות שיש בראש, כי הדבר שחסר לך, החיסרון יש בשכינה כביכול, כי האדם הוא חלק אלוה ממעל, והחיסרון שיש בחלק יש בכ"ל [נ"א בכלל. ונ"א בכולל], והכ"ל [נ"א והכלל. נ"א והכולל] מרגיש

החיסרון של החלק, אם כן תהיה תפלתך על החיסרון של הכל [נ"א הכלל. נ"א הכולל].

אור התורה להרב המגיד,
אגדות חז"ל ד"ה אין עומדין סי' תנ

הח"י ברכות שבתפלה, לכאורה הם בשביל האדם, כמו ברכת רפאינו וברכת השנים, אבל האמת אינו כן, שהוא רק המשכת אלקות, שהעיקר התחלת הברכה, ברוך אתה הוא לשון המשכה, שממשיך אלקות ע"י ח"י ברכות, אבל לא נתקנה הברכה בשביל האדם להתפלל על צרכיו, והראיה אדם שהוא עשיר ומה צריך לברכת השנים, וכדומה לשאר ברכות, אלא ודאי שהוא רק המשכת אלקות, כגון ברכת השנים כשמתברכת השנה בכל טובה אזי יש התגלות אלקות בעולם, וכן קיבץ גליות כשמקבץ אותנו מן הגלות אזי יהא ניכר גדולתו ית', וכשיש לאדם חולה ח"ו בודאי צריך לאותה המשכה כשיתפלל אזי יהי' המשכת אלקות, אבל לא שיתפלל להנאת עצמו. ולכן פסק הטור שאם לא כיון רק הסוף ברכות יצא, ונתן רמז שהמספר של כל האותיות של סוף הברכות עולה כמספר תפלתה של חנה. לכן פסקו כל הפוסקים הרהור לאו כדיבור דמי, בלבד בק"ש צריך תרתי כוונה ודיבור שיכוון בא' ואהבת שהוא עיקר קמ"ש, אבל בשאר מצות א"צ כוונה אלא העיקר הוא הדיבור.

מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תשלח-ט

ישמח לב מבקש ה', היא שמחת הנפש המשכלת ומתבוננת בגדולת ה' ונפלאותיו עד שמונה עשרה, ומבקשת אח"כ גילוי הנפלאות והנעלמות בח"י פעמים ברוך אתה הוי' שבשמו"ע, ולהאריך בזה.

אג"ק אדה"ז ח"א, אגרת ח', ע' יא

קשיא: רוב בני ישראל, צרכי הגוף תופסים מקום, ומרגישים ומצטערים בחסרון הגוף, ומבלבל אותם מעיון בלימוד התורה וקיום המצות.

תירוץ: עצמות ומהות בחר בגוף היהודי (תניא פמ"ט), ולכן צרכי הגוף הגשמיים, נוגעים בעצמותו ומהותו ית' כביכול. לכן כשמרגיש חסרון בצרכי הגוף ומתפלל לה', הרי זה בא מצד שבפנימיות הוא מרגיש

אמיתית ענין הגוף, דהיינו בחירת העצמות. ולכן יש לו אפשריות, ולכן גם חיוב, שכוונתו הגלוי' בביקוש צרכיו, תהי' רק מחמת החסרון למעלה.

לקוטי שיחות חלק כ"ג מטו"מ- מנ"א

כי תפלה באופן כזה כולל כל צרכי האדם, לא רק צרכיו הגשמיים אלא גם הרוחניים, ובדרך ממילא מתמלאים גם כל צרכיו הפרטיים, וציווי ורצון ה' נעלה שלא בערך, לגבי התפללות על פרטי הענינים הנמצאים בעולם.

שמחת בית השואבה תש"כ

(הוספת המערכת: רק ע"פ דרגא ב' ואילך יתורץ עוד קשיא, אם אכן חסר לאדם משהו חייב מן התורה להתפלל, ואין צריך לתקנת אנשי כנסת הגדולה, ולמה הוסיפו להתפלל כל הי"ח ברכות ג' פעמים בכל יום, מבלי הבדל אם צריך להם באותו יום).

סיכום: מרגיש איך שבהשפעות אלו יהי' התגלות אלקות בעולם.

מדריגא ג

כוונת ה"בקשה": רוצה בצרכי גשמיים, אבל מחשבתו רק על רצון ה' מילוי "צרכיו": השפעות חדשות

תכלית התפלה היא שיהי' שינוי בגשמיות, שיתרפא החולה וירד הגשם משמים לארץ ויולידה ויצמיחה (תניא, קונטרס אחרון קנה, א), דהיינו בקשה מהקב"ה שגם באם לא ישנה ח"ו ההשפעה גם בהמקור, ולא עוד אלא שנגזר עליו שיהי' חולה ח"ו וכיו"ב, מ"מ תומשך לו השפעה חדשה מאוא"ס שלמעלה מהשתלשלות, ולכן אומרים בכמה תפלות יהי רצון, שיהי' רצון חדש.

והטעם שהמשכת רצון חדש לרפאות החולים ולברך השנים הוא ע"י התפלה דוקא, מבואר בתניא (שם) שהוא מפני גודל העילוי דעבודת המטה, כי למעשה ידיך תכסוף, שהיא בעיקר כשהעבודה היא בביטול, ועיקר הביטול הוא בתפלה, שהאדם המתפלל הוא כעבד בפני רבו. משא"כ היגיעה בלימוד התורה, אינה אמיתית הביטול, כיון שהוא בהכנה והשגה. (הביטול דעבד ממשיך יהי רצון מה שלמעלה מחכמה, ולכן הועילה תפלתו של רחב"ד לפי שהוא "כעבד לפני המלך" כדאיתא בברכות לד, ב).

ועשיית רצון חדש זה כביכול בהקב"ה, נפעל בעיקר ע"י כוונת הלב,

וכוונת הלב היא לא (רק) כוונת פירוש המלות,

ולא (רק) הכוונות הפרטיות שבתפלה, שבדומה לשאר ברכות ומצות,

ולא (רק) כמ"ש הרמב"ם (הל' תפלה פ"ד הל' ט"ז): "שיפנה את לבו מכל המחשבות ויראה עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה". דהיינו, שמפנה לבו מכל המחשבות והרצונות שלו, ומבטל את עצמו כעבדא קמי' מארי' (שבת י, א).

כי אם (בעיקר) כמ"ש הרמב"ם (הל' תפלה פ"א ה"ב): "חיוב מצוה זו כך הוא, שיהא אדם מתחנן ומתפלל ... שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה". וזה ש"יראה עצמו כעומד לפני הקב"ה", הוא הקדמה לההרגש בלב ד"מתחנן ומתפלל" בשעת התפלה.

ובזה ש"מפנה את לבו מכל המחשבות" והוא "מתחנן ומתפלל" לה', הרי הוא משתנה ומתעלה ממצבו הקודם, למעמד ומצב שונה לגמרי, שנעשה שינוי וחידוש בהאדם, דהיינו, שנעשה מציאות של מתפלל.

וזה פועל למעלה כביכול, כמים הפנים לפנים, עשיית רצון חדש שאינו מוגבל לסדר העולם, כמאמר המשנה (אבות פ"ב ה"ד): "עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו".

ד"ה שיר המעלות, ל"ג בעומר תשכ"ב.

ד"ה עשרה שיושבין, ט"ו תמוז, תשמ"ב.

לקוטי שיחות חלק כ"ב פ' אמור. וחלק כ"ט ר"ה-ו' תשרי

סיכום: שינוי וחידוש ברצונותיו, להתבטל אל ה', מעורר דוגמתו, שינוי וביטול ברצון ה', להתעורר ברצון חדש להשלים צרכי האדם.

מדריגה ד

כוונת ה"בקשה": אין לו צרכים חוץ מצרכי ה'
מילוי "צרכיו": גם עושר וכבוד

משל: המלך הכריז ביום שמחתו, כל מי שיבקש דבר מן המלך ימלאו לו בקשתו, ויש מי שביקש שררה וכבוד, ויש שביקש עושר, ונתנו לכל אחד מבוקשו.

והי' שם חכם אחד, שאמר, ששאלתו ומבוקשו, שידבר המלך בעצמו עמו ג' פעמים ביום.

והוטב מאד בעיני המלך, מאחר שדיבורו חביב עליו מן עושר וכבוד, לכן ימולא בקשתו שיתנו לו רשות ליכנס בהיכלו לדבר עמו, ושם יפתחו לו האוצרות, שיקח מן עושר וכבוד ג"כ.

וזהו, תפלה לעני כי יעטוף, ולפני הוי' ישפוך שיחו.

כתר שם טוב סצ"ז.
וראה תולדות י"י פ' ואתחנן.
מאור עינים פ' תשא

הבעש"ט מתרץ ב' קשיות. א. מהו החילוק בין "תפלה לעני כי יעטוף" ל"לפני הוי' ישפוך שיחו", לכאורה היינו הך. ב. למה מוסיף "לפני הוי'", הרי תפלה בהכרח לפני ה', אלא למי מתפללים? ולכן מבאר, ש"לפני הוי' ישפוך שיחו" זהו התפלה והבקשה שלו.

חגה"ש תשכ"ד

קשיא: דוקא העשיר הי' צריך לבקש לדבר עם המלך, משא"כ העני שחסר לו, צריך לבקש תחלה למלאות חסרונו. ובפרט ברוחניות, שאין עשיר אלא בדעת ואין עני אלא בדעת (כתובות סח, א. נדרים מא, א), העשיר בדעת שלא חסר לו מאומה (דעת קנית מה חסרת, ויק"ר פ"א, ו. תנחומא ויקרא א), הי' לו לבקש לדבר עם המלך, וכיצד מגיע לעני סברה והמצאה זו?

תירוץ: עשיר הוא מציאות, ובקשתו באה מצד מציאותו, דהיינו דבר הקשור עם מציאותו, כי כל מציאות יש מה שלמעלה ממנו, וענין זה חסר לו עדיין. משא"כ העני הוא בהעדר המציאות, ובקשתו אינה מצד מציאותו, אלא מצד שהמלך הכריז שיבקשו ממנו, לכן בקשתו היא "כעונה אחר הקורא", כיון שהמלך אמר שיבקשו ממנו, מבקש הוא ממילא, והמבוקש שלו הוא המלך.

הוראה: דוקא עולם הזה, שאלקות אינה בגילוי, הרי הוא בהעדר המציאות לגמרי, גם לא מציאות דקדושה, ובמילא יש לו רק מבוקש א', לפני הוי' ישפוך שיחו, ואזי נותן לו הקב"ה כל הענינים הפרטיים שנמצאים בארמון המלך. אבל, צריך להיות בביטול ד"עני ואביון אני",

שאינו חושב אודות העתיד, על הענינים הפרטיים שיתנו לו לאחר זמן, דזה מבלבל, אלא אינו רוצה שום דבר כי אם להתקשר עם הקב"ה.

ש"פ בשלח, ט"ו בשבט תשט"ז.

חלקו נדפס בלקו"ש חלק ט' בהוספות לפ' עקב

זה כלל גדול בעבודה אפילו בהסתכל האדם באמצע תפלתו דברים נפלאים אין רשאים להשהות שם בבחינת הסתכלות, ואם נשאר שקוע שם, ידע נאמנה שעדיין לא עמד במדריגה גבוהה של תפלה, כיון שמתענג את עצמו מהסתכלות של תורה ותפלה ומקבל הנאה לעצמו, ובאמת אינו רשאי להשהות עצמו בבחינת הסתכלותו זולת התעוררות התפלה אפילו כמעט רגע וגם תועלתו מעט לפעול עם תפלתו כיון שכל עצמו צרכי הגופנים ולא לצורך גבוה.

ונראה לפרש ע"ד המשל ששמעתי בשם הבעש"ט זלה"ה גם מצאתי ראיתי בספרים זה המשל, מלך אחד היה לו ארמון מפואר ובו כמה היכלות זה לפנים מזה וכמה מיני שומרים העומדים במשמר המלך לבלתי תת ללכת יוצא ובא כ"א ברשות המלך. והנה בעם הנגשים ורוצים לבא אל חדר המלך פנימה יש כמה גוונים, כת אחד מפחותי הערך תיכף מתפחדים משומרי המלך ובורחים מלפניהם ולא באלה חפץ ה'. וכת ב' אינם מתיראים ומתפחדים ממשמר החיצונים כי נותנים עצות לנפשם לשחד אותם בכסף מלא.

אמנם יש עוד סיבה אחת המעכב אותם מלראות את פני המלך בחדר לפנים מן החדר כי בבואם לשם בראות גנזי המלך וכל דבריו המופלאים הגנוזים שם שלא ראה כזה מעולם ומתענג את עצמו מדברים הנפלאים עד שנשאר שקוע שלם ואבד טובה הרבה שאינו רואה את המלך בעצמו ובכבודו את פניו המאירה.

אמנם כת המוכחרת שאינם מרגישים מטובת הנאת עצמם כי אם לראות כבוד המלך בעצמו, ובבואם לחדר המלך פנימי אפילו בראותם כל מחמד עיניהם מדברים נפלאים, אינה ספונה וחשובה למאומה נגד תענוג הגדול תענוג כל התענוגים לראות כבוד המלך בעצמו, וכלום חסר מבית המלך ובו נכללים פרטיות כל התענוגים.

את זה ישים המשכיל אל לבו בהקרה לו לפעמים איזה הסתכלות באמצע התפלה אין זה כי אם דרך נסיון היעמוד בקיום מחשבתו הטהורה

בהתלהבות ודביקות הבורא ב"ה או ינטה ח"ו להתענג את עצמו מאיזה פי' הנופל לו או איזה הסתכלות אחר כעין נבואה וממילא יפרד מקדושת מחשבתו הטהורה.

אור המאיר פ' וישלח עה"פ ויעקב נסע סכותה

שעה זו היא עת רצון לפניו, להמצא לדורשיו ומבקשיו ומייחליו, להתבונן ולראות בגילוי כבוד מלכותו, ויקר תפארת גדולתו של מלך מה"מ הקב"ה, הנגלות למעלה בשעה זו, וגם למטה אל החפצים להביט אל כבודו וגדלו המתעטף ומתלבש בתוך תיבות התפלה, הסדורה בפי כל, ומתגלה לכל אחד לפי שכלו ושורש נשמתו ... שדרך המלך להיות חביון עוזו בחדרי חדרים וכמה שומרים על הפתחים (עד) אשר כמה וכמה מצפים ימים ושנים לראות עוזו וכבודו, וכשעלה רצונו להתגלות לכל והעביר קול בכל מלכותו להקהל ולעמוד לפניו להראותם כבוד מלכותו ... וע"כ קבעו חז"ל בתפלה כאלו עומד לפני המלך.

תניא, אגרת הקדש סימן כ"ד

משל הבעש"ט הנ"ל הובאה בכמה ספרים, ויש בה כמה נוסחאות, ואחת הנוסחאות היא (כת"ש ותי"י הנ"ל), שהמלך הכריז שכל אחד יוכל ליקח כל מה שיחפוץ. ובקשת העני היא שיוכל להתפלל לפני המלך. "לפני הוי" - "ישפוך שיחו", "צו אים זאל ער זיך אויסגיסן". כמו תפלת חנה "ואשפוך את נפשי". וענין זה מתאים עם המשל המבואר בתניא הנ"ל.

חגה"ש תשכ"ד

תרגומה המדויק של המלה "פרייער" הוא "בקשה". אבל אצל בני ישראל, נקרא בשם "תפלה". החילוק ביניהם הוא הפכי. בקשה פירושה תחינה, ותפלה פירושה התחברות (פרש"י ויצא ל, ח תורה אור תרומה עט, ד. אוה"ת ויחי שפ, א. סה"מ מלוקט ח"ד ע' קמה הערה 92).

בקשה מדגישה שמבקש מהקב"ה שיתן, מלמעלה למטה, את החסר לו, וכאשר לא חסר לו דבר, או שאין לו רצון לדבר, לא שייכת בקשה. תפלה מדגישה התחברות עם הקב"ה, מלמטה למעלה, וענין זה שייך אצל כולם ובכל עת.

כל יהודי יש לו נשמה הקשורה עם הקב"ה, אבל מחמת שהנשמה ירדה ונתחברה לגוף, מוכרחת להתקשר עם ענינים גופניים, אכילה,

שתי' כו', שגורמת חלישות בהתקשרותה עם הקב"ה. ולכן נקבעו זמנים מסויימים לתפלה, לחדש ולחזק הקשר עם הקב"ה. לכן תפלה היא בכל התוקף, גם אצל אלו שלא חסר להם כלום, כי אינה תחינה ובקשה בלבד, אלא בעיקר, חידוש וריענון (אפפריש) ההתקשרות ודביקות האדם עם הקב"ה.

ו' תשרי תשי"ג. לקו"ש חלק ב' שבת שובה

ופרעה הקריב וישאו בני"י את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם ויראו מאד ויצעקו אל ה'. "ויצעקו" פרש"י: "תפסו אומנות אבותם. באברהם הוא אומר, אל המקום אשר עמד שם. ביצחק, לשוח בשדה. ביעקב, ויפגע במקום".

קשיא: מה נפשך, הקב"ה הבטיח להם שיבואו לארץ ישראל, ואין צורך להתפלל, ואם לא האמינו, מה מקום להתפלל להקב"ה? ולמה לא הביא דוגמאות יותר מפורשות. באברהם, "ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה'". ביצחק, "ויעתר יצחק", "שהרבה והפציר בתפלה" עבור רבקה אשתו. ביעקב "הצילני נא מיד אחי".

תירוץ: האמונה בהבטחת הקב"ה היתה בתוקף, כמפורש לאחר זה "דבר אל בני"י ויסעו", ורש"י מפרש: "כדאי זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו ביי", ולכן מפרש רש"י שהאבות התפללו לא רק בעת צרה, כי אם זו היתה אומנות שלהם, שכן התנהגו תמיד בכל עת להתפלל להקב"ה, ולזה מביא דוגמאות שהתפללו בלי סיבות מיוחדות, להוכיח שתפלתם היתה אומנות של התעסקות באופן תמידי.

הוראה: עבודת התפלה אינה צריכה להיות לשם תכלית ומטרה פרטית, אלא באופן של אומנות. זהו כל ענינו וכל מציאותו לעבוד הקב"ה. גם כשבחיצוניות אין הזולת שייך לזה, צריך לדעת שבעצם ובפנימיות זוהי ה"אומנות" של כל אחד ואחד מישראל, אלא שהיא בהעלם, וצריך רק לגלותה.

לקו"ש חלק י"א פ' בשלח

החסיד ר' אהרן סיפר, ששמע מהרבנית פריידא, בתו של אדמו"ר הזקן, בשם אדמו"ר הזקן:

"זעהען זיך (להתראות) מיט עצמות ואו"ס איז נאר אין דאוונען".

וסיים החסיד ר' אהרן, שזוהי הסיבה שהוא מאריך בתפלה. "ער ווארט (מחכה) אין דאוונען צו זעהען זיך מיט אוא"ס".

סה"ש תש"א ע' 42

מהותה של תפלה - לפי מדריגה זו - מבואר בכמה ראשונים:

חובת הלבבות (שער חשבון הנפש פרק ג'): תדע כי כוונתנו בתפלה אינה כי אם כלות הנפש אל האלקים וכניעתה לפניו.

ספר חסידים (סימן יח): שורש התפלה שמחת הלב בהקב"ה, שנאמר התהלכו בשם קדשו ישמח לב מבקשי ה'.

כוזרי (מאמר ג' אות ה'): התפילה הוא מעמד להדבק בענין האלקי.

סיכום: בן חש בצורך לדבר עם אביו, גם כאשר אינו צריך ממנו דבר, כך עבודת התפלה, אינה רק בקשה מה', אלא צורך נפשי לחוש את קרבת ה'.

סימן ח הפירוש של "התבוננות"

הדעת הוא מלשון והאדם ידע את חוה, והוא לשון התקשרות והתחברות, שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד, ויתקע מחשבתו בחוזק בגדולת א"ס ב"ה ואינו מסיח דעתו, כי אף מי שהוא חכם ונבון בגדולת א"ס ב"ה, הנה אם לא יקשר דעתו ויתקע מחשבתו בחוזק ובהתמדה, לא יוליד בנפשו יראה ואהבה אמיתית כי אם דמיונות שוא.

תניא פרק ג'

עיקר הדעת אינה הידיעה לבדה. אלא העיקר שתהא מחשבתו מקושרת בה' בקשר אמיץ וחזק כמו שהיא מקושרת בדבר גשמי שרואה בעיני בשר ומעמיק בו מחשבתו, כנודע שדעת הוא לשון התקשרות כמו והאדם ידע גו'.

תניא פרק מ"ב

בן ג' שנה הכיר. תרח אביו עבד לשמש ולירח, וקודם שהכיר לבורא האמיתי הי' עובד גם הוא לשמש ולירח, אך הנה עבודתו הי' בהתפעלות גדולה אשר בדעת, כי הי' סבור לדעתו שהשמש הוא הבורא, ונתפעל בדעת זה כל היום, ולא הי' נשכח מאתו כלל, ולא הי' מחשבתו קשורה רק בדבר זה. והוא הנקרא דעת, היפך השכחה, כי השכחה באה דוקא מהיסח הדעת כידוע, אבל כל זמן שהדעת מאיר, אי אפשר להיות שכחה כלל. וע"כ מיד שהבין אברהם שאין השמש בורא, אלא נברא, בראותו ששקעה השמש, הנה בכח דעת זה הראשון עבד לבורא האמיתי שהוא שלא נשכח ממנו כלל כל היום, ולא כמו תרח שגם בעבדו לשמש לא נתפעל כל היום.

סידור עם דא"ח ע' רסג

טעמו וראו כי טוב ה'. טעמו, הרגישו בחוש וראו בעיון השכלי דע"י שעבוד חושי השכל בעיון הטוב יכולים להגיע לטעום ולראות טוב הוי'

בטוב הנראה והנגלה, וכדי להגיע לזה הנה ההתחלה הוא מהרגילות כמ"ש רבינו נ"ע. וזהו טעמו, דברו, אשר דבר ה' הן בגליא שבתורה והן בפנימיות התורה צ"ל בטעם וכמו עד"מ בעניני העולם, להבדיל, דברבורי דברים בטלים שמדברים בזה בהטעמה לחזור ולכפול איזה ספור כמה פעמים בהסברה ובפנים צהובות בהטעמה מיוחדת בכל פעם, כן צ"ל לימוד דבר ה' בגליא ובפנימיות התורה לחזור הדברים פעם שנים ושלוש עד עשרה פעמים, ובכל פעם בהטעמה ובהסברה מיוחדת בפנים מאירות ומסבירות.

ד"ה טעמו וראו ש"פ תשא תרצ"ד. מאמרים קונטרסים ח"ב ע' 580

"כי רגע באפו חיים ברצונו". רגע לשון מנוחה. ההתבוננות בהעמקת הדעת בא על ידי המנוחה מענינים המבלבלים. כי רגע, כאשר אני מתבונן בהעמקת הדעת בעניני ההשגחה פרטית, ושהוא ית' טוב האמיתי, הנני רואה במוחש, באפו, דגם אם ח"ו יש חרון אף והקב"ה מייסר את האדם, באמת הוא רק בשביל זה שיחי', חיים ברצונו, שהאדם יחזור על ידי התשובה בחרטה מעומקא דליבא על העבר ובקבלה טובה על להבא דעל ידי זה עושה עת רצון למעלה. גם אם ח"ו "בערב ילין בכי" הנה "לבקר רינה". הדבר עצמו נהפך לטוב וגורם רינה ושמחה.

ספר המאמרים ה'ת"ש סוף פ' תולדות ע' מד.

ספר השיחות קיץ ה'ת"ש ע' 125

האדם מחפש הפנימיות שלו, והדרך לזה הוא להתחשב, לא רק עם האלקות המתגלה על ידי פעולותיו והנהגתו בעולם, אלא גם עם הפנימיות של מעלה, אשר העולם ומלואו כלא חשיב קמ", ועל ידי זה מתגלה גם הפנימיות שבעולם, אשר אפילו לגבי' הנה העולם ומלואו כמו שתופסים אותו בחיצוניות ג"כ לא חשיב, ודוקא שם הוא עולם שכולו טוב ויופי, ורק על ידי זה מוצאים מנוחת הנפש, ולא כמנוחת הנפש של בני הודו להבדיל שהיא הפסק ושבתה, אלא מנוחה אלי' שואפים בני ישראל שהיא עלי' מחיל אל חיל, אל השלימות הטוב והיופי.

אג"ק חט"ו ע' תמג, אגרת תשסז, כ"ז אלול תשי"ז

להתעמק במחשבתו זמן נכון כמה פעמים בהענין שלמד, והוא ענין ההתבוננות, דפירושו הסתכלות חזקה בעיון ובהעמקה גדולה.

אג"ק מהרי"צ ח"ג, תתלג, ע' תקכה

תחלת הכל הוא ההתעסקות במתינות, כהכלל הידוע לכל עוסק במושכלות: הממהר אובד, והמתון מרויח.

כשחוזרים במחשבה והרהור מאמר אחד שישים ושמונים פעמים בעיון, הנה על ידי רגילות זו שמרגילים את המוח לחשוב בתוכן ההשכלה בנושאה, מכשירים את המוח להיות כלי לקבל שכל עצמי.

טוב ומועיל יותר לחזור במחשבה עיונית מאמר אחד שלוש פעמים, מכמו ללמוד שלשים מאמרים למיגרס, כי בהלימוד דשלשים מאמרים יודע ענינים שטחים, ובמחשבה עיונית שלשים פעמים מאמר אחד, בא הוא על עצם נושא הענין במהות שכלו העצמי.

בראשון, הוא רק מה שהוא למד את המאמרים, אבל המאמרים לא לימדו אותו. ובהאחרון הוא מה שהמאמר למד אותו. ובאמת לאמיתו זהו תכלית הלימוד.

המטריח שכלו להעמיק דעתו שעות ארוכות בהסתכלות שכלית חזקה בהא דאמר רבינו נ"ע בסש"ב פרק ה': הנה כל שכל כשמשכיל ומשיג בשכלו איזה מושכל הרי השכל תופס את המושכל ומקיפו בשכלו, והמושכל נתפס ומוקף ומלוכש בתוך השכל שהשיגו השכיל, יבין כי המשכיל וההשכלה התופס והנתפס פועלים זה בזה, המשכיל פועל בההשכלה וההשכלה פועלת בהמשכיל, ודעת למבין נקל להבין, כי כל אחד מהם פועל כפי מה שהוא במציאות מהותו, אבל לעולם הנה ההשכלה גוברת בפעולתה על המשכיל.

אשר על כן הננו רואים במוחש, אשר ע"פ הרוב הנה אלו העוסקים במושכלות בדרך ואופן הא', הנה השכלתם והשגתם מביאים אותם לידי ישות וגסות הרוח, וכל אשר הם עולים בחכמה ובמדע הנה מתרבה מציאות עצמם ורמת רוחם. ועל הרוב בעלי מדות תקיפות.

והעוסקים במושכלות בדרך הב', הנה השכלתם והשגתם מביאים אותם לידי ביטול ישותם, וכל אשר עולים בחכמה ובמדע הנה מזדככים יותר ויותר ומתבטלים ממציאות ישותם ובעלי מדות נעימות.

אג"ק אדמו"ר מהרי"צ ח"ד, תתקנט, ה' כסלו תרח"ץ, ע' קעח

לימוד החסידות צריך להיות לימוד מסודר כלימוד סוגיא בגליא שבתורה, ותחלת הכל צריכים ללמוד המאמרים שהם מובנים גם למתחילים ואחר שלומדים פרק אחד צריכים לחזור עליו פעם ושנים שיהי' בקי בו, ואחר שלומדים כל המאמר צריכים לחזור עליו איזה פעמים אשר השכלת הענין של המאמר יהי' נקלט היטב במוחו.

עיקר גדול בלימוד החסידות הוא אשר באותו הענין שלמד יתבונן בו פעם שנים ושלוש, ויתעכב בו איזה משך זמן עד אשר הענין ההוא נקלט היטב במוחו ונרגש בלבבו, ובל"א נקרא זה, דער שכל בערוהיגט די קאפ, און רייסט די הארץ (= השכל מרגיע את המוח, וקורע את הלב).

התבוננות והתעכבות הם שני ענינים חלוקים זה מזה.

לאחר שיודע הסוגיא היטב, הוא חושב במחשבתו ומתבונן כמה וכמה פעמים בהסוגיא ומתעכב בה, דענין ההתעכבות הוא הרגשת הטעם והענג שיש בהמושכל ההוא.

כמו עד"מ במזון הגוף כשאוכל דבר מאכל הרי לבד פעולתו להשביע הנה ישנו מה שחייך אוכל יטעם והוא טעימת העריכות שבמאכל. וכן הוא במזון הנפש דהבנת השכלת הסוגיא וההתבוננות בה הוא אכילת המזון להשביע, וההתעכבות הוא טעימת עריכות מתיקות המזון הרוחני.

ההתבוננות, פעולתה שנקלט הענין היטב במוח שכלו ויודע את הסוגיא כולו אם כל פרטי הלכותי, ופעולת ההתעכבות, הוא שנחקק בלבו להיות ירא וחרד פן יכשל ח"ו.

בדוגמא כזו יובן כאשר לומד איזה ענין בחסידות, כמו בענין השגה פרטית שהוא יתברך משגיח על כל פרט ופרט דכל הנבראים, וההשגחה פרטית עצמה הנה זהו חיות הנברא ומהותו, כאשר לומד איזה ענין באריכות בביאורי השכל וההסבר שבזה, דזהו ענין השגחה פרטית, הוא אחד הענינים הנוגעים לידיעת תוכן פירוש המלות דתפלה בפסוקי דזמרה, שמדבר בטבעי הנבראים בצרכיהם ובשירתם, ומבין הענין בטוב, ומתבונן בו בהעמקת הדעת ומתעכב בנעימות עריכות מתיקות המושכל ההוא, הנה אז נקלט הענין היטב במוחו ונרגש בלבבו, והרגש זה גורם לשנות טבעו ורגילותו, ונותן טעם וחיות פנימי בלימוד התורה וקיום המצות.

ובכדי להגיע לזה הוא ע"י לימוד החסידות בסדר מסודר כאמור, ולהשתדל לחשוב בהענינים היטב קודם התפלה וגם באמצע התפלה בזמנים ידועים כמו בשבת (ולפעמים גם בחול) להאריך בתפלה, עד אשר יתעורר לבבו בקירוב לעניני אלקות.

אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"י, ג'תשד, ע' שעט

לבחור בטוב ולמאוס ברע, הוא ע"י הרגש הדעת, המבחין ומבדיל, כמאמר אם אין דעה הבדלה מנין.

קונטרס התפלה

השגה בלי התבוננות אין לה יסוד מוסד, וכזורע לריק, לפי שמהשגה זו, גם אם תהי' השגה מאירה ובהירה בשכל רב, לא יהי' ממנה שום צמיחה בפועל דבר.

מהתעוררות המדות בלי התבוננות, אי אפשר להיות שום פעולה מאיזה מדה שתהי'. גם אם משיגו בהשגה טובה, הנה בלא התבוננות בזה, לא תהי' מזה התעוררות המדות אמיתית, אלא התעוררות באופן של התרגשות, ואינו אלא התרגשות לשעה בלבד, מה שאינו מביא שום תועלת.

משא"כ כשמתבונן בהשגה, דהתבוננות ענינה הסתכלות החזקה בטיב הענין ההוא, ומהתבוננות והסתכלות זו, הנה לבד זאת שההשגה נעשה אצלו בהירה יותר, הרי ההתעוררות מביאה התפעלות המדות בענין של פעולה. ועם היות שגם אז ישנו התרגשות, דכך היא המדה שמהתעוררות להתפעלות בא ע"י ההתרגשות, אבל אז ההתרגשות אינו אלא טפל, והעיקר הוא ההתפעלות האמיתית, מה שמביא פועל דבר בהנהגה בקיום המצות, והוא ע"י איחוד ההשגה וההתבוננות.

ובזה יובן מה שכמה מעובדי ה' בעבודה שכלב בתפלה מתאוננים שהגם שעוסקים בהתבוננות בהשגה אלקית קודם התפלה ואחר כך בתפלה עוסקים בההשגה ההיא ומתפללים עליה בהתעוררות והתרגשות גדולה, ובכל זאת הנה אחר התפלה, כשבאים בעניני עולם, חולף ועובר ההתרגשות, ואין רושם העבודה ניכר, ואינו מביא שום פועל דבר כלל.

הסבה לזה, העדר ההתבוננות וההסתכלות החזקה, דבזה דוקא הוא מה שמביא את ההתפעלות האמיתית להיות רישומו ניכר בעבודה בפועל. דבעבודה נוגע יותר ההתבוננות, והוא דבר השווה לכל נפש.

כשעוסק בהתבוננות פעם ושתים עד כמה פעמים, הנה באה אצלו הצטיירות ההשגה בפועל דבר פרטי, לאחר התפלה כשבא בעניני עולם, רישומה של העבודה שבלב בתפלה ניכר בכל הענינים.

ד"ה משכני, ש"פ שמיני תש"א

קישור המחשבה לענין - משך שעה חשובה. כבכל עניני תורה וקדושה, גם על זה נאמר מעט מעט אגרשנו, ז.א. שמלכתחילה מרגילין לקשר את המחשבה שעה קלה, ולאט לאט מגדילים, ולהקל הנ"ל - ע"י שהספר או הסידור פתוחים לפניו באותם הדברים והענין בו מחשב.

אג"ק ח"כ, ד'תצד, ה' כסלו תשכ"א

סימן ט

התבוננות 'פרטית'

על ידי התבוננות בענינים פרטים יכולים להסבירה גם להנפש הבהמית, ואדרבה זהו עיקר עבודת התפלה בכלל, שיהי' בכל לבבך בשני יצריך, והתורה ומצות צ"ל כפי שהם שייכים לענינים שבארץ, כי לא בשמים היא.

אג"ק חי"ט, זר, כ"ג שבט תש"כ, ע' קצה

צריך לפתוח מוחו ולבו שיוכל לעבוד את ה' בתפלה, להיות כלי הראוי לקבל אור. אפשר להתפעל מהתבוננות בדרך כללית, להיות שהוא מקיף ואינו צריך כלי. אבל, כשמתבונן בפרטיות יותר, מתקרר לגמרי, כיון שאינו מוכן ואינו כלי לקבל האור.

הלימוד והידיעה היא כהכנה אל העיקר. והוא שיתבונן בהם בתפלה בהתבוננות פרטיות דוקא. להרחיב הביאור בהענין האלקי שמתבונן בו, להבינו היטב בריבוי הפרטים שבו. ואף אם הענין ידוע אליו ומבואר אצלו היטב, אם מתבונן בו בתפלה בדרך כללית לבד אין זו התבוננות כלל, לפי שאינו מאיר האור בפנימיות במוחו ולבו, כ"א בדרך מקיף לבד ע"ג המוח. ועם היות שמתפעל בעת מעשה בתשוקה לאלקות, הוא דמיון כוזב ואין לו קיום. וממילא אין זה שייך לקיום בפועל בסו"מ וע"ט. ואין מזה שום התגברות על המדות טבעיים דנה"ב, כ"א נשארים בתקפם כתולדתם, וממילא מזמן לזמן מתגברים יותר.

אמנם העבודה האמיתית היא ביגיעת המוח בעיון גדול ובהתקשרות גדולה (מיט א שטארקע צוא גיטראגינקייט) בהמושכל, שצריכים לזה אריכות זמן, להרחיב את ההשגה וההתבוננות בריבוי הפרטים שבו. ולקרב לעצמו את הענין ע"פ הסברים הידועים לו, או מה שמתחדשים אצלו בעת מעשה. וזה הוא הגורם לו לידע ריבוי הפרטים שבהמושכל, גם יותר ממה שיגע קודם בלמודו. ויתחדשו אצלו ענינים רבים במה לקרב את הענין

לעצמו. וכל פרט ופרט שבו, וכן כללות הענין יהי' בעומק הרבה יותר, עד שיוקלט ויונח הענין היטב במוחו, ויאיר האור בגילוי ממש במוחו.

ומהמוח נמשך אל הלב שנחקק ונרגש האור בלבו. והוא מצד כח המושך בשכל, שהוא בחי' הדעת, שמושך את הלב להתפעל באותה התפעלות שבמוח. דהנה כשהענין האלקי מאיר במוח בהתרחבות גדולה ובגילוי ממש ונקלט במוח בפנימיות, וממילא גם ההתפעלות במוחו הוא בפנימיות, אז גם המשכת הלב היא אמיתית. והיא ממוצע להביא את האור להיות נרגש בלב שיתפעל באהבה ויראה בהתגלות. וכנראה בחוש, שמיד שיתפעל השכל שבמוח באיזה דבר מה שהוכשר מאד במוחו, מיד יומשך גם הלב פתאום אחר התפעלות זאת שבמוח, בלי יגיעה כלל. אמנם התפעלות הזאת שבלב היא בהעלם עדיין, ולא בהתפעלות מורגשת. אך ע"י משיכת הלב שעולה מלמטה למעלה, בא אח"כ האור מלמעלה למטה בגילוי ממש בלב, שנחקק ונרגש הענין האלקי בלבו.

עיקר מהותו של דעת הוא, שע"י התקשרות מכיר ומרגיש את המושכל. וניתוסף ריבוי פרטים ועומק יותר, ומתקרב הענין אצלו בטוב ביותר, ונעשה ממנו התפעלות המדות. ולכן קטן אינו בר עונשין, אע"פ שהוא חריף ובעל השגה ובקי במ"ע ומל"ת, מפני שאין לו דעת, שאין לו הכרה והרגשה בעצם ענין המצות. וזהו ענין האכזריות, שהוא מצד העדר ההרגש, אע"פ שמבין שפלות הזולת, ולכן אינו מרחם עליו.

ההרגשה, הגם שהיא במוח, מ"מ הלב מרגיש ומתפעל לפי אופן ההשגה. כמו כשמרגיש את טוב ענין הממון והגדולה, נרגש הענין בלבו ומתפעל ממילא באהבה לזה. כמו כן, כשמרגיש את עצם הענין האלקי, ההרגשה בלב והתפעלות הלב באים ממילא, ואינו צריך לייגע להרגיש בלבו ולהתפעל באהבה ויראה.

כאשר התקשרות הדעת אינו בעצם האלקות המושג, כ"א בההשגה לבד, אין בכח התבוננות זו להתפשט ולימשך בלב, שגם הלב יתפעל מעצם ההתבוננות שבמוח, אלא לאחר שמתקצר ההשגה ונשאר הבכך לבד, והוא שאלקות הוא טוב ונפלא, ומזה נתפעל בלבו באהבה. שאין הלב מצד עצמו מתפעל, כ"א שפועלים עלי' שתתפעל, וממילא אין ההתפעלות בעומק כ"כ, לפי שהענין האלקי, וגם ההשגה שבו, אינו נרגש בלב. ויש כאן הפסק, שאחר שמתפעל במוחו, מתקצר ההתבוננות בהבכך,

ואז מתפעל בלבו, שהיא בקטנות, שכבר נתעלם ונסתלק ההתבוננות שבמות. והרי הוא מתפעל ממש, והיא עבודה שכלב באהבה ויראה, הן מצ"ע ומצד קיום המצות שנותן בהם חיות, וכן בבירור הנה"ב, אלא שהיא בקטנות וחיצוניות, ובמהרה נפסקת ההתפעלות. וכל זה הוא מפני שגם במוחו, אינו מאיר האור האלקי בעצמו.

משא"כ כשההתקשרות במוחו הוא בעצם האלקות המושג ומאיר ומרגיש האור האלקי עצמו במוחו, ולבושי השגה הן כעין מעבר, אז עצם האלקות המושג במוח, נרגש כמו שהוא גם בלב, והלב מתפעל ממילא מצד עצמה על עצם האלקות, וממילא יש קיום להתפעלות הזאת.

קרוב הדבר לכל מי שיש לו מוח ולב, להעמיק ולקשר את עצמו לאיזה ענין, ולקשר את עצמו להעצם האלקות המושג במוחו. רק שלא יתרשל לייגע ביגיעת המוח דנקל הרבה יותר מיגיעת הלב, דמוחו ברשותו.

העצה לזה, שיהי' לו בנקל בתפלה להתבונן, הוא שירגיל את עצמו לעסוק בעיון באיזה ענין גם בשאר היום. שיעשה לו זמן להתבודד ולהעמיק דעתו היטב באיזה ענין בדא"ח כשעה או שתיים.

קונטרס התפלה

סימן י

מי שאין לו חוש ההעמקה וההרגש

יש בני אדם שעוסקים בדא"ח ואינם כלים לאור הדא"ח, וכ"ש שאין להם חוש ההעמקה וההרגש בענין התבוננות האמיתי, שאין להם שום חפץ ותשוקה ללמוד דא"ח ולייגע ולהעמיק בזה, עם היות שמשתוקקים לשמוע דא"ח ויודעים ומתפעלים קצת מהענין וחוזרים מה ששומעים כמה פעמים, אבל ללמוד בעצמם ולייגע א"ע לידע את הענינים היטב להבינם על בוריים, וכ"ש לידע עמקות הענינים, אינם חפצים כלל.

רע ומר מאד חולי רעה זו, דלבד שאין לו חיות באלקות, ומעט התפעלות שהי' לו בשמעו דא"ח מתעלם ומסתלק ממנו במהרה, וממילא אין לו חיות בקיום התומ"צ, ואינו מברר ומזכך כל מדותיו הטבעים, הנה בכללותו הוא חיצוני מאד, ואין לו שום הרגש פנימי בשום דבר, וכל עשיית הטוב שלו הוא רק מצד הרגילות, והחומר שלו בתקפו כתולדתו, ויכול להיות שיומשך זמן רב, שלא יתגלה בו טבע חומרו הרע מצד הרגילות בטוב, וכך יומשך כל ימיו. אבל ע"י איזה מקרה וסיבה יוכל להתגלות הרע בתקפו ח"ו.

הסיבה למחלה זו, מפני שלא הורגל מנעוריו בעניני חסידות, וחומרו גס ועב. ואח"כ סיבת ההתעוררות ללימוד דא"ח לא הי' ע"י התעוררות תשובה מקרב ולב עמוק, כ"א מצד שנראה לו הענין לטוב, וכ"ש אם מצד איזה סיבה אחרת שהביאו לזה בתחלתו.

מאחר של הי' התעוררות תשובה, אין לו לב נשבר אמיתי בעצם טבעו, וגם אם לפעמים פעל בו הדא"ח ששמע איזה התעוררות תשובה ונשבר לבו קצת, הוא רק לפי שעה וחלף ועבר מיד. ואדרבה, הוא איש שלם לגמרי בעצמו.

וע"כ קבלת דא"ח על השלימות הזאת, לא יוקלט בפנימיות ועומק מוחו ולבו, רק דרך מעבר, כאדם ששומע ורואה ענין שחוץ ממנו שאינו מתאחד ואינו מתעצם עמו כלל.

הרפואה למחלה זו: שיבוא לידי התעוררות תשובה אמיתית, ויהי' נשבר טבעו החומרי, ועי"ז יהי' כלי לאור אלקי, כי אמיתית הכלי לאור פנימיות אלקות הוא הלב נשבר.

קונטרס התפלה

סימן יא

הסיבה שנשארו מדות מגוונות בעובר ה'

עובדי ה' בהעמקת הדעת בעצם האלקות, רחוק הדבר מחלה זו, כי ההרגש האמיתי בעצם האלקות הרי הוא מרגיש לעו"ז בכל חלקי הרע דנה"ט שהוא ההיפך ומנגד לאלקות, ואינו חפץ כלל בהרע ומתגבר עליו ומכניעו.

ויותר ימצא זה בעבודה בחיצוניות, שההתקשרות היא בההשגה לבד, והתפעלות הלב היא מהבכך.

הסיבה לזה, העדר שימת לב על כל פרטי חלק הרע גם בדקות. כי כלל גדול הוא שצריך לידע כל פרטי חלקי רע שבו, ומה שהוא צריך לתקן, כי אינם שוים חלקי הרע בכל אחד, היינו מה שבו בהתגלות ובתוקף יותר, לפי חלקו בהבירורים, שבשביל זה עיקר ירידתו לעולם לתקנם. ואף אם לא ירצה הרע שבו, מ"מ כל זמן שאינו יודע את הרע שלו בפרט, לא יבוא התיקון בפועל.

וההסכם הכללי שעושה שלא להמשך אחרי כללות הרע דנה"ב, אין זה פועל על המדה פרטיות, כמו כעס או תאוה. וגם כמה ענינים עושה בהיסח הדעת כרגילותו וכטבעו, ושוכח על ההסכם.

אך כשיודע המדה הפרטית שצריך לתקן, וכשמתעורר לבבו בתפלה הוא מכוין להתגבר ולהכניע מדה פרטית זו, אז הוא שולט ברוחו שלא לעשות בפועל מפני ההסכם החזק בתפלה על הפרט הזה, ואינו שוכח עליו. וגם נחלש אצלו הרצון והחמדה או הטבע במדה זו, שלפי ערך החפץ והרצון באלקות, כן הוא העדר רצונו בהרע. וזה בא ע"י יגיעה רבה, כמה פעמים בכמה תפלות, על מדה א' פרטית.

קונטרס התפלה

סימן יב

שלשה סוגי התבוננות

א. לאחר הלימוד; ב. קודם התפלה; ג. בעת התפלה

שלשה מיני התבוננות הם: א. התבוננות לימודית, אחר שמבין הענין על בוריו, הוא מתבונן בעומק הענין ההוא, עד שהשכלי מאיר אצלו. ב. שקודם התפלה, ענינה הרגש חיות הענין שלמד, ולא הרגש השכלי כמו בהתבוננות לימודית. ג. שבתפלה, ענינה הרגש האלקות שבהענין שלמד.

היום יום כ' תמוז

ג' מיני התבוננות אלו ישנם בכל מושכל, בין גדול נעלה מופשט מושלל ונפלא, ובין קטן רגיל מלובש מחויב ומיושב, כי הם ג' שליבות סולם הרגשה, אשר בלעדס אינו השגה והבנה אלקית ואינו מביא שום תועלת בכוונת ירידת הנשמה בגוף.

אג"ק מהריי"צ ח"ג ע' תקכו

מצד העבודה בכח עצמו, אשר זהו עיקר ירידת הנשמה והתלבשותה בגוף, ג' מיני התבוננות אלו מוכרחים, כי בהם ועל ידם יגיע האדם אל התכלית העקרי ולהרגיש אלקות בשכל אנושי ממש, כמו שארי עניני מושכלות שהשכל אנושי משיגם ומרגישם.

אג"ק מהריי"צ ח"ג ע' תקכו

יש התבוננות של לימוד, ויש התבוננות של תפילה. התבוננות דלימוד היא שעמל ויגע בידיעת המושכל ההוא, הבנתו והשגתו. והתבוננות דתפלה היא ההסתכלות החזקה בטוב טעם האלקי שבמושכל ההוא. ובעומק הענין, הנה ההפרש בין ב' אופני ההתבוננות הוא, דבהתבוננות בלימוד הוא לומד את המושכל ותופס בו, ובהתבוננות דתפילה המושכל תופס בו ונכנס בפנימיותו ומקשרו אליו, מלפפו ומלהטו עד אשר חיה יחיה בחיות פנימי, בעריבות נעימות מתיקות ההוא.

אג"ק מהריי"צ ח"ג, תתיד, כ"ב חשון תרצ"ו, ע' תסד

התבוננות של תורה, היינו שמחי' את הענין שהי' בתוך הספר, משא"כ בהתבוננות של תפלה, היינו שהאדם מתקרב אל הענין, והענין מחי' אותו. סה"ש ש"פ וירא ה'תש"א

התבוננות לאחר הלימוד

אין זה הבנת השכל בלבד כמו בעת הלימוד, (דגם אז אחר הלימוד או באמצע, כאשר גומר סעיף א' או בהפסקת איזה ענין, צריך לחזור במחשבתו בהשכלת הענין בהבנתו), כי אם כוונת מחשבה זו הוא ענין ההסתכלות בכלליות ופרטיות המושכל ההוא, וההפלאה שבו. כמו המסתכל בציור נאה, הנה תחלה הוא הראיה שרואה ומבין כל קו וכל נקודה בתבניתה ומראה, ואופן התכללותם יחדיו, אשר היוצא מזה הוא ציור דבר פלוני והדומה. אחר כך הוא מסתכל בהחיות של הדבר, דלהיות כאשר כל קו הוא ערוך בטוב טעם כפי חוקי החכמה ההיא, הנה ממילא אינו נרגש שהוא ציור, ונדמה לחיוני. ובפרט בהסתכלות איש חכם בזה, דחכמה הוא שעוזב את התמונה ומסתכל בהחיות.

אג"ק מהרי"צ ח"א ע' רמב ורמג

כאשר לומד את הענין ויודעו על בוריו בהבנה והסברה טובה, עד שביכולתו לבאר את הענין גם לזולתו, כמספר דבר בטוב טעם, אז צריך להתבונן בהענין, שיעמיק מחשבתו בזה שעה ארוכה, ועיקר ענין מחשבה זו הוא מחשבת השכל, והיינו דלא זו בלבד שהוא מהרהר בהאותיות של המושכל ב[...] פנימי של המושכל, עד כי לפעמים בלתי מרגיש בהאותיות של המושכל כלל, והוא מחשבת השכל עצמו, כאלו הוא מופשט מאותיות ואינו אלא גילוי שכלי בלבד.

אג"ק מהרי"צ ח"ג ע' תקכז

מחשבה זו במחשבת השכל, גורמת ענג נפלא, ומביאה את החושב מחשבה זו לידי שכחת הזמן והמקום, דזמן ומקום אינם נוגעים לו כלל. וכל מה שמתעסק יותר בהענין, הנה הוא מתענג יותר. והנה אחר כל זה, הוא רק התבוננות שכלי. והיינו דכל ענין עבודתו והתענוג שלו הוא רק בהשכלי של המושכל, ולכן כל מה שמרבה להתבונן, נתוסף לו השכלות והשגות.

אג"ק מהרי"צ ח"ג ע' תקכח

התבוננות קודם התפלה

התקשרות בהשכלת הענין. וכמו חכם שמסתכל בהחיות ונושא הענין שבהציור, דאז עוזב את התמונה החומריות וכל עומק נפשו הוא רק בהפנימיות המכוון של הציור ההוא.

אג"ק מהריי"צ ח"א ע' רמד

ענינה הרגש החיות שבהמושכלות ההם, ורק אחרי הכשרת עצמו בהתבוננות כללי דדע לפני מי אתה עומד (המשך הדברים הובאו לעיל סימן ז'), אז כשמתבונן באותו הענין שלמד, אז נרגש אצלו חיות המושכל ההוא. דכשם שיש הפרש בין החיות דמדות לחיות דשכל, כמו"כ יש הבדל החיות בין שכל לשכל זולתו. אמנם כל זה הוא רק חיות הדבר בלבד.

אג"ק מהריי"צ ח"ג, ע' תקכח

התבוננות בתפלה

התקשרות פנימי בעצם הענין, והיינו בההשכלה. לבד זה שמגיע להעצם של הדבר, הנה עוד מזדכך כלי השגתו כי עצם כלי ההשגה שלו נעשים זכים ובהירים יותר. והעבודה בתפלה הוא שיפעול ההשגה על הפועל ממש, דלאחר שמתאמת אצלו בהשגתו אמיתית הענינים, באשר הם, ונתאוה הקב"ה לו דירה בתחתונים ע"י התו"מ, על כן יתן כל לבו ונפשו.

אג"ק מהריי"צ ח"א ע' רמה

ענינה הרגש האלקות שבההשכלה ההיא, דאינו דומה האלקות דהשכלה זו להאלקות דהשכלה אחרת. אינו דומה החיות והאלקות הנרגש בפתגם דהכל הוא אלקות להענג והאלקות הנרגש בפתגם דאלקות הוא הכל. הרגש זה ממשיך כל עצמותו ומהותו, ומעמידו בקרן אורה, דאור התורה ונר מצוה מאירים לו בכל עניניו במילי דשמיא ובמילי דעלמא.

אג"ק מהריי"צ ח"ג ע' תקכח, תקכט

סימן יג

איך לחבר התבוננות עם פירוש המלות

אופן א' - התבוננות העיקרית
לקשר ההתבוננות עם פירוש המילות

צריך להתבונן קודם התפלה באיזה ענין שהוא הילול ושבח, שזהו ג"כ חלק מהתפלה, כמו בקשת צרכיו. ולהתבונן בענין שכבר השיגו וצריך יגיעה רק על ההרגש - דערהערען.

להתבונן גם בתוך התפלה. היו כאלה שהיו פארשרייבן המקום - בתפלה - שבו הפסיקו (לידע ולחזור ממקום שפסקו).

ואח"כ להתפלל בפיה"מ, אף שאינו שייך להענין שבו התבונן, וגם אין לחפש בפיה"מ שייכות לענין זה, אבל מעצמו ימצא היחס בפעם הב' ג' וכו'.

והיתכן שהחולה לא יחפוץ לשתות סמי הרפואה עד שיבנוהו מתחלה אופן פעולתה.

שאלתי, והלא לכאורה יהי' זה בעת התפלה מח"ז, שלא אמרו מח' אסורה אלא זרה - בענינה. ענה: וע"ז אומרת תורת החסידות שצ"ל כן. שאלתי: ומה ענין התבוננות זו לתפלה. ענה: שייך ושייך.

שיחת מוצש"ק כ"ז מ"ח תרצ"ב - מרשימות כ"ק אדמו"ר

יש לקשר ההתבוננות עם פירוש המילות שמתפלל. בברכת קריאת שמע צריכה להיות ההסתכלות. ההתבוננות שבתפלה אין צריך להיות מאמר שלם בפעם אחת, די בענין אחד, וגם אם לכאורה אין זה שייך - ההתבוננות במה שלמד קודם התפלה - לפיה"מ ולא חשיב זה הפסק, כמו ששאלתי אצל כ"ק אדמו"ר הכ"מ עס איז דאך גלייך ווי מח"ז כי זרה הרי פי' זרה באותו מקום, וענה לא, וזה גופא צריך להיות באותן מקומות שיותר ע"פ נגלה להפסיק, שלא ישהה זמן כדי לגמור את כולו.

מיחידות של א' הת' ז' אייר השי"ת. נדפס בלקו"ש חל"ג ע' 292

אפילו אם אין יודעים ענינים [שלמים] בדא"ח, יכולים לחשוב אן אות פון א מאמר, ובאמצע התפלה לחשוב על מה שחשבת קודם התפלה, ולא חשיב זה הפסק, כמו ששאלתי אצל כ"ק אדמו"ר הכ"מ, וענה שלא חשיב הפסק.

(שאלה: אם לחשוב הרבה פעמים ענין אחד) זהו נוגע לתכונת נפשו, אם יש לו חיות מהרבה פעמים. בכדי להבין צריכים ללמוד לא פחות מארבע פעמים, אבל לתפלה [אפשר שיהי'] די בפעם אחת. [מכל ענין יש למצוא ככן בעבודה. לדוגמא במאמר זה:] כי כל בשמים ובארץ, גן עדן התחתון וגן עדן העליון. וצדיקים עולים ג' פעמים בכל יום, [ואפילו] במדריגות הגן עדן היותר גבוהים. וכל זה הוא רק זיו והארה, אבל על ידי תורה ומצוות מממשיכים עצמות אין סוף. ויהי' ה'בכנ' מזה שצריכים להתמסר לתורה ומצוות בכל כוח ועוז. ואחר כך באמצע התפלה, כשנחלש החיות שהיה, יכול עוד הפעם לחשוב בזה. כמו ב'ויברך דוד', באומרו 'כי כל בשמים ובארץ'.

אם אין חיות, העצה לזה לצייר את תמונת כ"ק אדמו"ר כאילו עומד כנגדו ואומר את המאמר. ללמוד תניא קודם התפילה, זהו סגולה לפתוח המוח והלב, [כי תניא מגלה איתן שבנשמה]. לחזור את המאמר עם האותיות, זהו נוגע להתקשרות ולא לתפלה, לקרוא בתורה זהו גם כן סגולה. כשהולכין ברחוב טוב לחשוב מאמר שכבר חשבת.

יחידות ר' דוד ראסקין, ב' סיון תש"י

(שאלה: למה הלימוד כדי לידע הוא ד' פעמים, ובלמוד לתפלה די בפעם אחת) זהו כתוב [במדרש] שאם לומדים אם אחרים, צריכים תחילה ללמוד ארבע פעמים. ובודאי כן הוא גם כשלומדים איזה מאמר: לידע - צריכים לא פחות מארבע פעמים, [ולתפילה - אפשר] שיהיה די בפעם אחת. זהו נוגע להתפיסה, האם יכול לתפוס את הענין בפעם א' או ב' או ג'. גם אם אין מבין עדיין כל הפרטים, ואפילו אם אין מרגיש שום דבר, מכל מקום צריך לחשוב דא"ח, כי בודאי יפעל. ועכשיו הוא כהולך בעינים סגורות, [אבל השמש זורח].

מכל אות יכולים לעשות 'בכן'. פארשטיין א אות [[פרק]] פון א מאמר, און מאכן א 'בכן', וואס האט זיך גערעדט אין אות, 'השכלה' או 'עבודה'. והוא טוב יותר מכאשר כל האותיות הם בהתגלות. למשל, כשרוצים לעשות נקב, עושים על ידי דבר דק כמו מחט וכדומה, ולא באצבע שהוא רחב. וכן הוא כשרוצים לפעול, צריכים לעשות 'בכן'. ובמשך הזמן בוודאי בעזרת השם יתברך יפעול. ויכול לחשוב באמצע התפלה, גם אם לא נתרגש כלום קודם התפלה, כי הלא [בינתיים] ענה אמן יהא שמיה רבה [וכו']. וגם יכול להיות [שעתה יבין] מזה שכבר התעסק קודם בזה המאמר.

יחידות ר' דוד ראסקין, ר"ח תמוז תש"י

(בהנחות של ב' יחידות אלו, המלים הבאים בחצאי ריבוע הן הוספת הרבי בכת"ק על ה'הנחה')

בזה הענין, ההתבוננות (ולא לימוד וקנין ידיעות חדשות), נכון יותר להתבונן בענין שלמדו איזה פעמים ויודע אותו, וההתבוננות תהי' או בהעמקה יותר או חזרה על הידיעה, ולהרחיבה בנוגע להפועל יוצא מזה, או מדות וכו'. ובזה יש שינוי בטבעי בני אדם: כאלו שההתבוננות נקלטת אצלם יותר כשחוזרים על הענין באותיות הרב, ויש שאדרבה כשחוזרים על התוכן ולא על האותיות.

אג"ק ח"כ, ז'תצד, ה' כסלו תשכ"א

לפעמים תכופות, כשחושבים הענין בלי דקדוק באותיות הרב, טראגט מען זיך מער צו, און מען קריגט מער חיות. וכיון שבא לאחר הלימוד והדקדוק באותיות הרב, הרי בטח אין נוטים מן הנקודה.

אג"ק חי"א, ג'תשסב, י"א אלול תשט"ו, ע' שפ

ללמוד חסידות קודם התפלה, והעיקר להתבונן, ואח"כ יתפלל, אף שיתפלל רק בפירוש המילות, בודאי ימצא גם בפירוש המילות ההתבוננות של דברי אלקים חיים.

תורת שלום ע' 4

אופן ב' - התבוננות למתחילים לחשוב פירוש המלות על פי חסידות

שיעמדו להתפלל יחדיו כאיש א' עם הש"ץ, ולומר אחריו בקול רם דוקא, כל פסוד"ז ושתים שלפני ק"ש ואחת לאחריו, עד שמו"ע שהוא בלחש דוקא, ולכוון היטב בכל מלה ומלה, בקול המעורר הכוונה ורעו"ד, כפי ערכו אשר יש בידו במזומן מד"ח בלבו ודעתו, מאשר ילמדו יום יום, לצרף אותם אל פי' המלות ושיבוא מהן עכ"פ בחי' התמצית והקיצור.

להפך סדר עבודתם שהי' כמו הרגל וטבע עד הנה, להפריד הדבור בתפלה מן המחשבה בעומק ענינים פרטית בהתבוננות, כי לא יכון זה לפני ה' שמדבר לפניו. הגם שלפי דעת הרמב"ם ז"ל אינו צריך לכוון רק לפני מי הוא עומד, אבל עכ"ז צריך לכוון אל פי' המלות דוקא כפסק דין הטור, וכן הוא ע"פ הקבלה האמיתית.

ואני ידעתי ולא יוכלו להכחיש שאין איש בכולכם שיוכל לכוון בכל מלה ומלה הכוונה שלה ע"פ סוד הקבלה, כמו במלות שידועים ומבוארים בסידור ע"פ כוונת האריז"ל, כמו ברוך שאמר וכה"ג. וכ"ש כל פסוד"ז ויוצר אור כו'. אם גם היו יודעים ומבינים הכל, הי' צריך להתפלל כל היום כולו ולא יספיק. ובאמת הרי זהו לימוד כמו הלימוד בקבלת בזהר וביאורים, ולא שייך זה לענין התפלה כלל, שעז"נ זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד.

רק בק"ש באחד, צריך לכוון בכלל ביחו"ע ויחו"ת, שזהו ב' מדרגות דסובב וממלא, א"כ החיוב על כל אדם לפי ערכו להאריך בזה. ואף ג"ז בתמצית המכוון, שהוא ענין היחוד האמיתי לעצמות א"ס ב"ה ממש שנקרא אחדות פשוטה. ועז"נ אליו ולא למדותיו.

ולזאת אין עצה לפניהם רק שיחלקו לב'.

א. עסק בד"ח בזמנים מיוחדים בכל בוקר וערב לפי שעתו וזמנו, ולעיין בכל כחו שיהי' מן המוכן בלבבם בכל עת מצוא זו תפלה, שיוכלו להבין בעצמם עכ"פ תמצית מכל ענין וענין שידועים מכבר, להבין בהתפעלות במורגש בלב בשר דוקא כמו פסוד"ז. וכל התפלה בקול רם דוקא. וכל מה שיהי' אצלם מן המוכן ומזומן יותר, יותר יוכל למצוא תוספת אור בדרך תמצית וקיצור.

ב. העיקר הוא בתפלה רק לומר המלות בכוונה ורעוד"ל בשמחה ושפלות. שהוא זמן תפלה לחדוד, שלא יערבו בזה מאריכות ההתבוננות שלא מענין התפלה כלל וכלל.

אג"ק לאדמו"ר האמצעי, ח"א ע' רסו-רסז

ידעתי במכאובים של כל החפצים בקרבת אלקים בתפלה, שלא יוכלו להביא הכונה שבמוח ולב בענין ההתבוננות וההשכלה האלקית, לחברו עם הדבור במה שמוציא מפיו כמו פסוקי דזמרה. ויצאו מפורדים. בפיו ושפתיו יכבד בשבח הנאמר בפסוק. ולבו רחוק ומוטרד בענין אחר. ואם גם הוא בשבח וגדולת ה' בהתבוננות, אבל לא קרב זה אל זה כלל. ולזאת יעצוני כליותי לטובתם האמיתית שירגילו את עצמם בפי' המלות הללו, שיכוננו לבם ופיהם כא', לאביהם שבשמים והיו לאחדים ממש. וקול הדבור מעורר הכונה ויאיר אור האלקי בנפשו ע"י כוונה שבלב ומוח בקול ודבור דבר ה' נאמר מתוך הלב והמוח.

הקדמת אדמו"ר האמצעי לסיפור עם דא"ח

סיכום מפי משפיעים

גם התבוננות באיזה ענין עמוק, חייב להיות מחובר לתפילה שענינה שעומד לפני הקב"ה ומדבר אליו.

באמירת פסוק מסוים צריך להתרכז בנקודה, דהיינו ביאור המלות ע"פ חסידות. וזה יכול להיות בב' אופנים. או שעוצר לפני אמירת הפסוק, ומתבונן רגעים אחדים בהביאור שבחסידות ואז אומר המלות כשהוא חושב על זה. או שאומר המלות לאט לאט ובתוך כך מתבונן בהכוונה. אבל אין למשוך את אמירת המלות סתם כך, אלא כיון שכבר למד והתבונן בענין זה, יש לו חיות בזה, ואינו צריך לעורר את המחשבה להתבונן בכך, אלא עצם אמירת מלות אלו מעוררת את מחשבתו, שנמשכת ממילא להרהר בענין זה כשמגיע לפסוק המתאים.

אבל, אחרי זה באה ההתבוננות העיקרית, לחשוב על ענין בחסידות שיחדור בתוך המילים של התפלה. לא לדחוף את המאמר בכח למילות התפלה, אלא אחרי שמתבוננים בצורה קבועה בענין הרי זה ממילא מאיר ונכנס בכל מילה בתפלה. המטרה היא למצוא ולגלות בכל פסוק ופסוק את הענין שבו התבונן לפני התפלה, ובזה נחקק עמוק בנפשו. לדוגמא,

'אחדות השם', בנושא זה יש הרבה חומר עשיר ועמוק, שאפשר למצוא כמעט בכל פסוק מפסוקי דזמרה.

סימן יד
גודל החסרון של לימוד חסידות
בלי עבודת התפלה

"דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם". כל ענין ידיעה והשגה אפילו בענינים היותר עמוקים, צריך לבוא בעבודה, היינו פעולת דבר בבירור וזיכוכ המדות והתקשרות פנימית הנקרא בלשון החסידות עבודה. היום יום ו' טבת

קיום הידיעה וההשגה שמשיג באלקות בלימודו בדא"ח הוא דוקא כשנחקק ונגרש הענין במוחו ולבו בתפלה, ובלעדי זאת נשכח ונאבד הענין אצלו, וכל יגיעתו בלימוד בידיעת אלקות הוא לריק ח"ו. כי הלימוד מצד עצמה, אבל אינו נחקק עצם הענין האלקי בפנימיות ועומק נפשו, וכשמתפלל בהתבוננות בדרך כללית ובקיצור, במשך זמן יתקצר אצלו הענין וישכח אריכות ההשגה מעט מעט עד שיהי' כלא הי'. כ"א כאשר פרטי הענין האלקי בכל פרט ופרט נחקיים במוחו ולבו בתוך תוכם בבחי' עצמיות, אז הוא מתקיים בקיום נצחי, ותמיד הוא בבחי' קירוב לאלקות.

בלימוד התורה, גם הפנימיות בידיעת והשגת אלקות, אינו פועל הבירור והזיכוכ במדות הטבעים. ועם היות שגם בלימוד הטוב מתפעל קצת שזה טוב, וצריכים לבחור בטוב, אין זה בפנימיות כל כך, להיות בקביעות הנפש, ומתבטל במשך זמן מה, מפני שתפלה הוא עת רצון למעלה ולמטה, שהיא עת מוכשר לקליטת האור כי טוב.

החפץ בחיים לא יפטור את עצמו בלימוד דא"ח לבד, כ"א העיקר שבלמוד הזה ייגע את עצמו ביגיעת נפש ויגיעת בשר בתפלה להתבונן ולהעמיק דעתו היטב שיהי' נרגש האור במוח ולבו ולהתפעל באהוי"ר

אמיתיים ואז פועל ישועות בנפשו בקיום התו"מ ובזיכוך המדות טבעיים, והאור האלקי נחקק ונקלט בנפשו בבחי' קיום נצחי.

בהעדר העבודה בתפלה, גם מה שלמד וידע נהפך לו לסה"מ בקרבו ר"ל, שנעשה עי"ז יש וגסה"ר ביותר, והוא נוקב ויורד בנפשו עד שמפילו ר"ל.

קונטרס התפלה

אלה שלומדים חסידות ואינם עוסקים בעבודת התפלה באריכות ובמידות טובות - הלימוד שלהם מבוזבז (ארויס גיווארפן). הוא מזהיר שאין לשמוע ממנו. הוא מחלל את כבוד רבותינו ואת כבוד החסידות.

אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"י, ג'תשי, ע' שצ

השגה שאינה מביאה בתפלה היא גורמת ח"ו לטמטום הלב והמוח.

סה"ש ש"פ וירא תש"א

הלומד חסידות ואינו מתפלל באריכות, מכניס אור החסידות בכלי מאוס.

סה"ש י"ב תמוז תש"ט

משכילים לקחו חסידות והחליפו אותו על מטבע פסולה.

מעומק ופנימיות הנפש ומהרגש עמוק של רחמנות על מי שאינו עוסק בעבודת התפלה.

באמת, אף א' לא מבין חסידות. אפילו אלו שלומדים ועוסקים בזה, גם לא יודעים. חסידות נמסר לחסידים בכדי שיהי' להם עם מה להתפלל.

חסיד הוא מי שמתפלל. האל"ף ביי"ת של חסידות הוא עבודת התפלה ובירור המדות.

סה"ש שמחת תורה תש"ז

עבודה אמיתית היא, להתבונן בענין אלקי ובשימת לב בבירור וזיכוך המדות. אבל בלי כוונה ובלי שימת לב, הרי זו עבודה זרה, עבודה שהיא

זרה. משכיל בחסידות, ואף אם משמיע ביאורים והסברים חסידיים, הרי זה רוממות וגסות הרוח.

לקוטי דיבורים ליקוט ג'

דבר זה עצמו, שעבודה היא עיקר החסידות, צריכים להבין ע"פ השכלה. חסידות היא שכל אלקי, ההוד וההדר שבשכל, כלומר, הלמעלה מהשכל שבתוך השכל, ועל המוח הגשמי לתפוס את השכל שלמעלה מהשכל. מי התיר לכם לקחת שכל אלקי ולדרוך עליו בשכל האנושי המגושם שלכם. זה אפשר רק ע"י עבודה שבלב בתפלה, הזמן והמקום של ויקחו לי אותי אתם לוקחים, עצמות א"ס ב"ה אומר לעובד ה' בתפלה, אותי אתה לוקח. עבודה שבלב זקוקה להקדמה והכנה נוסף להכנות של קריאת שמע שעל המטה ותיקון חצות, גם להכשרת הלב הבאה על ידי זיעה של מצוה. צריכים להתרחץ בזיעה ובדמעות, אז יכולים להרגיש את האור האלקי על השכל האלקי שבחסידות.

לקוטי דיבורים, ליקוט ה' ח"א

הדבר בפועל הבא ע"י רגש הלב מהבנת ההשכלה, הנה הוא מאמת את אמיתתה של ההשכלה ההיא, ולהיות כי חוק השגת הנבראים הוא מהמאוחר אל המוקדם, מההשגה אל ההשכלה, מההתפשטות אל הנקודה, ומהמציאות אל המהות, לכן תחלת הביאור בכל דבר הוא בהפעולה, אשר בה ועל ידה תקוה טובה נשקפת להבין ולהשיג את פועל הפעולה ההיא.

תורת החסידות אות ה'

סימן טו

למה צריכים להאריך דוקא?

נצטויתי מכאאמו"ר הרב שיחי' לכתוב בשמו תוכחת מוסר, שיתנו לבם ויתעוררו תמיד בכל עת וזמן שמגיע זמן התפלה, שלא יבואו בה בדרך קצרה, כי יגיעת המוח והלב בעיון גדול והתקשרות גדולה במושכל, צריך לזה אריכות זמן, להרחיב ההשגה בענינים פרטים. ועיקר אמיתית ההשגה הוא דוקא בשעת התפלה, שאז כל דבור ודבור מדבור תפלה נחקק ונקשר בנקודת הלב, שהלב שומע ורואה ראיית השכל עד שנחקה ההשגה ההיא בלב.

כי השכחה שהיא היסח הדעת, באה מצד הריחוק והעדר התקשרות במושכל בתמידית דוקא, מפני שההתבוננות עוברת על המוח רק דרך מעבר בעלמא במעט רגע, ע"כ חולפת ועוברת כל שעה ואינה מתיישבת כלל במוח ולב. עד שבהמשך הזמן ישתכח ההשגה מעט מעט, עד שיהיו הי' כלא הי'.

ואין עצה להסיר המחלה הזאת, כי אם בדבר המנגדה, והוא אריכות ההתבוננות ברבוי ענינים בהרחבת מושכלות רבות, ולחזור ולשנות עליהם כמה וכמה פעמים בשעת התפלה, כמו העיון וההגיון בלימוד, עד שכל לבו יהי' נמשך ונכלל בההשגה אלקית, כמו הטרוד לבו ומוחו בעיון עסק גדול, ואזי גם הלב יתחזק מהארת אור אותו השכל, וימצא לבבו נאמן לפני ה', בהתקשרות אמיתית וקירוב יותר, עד שיקנה התפעלות המוח והלב בבחי' עצמית כמ"ש כל עצמותי תאמרנה כו', וממילא ידחה ממנה כל ההתקשרות לרע, בלתי יבוא לכלל נפילה בהיסח הדעת ושכחה.

וזה בא דוקא ע"י ההרגל שירגיל עיון מוחו בהמשך זמן רב, כמו גם בשאר היום יפנה עת וזמן להתבודד ולהעמיק דעתו בטרדת המחשבה זמן כשעה ויותר. וברבוי ההרגל בזמן כזה, יבוא לו בנקל בשעת התפלה, להאריך באחדות ה', בכל מה שיודע. ובמקום שאמרו להאריך אסור

לקצר, וכמ"ש בזהר שלח (קסב,א) מאן דאריך יתארך ומאן דקצר כו'. תפלה באריכות בתמידות כל יום, וכל שעה משעות היום, על ידי זה יערב לנפשו יותר בהוספת טעם.

והוא הנקרא מהלך, כמ"ש באברהם התהלך לפני וגו', ויתהלך חנוך את האלקים. דהיינו, להמשתדלים ביגיעה רבה שנקרא מהלך, לא ימנע מלהאיר בו הארת גילוי אלקות שנקרא טוב, כי האור נקרא טוב כמ"ש וירא אלקים האור כי טוב, היינו הארת אלקות בלב, כשהלב רואה בראיית השכל, ונקרא קרבת אלקים, כמ"ש קרבת אלקים לי טוב, ובהעדר האריכות נקרא רחוק, היפוך המהלך בדרך ארוכה כו' שנקרא קרוב.

ועל זה אמרו כל שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת, כי המעשה הוא ענין ההשתדלות והיגיעה להאריך באחד, כמו שעה ושנים, בין בתפלה בין בשאר היום, ואז מתקיימת כל חכמת השגת האלקות, בלתי יפול לעולם.

אג"ק אדמו"ר האמצעי, ח"א אגרת ג'

כל מקום מוגבל ומוגדר בד' קצוות ומעלה ומטה. וכשם שבמקום גשמי, הד' קצוות הם ד' דפנות המגבילים ומגדירים, וכן המטה מוגדר ומוגבל, וחלוק מהם המעלה שהוא בלתי מוגבל ומוגדר ברום עד שמי רקיע, כן הוא בהמקום דד' אמות הפרטים, שהד' קצוות והמטה מוגבלים ומוגדרים, אבל המעלה בלתי מוגבל ובלתי מוגדר.

ד' דפנות: קביעות לימוד דא"ח, טבילת טהרה, התבוננות קודם התפלה, תפלה במתינות ובקול זמרה.

מטה: דרכי החסידות במדות טובות באמת לאמיתו.

מעלה: הידיעה בהשגה אלקות, שהיא בלתי מוגבלת כלל, כי הידיעה האמיתית היא ההרגש, דער געפיהל, פילען געטליכקייט. והרגש אלקות עם היותו דרגא היותר גבוה ונעלית הבאה לעולם רק אחרי יגיעה גדולה בהבנת ענין אלקי בהשגה גמורה, בכל זה הנה יש מעלה נפלאה ויתרון גדול לענין ההרגש, על הבנה והשגה שהם דרגות נמוכות ממנה, בזה שהבנה והשגה הם רק בבעלי מוח וכשרון, אבל אנשים פשוטים שאין דעתם יפה לא יוכלו לקבל ההשגות ההם, משא"כ בהרגש שמתגלה גם

באנשים פשוטים בחיות רב וגילוי גדול מענינים רמים ונשאים בידיעת והשגת אלקות.

והנה הרגש זה, הנה לא זו בלבד שמתגלה גם בחסידים פשוטים, אלא עוד זאת אשר לפעמים, ובמדה ידועה ע"פ רוב, הוא בחסידים פשוטים, יתרון גילוי ההרגש הוא בב' ענינים. א', בצמאון ההרגש, ב', בפעולתו, לגבי חסידים בעלי מדריגה בהבנה והשגה. וטעם הדבר, דכל השגה היא בריחוק מן העצם, משא"כ בהפשוטים שאין להם דבר השגה המכבה את תוקף הצמאון.

מובא בשו"ת חוט השני (סי' צז קרוב לסופו) "מה שיעשה הזמן לא יעשה השכל".

מי שמתייגע בחסידות ובא לידי ידיעה ברורה בכחות הנפש, והמעלות של כח א' על השני, והחסרון של כח א' על השני, ויודע שרש כחות הנפש ואופן המשכתם, וממילא יודע ג"כ ענין ואופן הילוך הנפש בכלל, הנה ידיעה זו נותן לו מושג כללי בענין של רוחניות, ויכול לומר "מה שיעשה ההרגש לא יעשה השכל".

ומהאי טעמא, קל יותר להגיע מהרגש להשכלה מלהגיע מהשכלה להרגש.

בעלי עבודה הם למעלה מבעלי השכלה, כהכלל הידוע כל עובד משכיל ולא כל משכיל עובד.

המרחק ממשכיל לעובד הוא יותר מהמרחק משוטה למשכיל.

אג"ק אדמו"ר מהרי"צ בשם אדמו"ר מהרש"ב,
ח"ו, א'תשסג, ערחה"פ תש"ב, ע' רסז

עצה להתבוננות או להתרגש מפירוש המלות, מובן שכשמוסיפים על הזמן גם ההרגש נתגדל.

אג"ק חי"ט, אגרת ז'ר, כ' שבט תש"כ, ע' קצה

אלו שחושבים שיכולים לפעול זאת במיעוט זמן, טוב מעט בכוונה, אין האמת כן, אלא כאשר ממעטים בזמן, אזי חסר גם בכוונה, ובאמת יש צורך בהתבוננות הדורשת אריכות זמן. והראי' מדברי רבינו הזקן באגרת הקדש סימן א', שיש להאריך "ערך שעה ומחצה לפחות", ואם

היו יכולים לפעול זאת במיעוט זמן, לא הי' רבינו הזקן דורש, ובפרט בתוקף כזה, דוקא אריכות זמן. ועוד זאת, בנוגע ליושבי אהלים, שאם הם אינם מאריכים בתפלה, הרי זה פועל גם על אחרים שלמדים מהם, ובקל וחומר: אם היושב אהל שיש לו פנאי, מתפלל במשך זמן מסויים, הרי מי שאין לו פנאי, יכולה להיות תפלתו במשך זמן קצר מזה.

ד"ה מים רבים תשכ"ה

סימן טז

גם דורות האחרונים צריכים להאריך

חסידים ואנשי מעשה היו מתבודדים ומכוונים בתפילתם, עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות רוח השכליות, עד שהיו מגיעים קרוב למעלה הנבואה.

שו"ע אדה"ז סצ"ח ס"א

חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת שלימה בכל תפלת י"ח משלש תפלות שבכל יום, ושעה אחת שלימה קודם כל תפלה, ושעה אחת שלימה אחר כל תפלה. היו מקשרים דעתם לאדון הכל ב"ה ביראה ואהבה עזה ודביקות אמיתית עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות.

הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ה

כיון שענין זה הובא בשו"ע (ב' פעמים), מובן שכל אחד שייך לענין התפלה.

אחש"פ תשל"ה

המנהג הי' בכל ישראל מימי עולם, להיות בכל עיר ועיקר ב' בתים גדולים לתפלה, בית הכנסת ובית המדרש. בית הכנסת, להמון עם הטרודים בעסקיהם על היום ורובם אין יודעי ספר כלל, ואין יכלתם להתפלל בכוונה, רק לומר תיבות התפלה ג"פ בכל יום. ובית המדרש, ליודעי ספר להתפלל שם בכוונת הלב באריכות איש כפי יכולת שכלו ולבו.

בספרים שכתבו חכמנו לפני מאתיים שנה, מפורש איך שהיו מאריכים בתפלת השחר בכל יום ערך ב' שעות ויותר מחמת אריכות כוונה שבלב.

אך אח"כ עמדו אצלנו רבים שאינם הגונים, וקנו או שכרו הרבנות משר העיר בסך מסויים בכל עיר ועיר בכל מלכות פולין, כי המלך העלים

עין, והשרי' בעד בצע כסף נתנו מכתב הנקרא קאנסעש להרב שבכל עיר להיות מושל על כל היהודים שבעירו בכל ענין הנוגע לדתם, וגם לדון בדבר שבממון בין איש לרעהו כפי דעתו אף שאינו בקי בדינים כראוי, וגם בענין התפלה לא היה רשות להתחיל להתפלל עד שיבא הרב לבה"כ או לבה"מ אפילו עד חצי היום.

הרבנים הנ"ל לא רצו להטריח עצמן להתפלל בכוונה, וכדי שלא יהיו מבוזים בעיני העם התחילו להשפיל מעלת התפלה ולהגביה מעלת הלימוד בתלמוד, ללמוד גם בעת זמן התפלה, והיו מתפללים במרוצה בלי כוונה, ולומדים מיד עם תלמידי' עומק התלמוד בחריפות כדי להראות חכמתם ולהגדיל שמם בארץ. ואחריהם נמשכו כל יודעי ספר המתפללים בבה"מ להתפלל ג"כ במרוצה בלי כוונה, מחמת יראתם או חניפותם להרב, כי הוא היה השליט על העם. רק מקצת יחידי סגולה בכל דור היו מתפללים באריכות בכוונה והיו נקראים בשם חסידים מימי עולם.

עד שהיה חסד ה' עלינו, והעיר את רוח מלכות הקסרית רוסי' יר"ה למשול ולהתפשט בכל ארץ פולין, ובטרם שהומלך שם ממנה מלך האחרון שבהם התחילה לירד ממשלת הרבנים הנ"ל מעט מעט עד שכשנחלקה הארץ פולין, נפלה ממשלת הרבנים הנ"ל לגמרי, בפרט ברוסי' לבנה שיצאה פקודה נוראה הנקרא אוקאז לבטל הרבנים הנ"ל לגמרי שלא יקנו עוד הרבנות מהשרים, ואזי נעשו כל העם חפשים ובני חורין, ויש רשות ויכולת לכל מי שירצה להאריך בתפלה, ואין מוחה.

ואף שנעשו חפשי מהרבנים הנ"ל, אעפ"כ הרבה בני אדם יש שהיו יכולין להתפלל בכוונה, ואעפ"כ אין רוצים מחמת עצלות, כי באמת הוא טורח ועמל גדול, אף ללומדים גדולים יותר מעמל וטורח הלימוד בתלמוד. וגם יש מתביישים לעשות התנועות לגרש המחשבות זרות שנופלים ממילא, ולכן כל המטריחין עצמן להתפלל בכוונה הם מיעוטא דמיעוטא. וכל ההמון עם קורין אותם בשם חסידים, על שם החסידים הראשונים שהיו מתפללים בכוונה כנ"ל, הגם כי של עכשיו אינם חסידים גדולים כראשונים.

אג"ק אדה"ז ח"ב סי' ו', ח'י"א חשון תקנ"ט,
דברי עדות בעת מאסרו בפטרבורג

אדמו"ר הזקן

סיפור: אדה"ז החליט לנסוע למזריטש ולא לוילנא ללמוד כיצד להתפלל.

סיפור: בימי אדמו"ר הזקן הי' חסיד א', איש פשוט ביותר, עד שספק אם ידע פירוש המלות שבמקומות הקשים שבתפלה, ומ"מ התפלל באריכות, גם בימי החול, שחרית מנחה וערבית. בתפלתו היה ניכר אשר איננה מן השפה ולחוץ, נאר ער האט געדאווענט, און געדאווענט עד מיצוי הנפש. והחסידים התפלאו על זה.

כששאלוהו, ענה: איך ווייס נאר אשר שמעתי מהרבי "זכור ושמור בדיבור אחד - בכל דיבור צריך לזכור ולשמור את ה"אחד"."

הוראה: יש טוענים, שמצד מעמדם ומצבם, אינם שייכים לעבודת התפלה, כיון שחסרים אצלם ענינים הקודמים לזה, ולפעמים חסר אפילו בענינים עיקריים, כמו פירוש המלות (כבסיפור הנ"ל). סיפור הנ"ל הוא מופת חותך, אשר גם הפשוטים בידיעה והשגה, הנה כאשר יתבוננו שבכל דיבור, שהוא כח הפועל בנפעל, שעל ידו נברא כל דבר, כמ"ש "בדבר הוי' שמים נעשו", ישנו ה"אחד", ועבודתו היא לזכור ולשמור בכל דבר שבא לידו את ה"אחד" שבו, הנה בהתבוננות זו עצמה יכולים להתפלל מ' שנים רצופות, לא רק בשבתות וימים טובים, אלא גם ביום ראשון, יום שני ויום שלישי, וכל ימות החול, שיהיו חדורים בתפלה.

סה"ש תרצ"ו ע' 127. פורים תשח"י. נדפס בלקו"ש חי"ד ע' 224

סיפור: כאשר רבינו הזקן התחיל לפרסם תורת החסידות ברייסין וליטא, באו לפניו להתאונן על החסידים, ותוכן טענתם, שהם מעמידים פנים ועושים עצמם כאילו שייכים הם להתבוננות, לאהבת ה' וליראת ה', ללימוד תורת החסידות ועבודת החסידות, בה בשעה שאינם שייכים לכך.

רבינו הזקן שמע את דברי ה"מסירה", והשיב: ככה, ככה (אזוי, אזוי)?! אם כן יקויים בהם פסק המשנה (פאה בסופה) "כל מי שאינו לא חיגר ולא סומא ולא פיסח ועושה עצמו כאחד מהם, אינו מת מן הזקנה עד שיהי' כאחד מהם". כיון שעושים את עצמם חסידים, ועושים את עצמם שיש להם אהבת ה' ויראת ה', התבוננות ואריכות התפלה,

וכל פרטי הענינים שדורשת תורת החסידות, מובטח להם שלא ימותו מן הזקנה עד שיהיו כן!

ביאור: ע"ד מעלת כח הלבושים, דאע"פ שהיופי שנעשה ע"י הלבושים הוא בחיצוניות, כמו איש מכוער מאד הלוּבש לבושים נאים, שמיפים אותו ממש, מ"מ יש בכח הלבושים של מחשבה דיבור ומעשה, לשנות את הפנימיות והמהות. כמו השוטה, שמדבר דברי חכמה, הרי זה פועל שסו"ס יהי' חכם גדול. וכן אכזרי, שעושה מעשי חסד, סוכ"ס תשתנה גם פנימיותו ומהותו.

י"ב תמוז תשי"א.

שבת חוה"מ סוכות תשכ"א ד"ה ולא יכנף.

ט"ו בשבט תש"כ ד"ה ולא יכנף.

וראה מגדל עוז ע' קפג. לשמע אוזן ע' לב

אדמו"ר האמצעי

לא יקטן בנפשו באמרו מצד שפלותו, מי אנכי שאבוא למעלות ומדריגות ההתבוננות העמוקות, ולמה אלך בגדולות ונפלאות ממני, ידע נאמנה שמתחייב בנפשו ממש, וכמעט קשה פריקות עול מצוה זו כעובר על מ"ע דתפילין וציצית, (כי קרקפתא שלא מנח תפילין נקרא פושעי ישראל בגופו, וזה נקרא פושע ישראל בנשמתו). כי ציווי דוידעת ושמע ישראל, הרי כל חיי נפשו האלקית באור תו"מ ועבודה שכלב תלויין בזה. וכל אשר פורק עול בזה ומטעה עצמו בדמיונות שוא, אין זה רק עצת היצר להדיחו ולהרחיקו מאור פני אלקים.

הקדמת אדמו"ר האמצעי לאמרי בינה

בזמנים הקודמים היו בונין מנין אם "חדר שני", שהיו קוראים לו חב"ד'ניצע. בזמן אדמו"ר האמצעי בנו מנין בעיירה מקוליענע סמוך לליובאוויטש בלי חב"ד'ניצע, ואמר אדמו"ר האמצעי שלא יתפללו שם. מנין בלי חב"ד'ניצע אסור לומר שם קדושה וברכו. אם כן מתפללים באריכות או לא, אבל חב"ד'ניצע צריך להיות.

ספר השיחות ש"פ וירא תש"א

אדמו"ר הצמח צדק

סיפור: בר דעת גדול בהשכלה בא להצ"צ על יחידות והתאונן אז מ'טרעט אויף מיר אין בית המדרש, וענה לו הצ"צ, דו ביסט זיך מתפשט איבער דעם גאנצען בית המדרש, איז וואו יענער טרעט איז אלץ אויף דיר.

דיוק: הטענה שלו היתה שדורסים עליו בבית המדרש, שהגם שבית המדרש הוא מקדש מעט, ויש שם השראת השכינה מעין בית המקדש, מ"מ ע"י השכלה לבד, בלי עבודה, אפשר להיות התפשטות הישות גם במקדש מעט.

ד"ה פדה בשלום, ש"פ ויצא, י' כסלו, תשכ"ב

סיפור: הרשד"ב (ר' שמואל בער) באריסאווער למד הרבה דא"ח של אדה"צ והצ"צ, בקי בלקו"ת כו', פעם שאל את הצ"צ ענין מסוכך בדא"ח, וענהו: תשאל את ר' זלמן קאראבעלניק – איש בעל השגה קטנה אבל מאריך בתפלה באמירת תהלים בכ"י וכה"ג. הרשד"ב נפל ברוחו ופעל עליו שפלות גדולה. מתחלה לא הלך אל הרז"ק, אבל העיק עליו מענה הצ"צ שאינו מקיימו. וכעבר כשבועיים הלך אל הרז"ק ושאלו הענין, והלה התחיל לענות לו בהסברה טובה. ונתפעל הרשד"ב במאד. וישאלהו: מאין לך ידיעות כאלו, ויענהו: כי נתחנך אצל דודו מחסידי אדה"ז, שמע ממנו כי העיקר הוא שעבוד הלב ואח"כ באה ההשגה מעצמה באופן אחר. ויספר הרשד"ב כל מאורע זה לכ"ק (הרש"ב) אדנ"ע בסיימו: נפל אצלי ההבנה, שמשכיל יכול לדבר חמש שעות, ולתפוס "אז דאס פלוידערט מען".

ספר השיחות ש"פ נח תש"ו, ע' 10

הוספות כמה פרטים לסיפור הנ"ל: ר' שמואל בער היה משכיל גדול בחסידות, וגם התפלל באריכות, אבל כמו משכיל. בשעה שלש-ארבע אחרי הצהרים היה מתהלך בביתו אנא ואנא ועל השלחן מונחים עשרה ספרים וכתבים שונים של מאמרי חסידות כשהם פתוחים, ומדי פעם הנה ניגש לעיין בהם לרגע ושוב המשיך להתהלך אנא ואנא. משהו שיחק אצלו בראש כל הזמן. ר' זלמן היה אחד מהמושפעים שלו. שבועיים לא הצליח לפעול על עצמו למלא הוראת הרבי. היתכן שהוא, משפיע ומשכיל גדול, יבקש מאחד מהמקבלים שלו להסביר ענין בחסידות.

לבסוף שאל אותו את השאלה ולפליאתו ענה לו מיד. שאל אותו מהיכן אתה יודע זאת, ענה האיש, כך 'הונח' אצלי בשעת התפלה. מסיפור זה למדים שנים: א. העוסק בעבודת התפלה מבין טוב יותר. ב. זהו ביתר שאת בתפילתו של עובד לגבי תפילתו של משכיל.

סיפור מהחסיד ר' אייזיק מהומיל: פעם בא אחד לפני כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, והתלונן על אחד החסידים המתפלל באריכות, שאין זה אמיתי אצלו, כי לא שייך כלל לזה והוא פשוט צבוע, ומתפלל באריכות בשביל יוהרא. והשיב הרבי: בענין הצבעים, האנשים אינם דומים זה לזה, כל אחד נמשך לצבע אחר, ובוחר לעצמו צבע מסוים. ולדוגמא, אני אוהב צבע זה דוקא, שיהודי מתפלל באריכות ואף שהוא צבוע ואפילו רחוק מזה לגמרי.

אדמו"ר מהר"ש

סיפור: באחד הפעמים אשר אדמו"ר מהר"ש הי' בפטרבורג, הזדמן גם הרה"ג המפורסם כש"ת מוהר"ר ישראל נ"ע סאלאנט, ובא עם ביקור לאדמו"ר מהר"ש. בעת הביקור שאל הרה"ג הר"י מאת אדמו"ר מהר"ש כמה קושיות על החסידות ועל מנהגי דרכי החסידים, אשר על הכל ענה אדמו"ר מהר"ש בשפה ברורה תשובה כהלכה דבר דבר על אופנו. הביקור האריך יותר על שלשה שעות.

לבסוף אמר הר"י סאלאנט, כל הדברים שמעתי נכונים המה, והנני נהנה על טיב ביאורם, אמנם עוד שאלה אחת יש לי לשאול, מדוע החסידים מאריכים בתפלה.

אדמו"ר מהר"ש ענה, דבמדרש (ויקרא פ"ה) ישנו ב' דיעות, ר' יהודה סובר תפלה עושה הכל, וריב"ל סובר תפלה עושה מחצה. אשר על כן, החסידים מאריכים בתפלה דגם המחצה יהי' כולו.

אג"ק למהרי"צ, ח"ג, תתטו, כה חשון תרצ"ו, ע' תסה

קשיא: לכאורה הרי זו המצאה יפה, בבחינת לשון נופל על לשון, אבל מהו תוכן הדברים?

תירוץ: תפלה ארוכה פירושה ללא הגבלות, שאינו מביט על השעון בגשמיות וגם לא ברוחניות. בתפלה בהגבלה מגיעים רק לחצי התחתון,

תפלה עושה מחצה. אבל תפלה שלמעלה מהגבלות, בחצי התחתון יש גם החצי העליון.

ברשימה צויין שחסר ואינו ברור. ש"פ נצבים-וילך תשכ"ז

בסגנון אחר: ע"י האריכות מגיע במדריגה עליונה יותר, ורגלי מדריגה עליונה הם כנגד כל המדריגות שלמטה הימנה (תניא פי"ג), ומחצה הנ"ל הוא ע"ד הל' דא"א וע"ק הם מחצה התחתון והעליון דכתר.

אג"ק חי"ב, ד'צד, ו' שבט תשטז, ע' עדר

אדמו"ר מהרש"ב

רבים טועים, והוא גרמא בנזקין, בהעדר העבודה באהבה ויראה באמרם, מה אנו ומה עבודתנו שיהי' לנו אהוי"ר באמת, ואיך נתבע מעצמינו אחרי אשר פחותים אנחנו במדריגתנו. וכל זה הוא טעות דמוכת, מזה שנצטיינו ע"פ התורה במצות אהבה ויראה שהן מתרי"ג מצות, אשר כאו"כ מחוייב לקיים, ובא בגלגולים בכדי לקיימם כולם. והלא אין הקב"ה מבקש אלא לפי כחן, ובהכרח לומר שיש ביכולת כאו"א לבוא לידי אהוי"ר. ואדרבה, סיבת פחיתותם היא העדר האהוי"ר. וכל ענין האהבה, הוא ההעתקה וההזזה ממקומו הראשון, שנעתק מעניניו הגשמיים והגופניים ומתקרב ומתדבק באלקות. וכשיהי' אהוי"ר יתעלו במדריגתם. ולא יטעה את עצמו, לא בשפלות של שקר, ולא בהגבהה יתירה. ואל תשעו בדברי שקר מי אני ואיך אוכל כו', כי האלקים עשה את האדם ישר וחננו בחכמה ודעת, וביכולתו להגיע למעלת ומדריגת העבודה כדבעי.

קונטרס עץ החיים פרקים טז, כ, לג

אדמו"ר מהריי"צ

תרפ"ז:

(בעת המאסר, ט"ו סיון - ג' תמוז) בעת שישבתי בג.פ.או. (ל"ע), באו לצלם אותי, והי' ביום הש"ק, והייתי מעוסף בהטלית, וכשאמרו לי שרוצים לצלם אותי, עשיתי תנועה ביד.

ספר השיחות פורים תרפ"ט

הי' זה בשעה השני' השלישית או הרביעית לאחר חצות, והרבי התפלל כשטליתו מכסה את פניו, וכשנכנסו לתאו וראוהו יושב כשטליתו

מכסה את פניו, הלכו להם. לאחר שעה או שעה ומחצה, באו עוד הפעם, הרבי אחז עדיין באמצע התפלה, אבל טליתו לא הי' מכסה את פניו, וכשהבחין בהם בהכנסם עם כל ציוד הצילום, עשה איזה תנועה בידו, בהראותו שאינו יכול להפסיק עכשיו, ונבהלו והלכו להם. לאחר עוד שעה או שעה ומחצה, באו פעם שלישית, ואז אמר להם הרבי שכיון ששבת היום, אסור לו להצטלם, וכששמעו את דבריו, הלכו להם, ודחו את הצילום לזמן אחר.

מאורע זה הוא פלא, ואין לו מקום בשכל, כי אנשים אלה אינם מתפעלים מ"טלית", ואדרבה, הם אסרו את הרבי בגלל היותו רב, רבי, שמתכסה בטלית. ובסביבה שכולה שורצת באנשים שלהם, בין ד' הכתלים שלהם, התפעלו ונבהלו בראותם את הרבי יושב כשטליתו מכסה את פניו, עד כדי כך שהסתלקו להם, בהבינם שאין להם מה לעשות כאן. אלא, זהו מצד העצמיות של הרבי, שעמד בביטול עצמי ובתוקף עצמי, ולכן גם הם ראו עצמות ומהות כפי שיושב מעוטף בטלית מעל הראש, ולא היה אצלם נתינת מקום לנסות ולבלבל.

הוראה: אין להתפעל ממניעות ועיכובים, וצריך רק לעשות תנועת ביטול עם היד, מתוך ביטול עצמי ותוקף עצמי, ואזי יתבטלו במילא.

י"ב תמוז תשי"א

ה'ש"ת:

ביום א' פ' נצבים, נכנס כ"ק מו"ח אדמו"ר לביתו (770) בפעם הראשונה. כשנכנס לביהמ"ד וביהמ"ד, אמר: "יהי רצון שהתפילות יהיו עם פנימיות, ושיתפלל ("עס זאל זיך דאוונען") מתוך תענוג אמיתי של עבודת פנימית". ביאור: זהו בית כללי עבור כלל ישראל, כיון שהנכנס לדור בבית זה הוא נשמה כללית שהתעסקותה בענין התפלה, מלשון חיבור (תפלה מלשון התופל), לחבר את כלל ישראל לאביהם שבשמים.

ר"ח סיון תש"י

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

סיפור: זכורני מהחדר וויכוח של שני ילדים, א' מבית ליטאי, וא' מבית של חסידי פולין. הילד הליטאי התפאר בפני חבריו שמתפלל במתינות, משך זמן ארוך כו', נענה חבריו ואמר: אדרבה, אני חוטף את

התפלה במהירות כמו שחוטפים דבר חביב, ואילו המתניות שלך, היא מפני שאינך חש את החביבות שבתפלה, השיב לו הילד הליטאי: אביא לך ראי' לצדקת דברי, מהמלמד, שבודאי חביבה התפלה אצלו, ואעפ"כ מתפלל במתינות. נענה חבירו ואמר: המלמד, תפלתו חמה ובווערת, ובמילא דבר חם אי אפשר לחטוף, אבל אצלנו, התלמידים, התפלה לא חמה כל כך, ויתכן אפילו שהיא קרירה, ובמילא, יש לחטוף כמו שחוטפים דבר חביב.

יום ב' דחג השבועות תשמ"ז

תשי"ב:

מה שכתב בהנהגת התלמידים, שאין דעתו נוחה כ"כ מהאריכות שלהם בתפלה, כיון שאין זה מתאים להנהגתם בשאר הענינים וחושש הוא ליוהרא. הנה אולי צודק בטענותיו, אבל ידוע הוא מהמוחש הנראה לכל המעיין בטיב הנוער בדורנו זה, אשר בשבילם ביחוד הוא תקופת משבר, ולכן צריך להזהר ביותר מכל ענין שיוכל להחליש את כח ההתנגדות שלהם להרוחות הנושבות בתבל. כיון שעכ"פ זהו ענין המוסיף עוד פרט אחד לעמוד בתוקף נגד הרוחות המנושבות ברשות הרבים, אחריות הוא להסיר לבטל או להחליש את הענין, כיון שסו"ס הרי זה מוסיף יראת שמים און אפגעטראגענקייט פון וועלטישע תענוגים, ולו יהא בדרך מקיף.

אג"ק ח"ה, א'תקכ, כ"ז ניסן תשי"ב, ע' שכה

תשי"ד:

להתפלל במתינות ובאריכות הוא דבר נכון. רק שהנפש הבהמית והיצר הרע אינם רוצים ואינם מניחים. הנה"ב טוען שאינו באמת, הרי אדרבה, צריכים להתעסק בזה, שאם לאו מה צריכים לעשות? לישב ולחכות עד שיהי' מוכן להתפלל, ועד שיהיו לו כוונות הרמ"ק והאריז"ל? הרמ"א אומר בפירוש, ש"יתבונן ברוממות הא-ל", ואין הכוונה מאמר שלם, אלא אפילו כמה שורות וואס זאל דערנעמען. צריך לציית לרמ"א בזה כמו שמציית לרמ"א באיסור אכילת בשר וחלב. מחשבת אותיות התניא כשהולך בחוץ, הוא בשביל טהרת האויר, אבל התבוננות קודם התפילה צ"ל ענין וואס זאל דערנעמען. ויש מספיק ענינים אלו בתניא. "לית אתר פנוי מיניה". "עובד לאלקים אשר לא עבדו". "כי כל אחד יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה". ואפילו בפרק א' שנראה כפרק יבש,

אפשר להתבונן שה' נתן לו ה' דרגות בעבודה, וע"י עבודה או ע"י רגעא חדא יכול להגיע מיד לדרגות הכי נעלות.

יחידות אחרי שמח"ת, נדפס בצדי"ק למלך חלק ז' ע' 250

יישר חילי' שמדבר ע"ד עבודת התפלה, ותימה גם על הקס"ד שעתה א"צ לזה, ח"ו.

אג"ק ח"ט, ב'תשסז, כ"ט סיון תשי"ד, ע' קמו

תשט"ו:

כשהבעל מתאחר במסחרו או במשרד, בו מוצא מקור חיותו ופרנסתו, אין אדם מתרעם על זה, ואדרבה שמחים שיש מקור פרנסה והבעל עובד באמונה, במילא תהי' גם פרנסתו "בטוחה", אף שאין כל הנ"ל שייך אלא לממוצעים, שהם הצנורות, על ידם הקב"ה הזן ומפרנס לכל, נותן לאיש פלוני פרנסתו, אם כן הרי כמה פעמים ככה צריך להיות השמחה כשהבעל עובד באמונה בהנוגע להבעל הבית העיקרי והיחידי, אשר פרנסתו של אדם מבקש הוא אודותה בעת התפלה, שהיא בקשת צרכיו של אדם, והצנורות והכלים שבהם הקב"ה משפיע הפרנסה הן עניני תורה ומצות ... עאכו"כ שאין להתרעם על זה שביום השבת, אשר כלשון הזהר מיני' מתברכין כל יומי, מאריך בתפלתו והתבודדותו עם השי"ת, שכמובא בספרים תפלת השבת היא כוללת תפלות כל ימות החול, שענין ברכתיהם האמצעיות הם לא רק חונן לאדם דעת אלא גם שמע קולנו ...

אג"ק ח"י, ג'כ, י"ב חשון תשט"ו

תשי"ז:

ללמוד בשקידה ובהתמדה נגלה דתורה ופנימיות התורה, וקיום המצוות בהידור, שיסודו, עיקרו ושרשו הוא, עבודת התפלה.

ליל נר ה' דחנוכה

תשכ"ד:

בליל שמחת תורה, בעת חלוקת המשקה לכל אלו שמקבלים על עצמם הוספה בלימוד חסידות מדי יום ביומו, הכריז הרבי, "שיגשו רק אלה שאכן קיימו בפועל מה שקיבלו על עצמם בשנה שעברה, כיון שאינני רוצה לגרום ליהודי שלא יעמוד בדיבורו", ולכן רבים חששו לגשת ולקבל משקה. גם ר' אבא פליסקין התלבט האם לגשת, והרבי אמר

לו "איר ווילט גאר קיין משקה ניט נעמען? איך האב ניט קיין צייט, איך דארף זיך גרייטען צום דאוונען", וזה היה בערך שש בבקר, ארבע שעות לפני שחרית.

תשכ"ה:

ישנם החושבים שבכדי להתפלל באריכות יש צורך בריבוי מאמרים דוקא, ולהבין אותם בטוב ע"י לימוד בעיון, אבל כאשר מכמה סיבות לימוד החסידות אצלו הוא רק באופן דלמיגרס, ללא הבנה עמוקה, וגם לא למד ריבוי חסידות, אזי אינו שייך לעבודת התפלה.

ועל זה באה ההוראה בתורה אור פ' נח שכתב בנוגע ל"טעות הבעלי עסקים שבדעתם שאין יכולים להתפלל כמו היושבי אוהלים", שמדבר אודות יושבי אוהלים בסמיכות ובאותו סגנון כמו אודות בעלי עסקים. כשם שבנוגע לבעלי עסקים, הכוונה היא לא רק למי שיש להם כמה עסקים (לשון רבים) דוקא, אלא גם למי שיש להם רק עסק אחד, כך גם בנוגע ליושבי אוהלים (שאצלם אין מקום לכתחילה לטעות שאין יכולים להתפלל), הכוונה היא לא רק למי שיושב בשני האוהלים דתושב"כ ותושבע"פ, אלא גם למי שיושב באוהל אחד, שלימודו הוא רק בתושבע"פ או רק בתושב"כ.

יושב אוהלים, פי' רז"ל אהלו של שם ואהלו של עבר. אהלו של שם, קאי על תושב"כ, דכל התורה שמותיו של הקב"ה. עיקרה אותיות, ולכן אפילו עם הארץ שלא ידע מאי קאמר מברך ברכת התורה בעלייתו לתורה. אהלו של עבר, קאי על תושבע"פ, מלשון עובר עלינו, המשכה וגילוי תושב"כ. עיקרה הבנה והשגה, ולא נוגע כ"כ האותיות, ולכן (אף שחייב אדם לומר בלשון רבו, שצריך שמירת האותיות גם בתושבע"פ, כי בלשון הרב כלולים עוד ענינים שלא השיג עדיין, ואם ידע רק בסגנון שלו, לא יהיו כלולים בזה כל הענינים, מ"מ), הסימן שהשיג (עכ"פ חלק מהענינים) בטוב, הוא דוקא כאשר מבאר הענין באותיות שלו.

אפילו מי שיושב באוהל דתושב"כ בלבד, שלומד חסידות באופן דלמיגרס, ועד לאופן שהוא ע"ד אמירת אותיות, הנה גם אצלם בפשיטות גמורה, באופן שאין מקום לטעות, שיכולים לעסוק בעבודת התפלה, כמו אלו שלימוד החסידות הוא באופן דתושבע"פ, בעיון ובהעמקה.

וגם היושב באוהל דתושב"כ, שיש לו הבנה עמוקה בתורה, מוכרח לעבודת התפלה.

ש"פ נח, ד"ה מים רבים

בימים שעברו, גם בעלי עסקים בשבת עכ"פ, התפללו באריכות. ולא רק מצד נפש האלקית, אלא גם מצד נפש הבהמית, "לא התאים" לו שלא להתפלל בשבת באריכות.

ש"פ לך לך

תשכ"ח:

ישנם יהודים שנמצאים במדינה ההיא במיצר ובשבי', ואינם חושבים כלל שיצאו משם. נמצא שם בחור בעונת השידוכים, שהגיע ממנו מכתב (שזוהי כבר סכנה), ואינו מבקש לצאת משם, וגם לא מתאונן על הנסיונות קשים. הדבר היחידי שלוחץ ומפריע לו, שמבקש עצה על מחשבה זרה בעת התפילה, ובמילא אינו יכול לקיים את 'דע לפני מי אתה עומד' ולחשוב פירוש המילות כדבעי. זהו שנוגע לו למילוי שליחותו. ונוגע לו בעצם עד שמעמיד עצמו בסכנה לשלוח מכתב לקבל עצה. יהודי כזה, אינו יודע שבשבילו קיים כל העולם כולו.

ליל שמחת תורה

תשל"ג:

באגרת הקדש כותב "להאריך בתפלת השחר ערך שעה ומחצה" בימות החול, אך מצד נשתנו העיתים, סבור אני שדי בשליש פחות, והתפלה בצבור צריך לארוך כשעה לפחות. הדברים אמורים במי שאינו מתפלל באריכות ההתבוננות, אבל מי שמתפלל באריכות, מובן שאין לו גדרים אלו.

יחידות למשפיע ר' ניסן נמנוב, בחודש תמוז

תשל"ו:

ברור הדבר שעליו להתייגע גם בעבודת התפלה, תפלה באריכות, דלא כדעת הטועים שעבודת התפלה הו"ע של "למפרע" כתורת הבעש"ט.

אחש"פ. נדפס בלקו"ש חי"ד ע' 322

תשל"ז:

ישנם הטוענים שנשתנו העתים, הואיל ומתעסקים בלהט בענין המבצעים, ואין מרעישים כדבעי בנוגע עבודת התפלה. הרי זה שקר מוחלט מעיקרו. הקונטרסים שכתב הרבי (רש"ב) נ"ע שייכים גם עכשיו.

ש"פ וירא

כ"ק מו"ח אדמו"ר מספר, שבהיותו במאסר התפלל באריכות. היינו באריכות יתרה, שהרי תמיד היה מאריך בתפלתו.

הוראה א': כאשר נמצא במקום שאין תחתון למטה הימנו, צריכה להיות תפלה באריכות יתרה, כיון דתפלה היא חיבור של יהודי אם עצמות ומהות, וכדי להגיע למטה מטה ביותר, צריכה להיות ממקום גבוה גבוה ביותר, וזהו ענין האריכות המשכה מלמעלה למטה.

הוראה ב': כשמרגיש ישות מצד הצלחתו בעבודת ה' ובהפצת התורה והיהדות, ורואה פירות בעבודתו, צריך להתפלל באריכות, דהיינו שיהי' אצלו "לב נשכר", ועי"ז יהי' "זבחי אלקים", מעלת התשובה.

י"ב תמוז

תשל"ח:

חסידים הזקנים לא האריכו במנחה כיון שהאריכו כ"כ בשחרית ולא נותר להם זמן, אבל מי שכבר השלים שחרית ומוסף, יכול להאריך גם במנחה.

ש"פ במדבר

תש"מ:

ולא כדעת הטועים, שעתה יש לעסוק בהפצת המעינות ועם הזולת ואהבת ישראל, ולא בעבודת התפלה, אלא זהו עצלות בכפליים, "נרפים אתם נרפים" שלא מתאים לו, אף כלפי עצמו, לומר שהוא מתעצל להתפלל באריכות, "על כן אתם אומרים נלכה נזבחה לה'", שנופל רעיון במוחו, שמכיון שכ"ק אדמו"ר תובע מסירות נפש עבור הזולת, צריך להתעסק רק ב"נלכה נזבחה לה'", ואין אפשרות לעסוק בעבודת התפלה.

ש"פ פרה

תשמ"א:

לעסוק בעבודת התפלה בתומכי תמימים, זהו דבר הכרחי, עד שא"א בלאו הכי.

ש"פ מקץ

תשמ"ב:

לפני שלושים שנה, כאשר אמי ע"ה יצאה ממדינה ההיא, נסעתי לפריז לפגוש אותה, ולהביא לארה"ב. במשך שהותי שם, פגשתי מאנ"ש שיצאו ממדינה ההיא, והתפללנו יחד בשבת, וראיתי כמה מהם מתפללים באריכות, מגננים ניגון חסידי באמצע התפלה, ומכים באצבע צרדה כו'. בין אותם שראיתי אותם בפריז להאריך בתפלה, נמצאים כאן בהתוועדות, וראיתי אותם בשבת זו מתפללים בלי תנועה חיונית, וללא כל "שטורעם" בעבודת התפלה. לאחר שהקב"ה עזר לו להגיע למדינה הרווחה, אינו מוצא לנכון לעסוק באריכות התפלה!

ש"פ ויקרא

תשמ"ג:

למדת "קונטרס התפלה"? - "הן"! "קונטרס העבודה"? - "הן"! כיצד יתכן באופן אחר!

י"ג תשרי

תשמ"ח:

טוען שמצד התעסקותו עם תלמידים אין לו פנאי לחשוב על עצמו להתפלל באריכות. איתא בגמרא (ב"ב ח,ב) אודות ר' שמואל בר שילת, ש"רב אשכחי ... דהוה קאי בגינתא (מטפל בגינתו), א"ל, שבקתי להימנותך (רש"י: שהיית רגיל ללמד באמונה וללמד ולישב על גבם תמיד), א"ל הא תליסר שנין דלא חזיא לי, והשתא נמי דעתאי עליהו". ואם אפשר לחשוב על התלמידים גם בשעה שמתעסק בצרכי גינתו, כ"ש שיכול לחשוב על עצמו גם בשעה שמתעסק עם התלמידים, כהוראת חז"ל, קשוט עצמך תחלה ואח"כ קשוט אחרים.

ש"פ שמיני

כל אחד ואחד יעשה חשבון לעצמו, מתי היתה הפעם האחרונה שהתפלל, בהקדמת התבוננות לפני התפלה, במשך שעה או מחצית השעה עכ"פ?

ש"פ שמיני

תשנ"א:

גם כשצועקים "עד מתי" – הרי זה מפני הציווי כו', ואילו היו מתכוונים ומבקשים וצועקים באמת, בודאי ובודאי שמשיח כבר ה' בא !! ... נמצאים עדיין בגלות, ועוד ועיקר – בגלות פנימי בעיני עבודת השם.*

כח ניסן

תשנ"ב:

בשעת התפלה הוא מתעלה ממצבו (כמ"ש באגה"ק ס"ד שזהו הגאולה הפרטית), ומתפלל מתוך שירה ושמחה ובקול רם. וענין זה שייך גם לנשים וטף, אלא שיש להזהר מקול אשה וצ"ל באופן דצניעות. ואילו אנשים וטף דאנשים, רואים במוחש, שהאח המבוגר מלמד את אחיו הקטן להתפלל מתוך שירה ושמחה ובקול דוקא. וכאן המקום לעורר על מנהג פרוע (א ווילדער מנהג), שבשעה שאחד מתפלל לפני התיבה, לא זו בלבד שהם עצמם מתפללים בלחש, אלא אם יש אחד הרוצה להתפלל בקול באופן של שירה, מתחילים מיד לעשות שא שא. ועליהם לדעת, שאפילו אם יש יסוד למנהג זה, אין זה ממנהגי חב"ד. אדה"ז ה' מתפלל בקול ומתוך שירה, ואחד הניגונים הידועים לאדה"ז הוא על סמך שכן שמענו ממנו בשעת התפלה, ועד"ז ברבותינו נשיאנו ממלאי מקומו.

ש"פ בשלח

* ראה בהקדמה בנוגע להקשר לעניינינו

סימן יז

חסידים ה'אחרונים' מאריכים יותר

אך עתה תורות חלפו חוק בהוסדם יחד עלי, לגזור גזירה שמד על התפלה, להתפלל כמותם דוקא בחפזון ובלי שום תנועה והרמת קול, כמלאכי עליון בהגיעם למדרגה העליונה אשר אין למעלה הימנה כמ"ש בעמדם תרפנה כנפיהם, ואף ג"ז בכת העליונה הנקראים שרפים, ולא בשאר כתות כמ"ש והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול וכו' וגם בשרפים כתיב קול המולה כו', וגם בתנועות משונות כמבואר בפיוטים ע"פ פרקי היכלות. ולכן אין ראי' מצדיקים הראשונים שהיו גדולים ממלאכי השרת. אבל אנן יתמי דיתמי העולה בדעתם להדמות להם אין זה כ"א רוע לב ושקר בימינם.

[הגהת מהרא"י ריבלין (מח"ס אוהלי יוסף): "עיי' בהקדמת סי' הג' יעב"ץ מ"ש בזה ומה שהביא מב"ר פס"ה ע"ש".]

אג"ק אדה"ז, אגרת ט"ו

לא נאמר ציווי על אהבה, כי אם במשנה תורה, דהנה דור המדבר היה להם גילוי אלקות מלמעלה, בבחינת ראייה ממש, מצד החיבה העליונה, והיה בהם ממילא אהבה בתענוגים ודבקות, אבל הדור שאחר כך נצטוו על האהבה, והיינו על ידי התבוננות, וזהו תכלית העבודה והיגיעה בעבודה שכלב זו תפלה, להתעורר באהבה לה', שעיי"ז הוא קיום התומ"צ, ועיי"ז הוא בירור וזיכוך הנה"ב.

קונטרס העבודה אות ז'

כך שמענו שלא הי' להם בתפלה בבית ראשון, אלא ברכת אבות וגבורות וקדושת השם, והם ג' ראשונות, ועבודה וברכת כהנים לבסוף, אחר שמברכין על המאורות וקוראים עשרת הדברות וקורין שמע והי' אם שמוע ומזכירין יציאת מצרים בפ' ויאמר, ומברכים אחת לאחר' על

גאולת ישראל באמת ויציב. ושאר ברכות של תפלות בבית שני תקנום הנביאים ואנשי כנסת הגדולה.

תשובת ר' שרירא גאון, מובא באוצר התפלות

ירידת הנשמה בעולם הזה, עיקר תכליתו לדבק בקונו באהבה ויראה, ועיקר הדביקות הוא בתפלה, שהתיבות הם יותר קרובים להבנת האדם.

(חסידות מבוארת: אף שאהבת ה' ויראתו הן מצוות תמידיות, כמבואר בהקדמת ספר החינוך, מ"מ עיקר ואמיתית הדביקות בהקב"ה באהבה ויראה היא בעת התפלה דוקא (כמ"ש אדה"ז בהל' ת"ת פ"ד ה"ה), כי ענין התפלה הוא "עבודה שבלב" (תענית ב,א), ולכן תקנו חז"ל לומר בתפלה פסוקים ומזמורים מיוחדים שעניני גדלות ה' המתוארים בהם, קרובים ביותר להבנת האדם, להתעורר באהבה ויראה).

ובודאי קודם צאת הנשמה בעולם הזה, וגם אחר הסתלקותו מן הגוף, הוא מתדבק יותר באהבה ויראה פנימיות, שהגוף אינו מניחו לעבוד את ה', ומחמת חומרו יכריח את הנשמה ליהנות אף מגופניות, אף כי הנשמה אינו רוצה בזה, כי מקור חוצבה חלק אלוה ממעל, ורצונה לידבק בבוראה יותר.

(חסידות מבוארת: לפי זה מובן, כי הכוונה "לדבק בקונו באהבה ויראה" אינה בשביל הנשמה עצמה, כי אדרבה, זהו ירידה גדולה במדרגת דביקותה בה', אלא התכלית הוא ...)

מבואר בזהר, מאן דלא מהפך מרירו למתקא, לית ליה חולקא בהאי עלמא (עולם הבא) כלום, כי זה כל האדם, לא נברא אלא בשביל זה. כי הדינין נמתקים בשרשן. דהנה כל רעות ודינים ר"ל שנתהוו בעולם, שרשם ומקורם המח' אותם הוא טוב, שמקבלים חיותו ממנו ית', והוא מח' את הכל, ואיך יש חיות לדבר שכנגדו, ומשני בזהר, שהוא עד"מ הזונה אם בן המלך, שכל רצונה וחפצה שלא לציית אותה. כי ממנו ית' לא תצא הרעות כי אם רק טוב גמור, רק שאינו מושג.

וזהו ענין התפלה, שהנשמה בתוך הגוף סובלת צרות ויסורים, שרצונה לידבק ביוצרה והגוף אינו מניחה. ומוכרחת להחיות את הגוף. וכל כוונתה אינה בשביל עצמה, רק בשביל להעלות הגוף מעפר. וצריך לבררו ככסף ביד הצורף. כל מה שיש תערובות יותר, צריך לברר וללכך

בלהב אש היותר גדול. כן צריך לברר הגוף מהיצר הרע ולהביאו אל שרשו, כמשל בן המלך עם הזונה. וכל מה שיש תערובות רע ביותר, צריך להפריד על ידי אש יותר גדול וחזק בתפלה לדבק בקונו.

(חסידות מבוארת: וכיון שעיקר הכוונה היא לזכך הגוף והנפש הבהמית, ולהפכם לקדושה, ע"י הנשמה המלוכשת בהם שמתדבקת בה' באהבה ויראה, לכן ...)

בבית ראשון לא היו מתפללים כלל. שלא היה הרע הרבה, לא היו צריכין לתפלה בהתלהבות, כי אם להביא הרע והדינים אל שרשם ע"י הקרבנות היה דיים. ובודאי, כל העבודה שלהם לא היה כי אם על דרך זה, להפוך מרירו למתקא. (חסידות מבוארת: ולכן לא קשה למה במשך כמה דורות לא היו מתפללים כלל)

אבל בבית שני התחילו אנשי כנסת הגדולה לתקן תפילה קצרה, לפי ערך הצטרפות האש ותערובות הרע שהיה בקרבם. (חסידות מבוארת: בזמן בית שני, הרע התגבר יותר, והטוב נתעלם יותר בתוך הרע, לכן תקנו עבודת התפלה, לעורר ולהלהיב את ה"אש" האלקית בלב האדם ע"י התבוננות בתוכן תיבות התפלה. אבל עדיין היתה קצרה, שלא היו אומרים כל הפסוקים והמזמורים שבתפלה).

ואנחנו צריכים להתפלל יותר ויותר בהתלהבות מאד.

וכן בכל דור ודור למטה, צריך להתפלל בהתלהבות גדולה.

ולא כי אפשר דרי, אדרבה, מפני גודל הרע אשר נתערב ונתרבה בכל דור ודור, צריך להפרידו על ידי אש חזק בתפלה ולברר הרע אשר בקרבנו, ולהביאו אל שרשו, כמשל בן המלך עם הזונה, שיחשוב החיות של הרע המחיהו איך יש לו חיות מהקב"ה, כי בלעדו לא היה יכול לחיות, והקב"ה מחיהו על דרך הנ"ל, אם כן אין רע כלל.

(חסידות מבוארת: לכן בדורות האחרונים תקנו תפלה ארוכה יותר, כי לפי ערך התגברות הרע שבקרבנו צריכים לעורר "אש" האהבה לה' בהתלהבות גדולה יותר. וככל שהדורות הולכים ויורדים, צריכים להתפלל

באריכות יותר, עם תוספת התבוננות בגדולה ה', כדי לעורר "אש" אהבה גדולה יותר).

לקוטי תורה ד"ה ויעש משה נחש, חקת סאד,

תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה התפלה עם פסוקי דזמרה, ומדאורייתא אין צריך כ"א ק"ש ומעט תפלה כמו במקדש ראשון שלא היו מתפללין, לפי שהי' שכלם בהיר בשחקים כל היום לראות ולהבין פלאות א"ס ב"ה. אבל אנשי כנה"ג בתחלת בית שני ראו שנתמעט השכלים ונתקרכו הלכבות אל החומר לראת הגשם לבד, ע"כ תקנו להם התפלה וברכותי שכולה ספורי שבחי אלקים פעמים הרבה.

לקו"ת ד"ה וזה מעשה המנורה, בהעלותך לבד,

בזמן שהי' בהמ"ק קיים, לא היתה שליטה וממשלה להרע שמקליפות וסט"א לידבק באדם כ"כ, אבל בזמן חורבן בהמ"ק, תגבורת היצה"ר ונה"ב, צריך להפריד ע"י התפלה דוקא ברשפי אש וצמאון וצעקת הלב, ותיקנו להתפלל בכל יום.

לקוטי תורה ד"ה במדבר סיני, במדבר בג,

קודם הק"ש בחי' אהבה, צריך להיות פסוקי דזמרה, שע"י התבוננות בגדולת א"ס ב"ה בפסוקי דזמרה הוא מזמר ומכרית בחי' הרע שתוכל להתפשט בנפשו בחי' אהבה אלקית. ולכן החיוב דפסוקי דזמרה לא נזכר במשנה, רק שתים לפני, כי לא הי' נצרך זה אצלם בכל יום.

לקוטי תורה ד"ה בחוקותי, בחוקותי מזד,

התנאים ואמוראים לא היו מאריכין כ"כ בתפלה ובפרט בפסוד"ז, לפי שהיו גבוהים מאד במעלה, שהי' נתפס אחד אמת בלבבם בהתבוננות מועטה בפעם אחת והיתה יתד תקועה בלבבם בל תמוט, משא"כ אנחנו מגושמים ורחוקים מרוחניות שצריך להאריך עד שיותפס בשכלנו ולבנו ענין הרוחניות, ואיך שהגשמיות היא ירידה גדולה, לכך תקנו לנו פסוד"ז ושתיים לפני.

לקוטי תורה ד"ה ענין ק"ש, ואתחנן יבב,

ברוך שאמר וישתבח שתקנו אנשי כנה"ג ברכה ראשונה ואחרונה על התשבחות של פסוד"ז.

שער הכולל פ"ה סק"ב

א"ר יוסי יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום ... כי קאמרינן בפסוקי דזמרא.

שבת קיח,ב

ושבחו חכמים למי שקורא זמירות מספר תהלים בכל יום ויום מתהלה לדוד עד סוף הספר".

רמב"ם פ"ז הי"ב

מחמת שהתורה קיצרה מאד בזה הפסוק שמע ישראל, לזה הוסיפו והקדימו חז"ל שתיים לפני, ובא בהם בארוכה בענין ההתבוננות לעורר היראה והאהבה. ובהמשך הזמן שנתמעטו עוד הלבבות וראו שאין די בזה, הוסיפו עוד פסוד"ז להתבונן במעשה ה' ונפלאותיו.

הקדמה לתו"א והוספות הנקרא לקו"ת לג"פ בסופה.
נדפס גם באור התורה ח"ו תתרכ"א

היו שוהים בפסוקי דזמרא חצי שעה, ומי שמוחו מגושם יותר צריך יותר ויותר, להתבונן ולהעמיק בו זמן רב בהרגל גדול, עד שיתקע מחשבתו בחוזק גדול בבחינת ראי' גשמית, וכאלו מצייר בכח המדמה. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תד

עיקר התפלה, הוא בירור דנה"ב, והיינו שגם הוא יבוא לאהבת ה', שהוא האהבה שבק"ש, ואהבת כל לבבך בבי' יצריך. אך קודם ק"ש, תקנו שתיים לפני' לקיום הק"ש, והיינו דבברכת ק"ש הוא ההתבוננות בעבודה דשרפים ואופנים, דהשרפים אומרים קדוש, ואופנים אומרים ברוך, אשר זהו המקור ושרש דנה"ב שנלקחה משמרי האופנים, וע"י ההתבוננות בשרש הנה"ב ומקורה איך שהוא בבחי' ביטול, עי"ז תבוא גם היא לבחי' ביטול.

אך בדורות האחרונים, תקנו ג"כ פסוד"ז קודם ברכת ק"ש, והיינו מפני שנתמעטו הלבבות ונמשכו במקום החשך בחומריות ובעביות ביותר, עד אשר אינו מגיע כלל האור שבהשרש ומקור אל הנפש, שגם בהתבוננות בביטול דשרשו ומקורו אינו נוגע כלל לנפשו.

עד"מ באויר גס כמו במרתף, נר קטן אינו מאיר שם וצריך אבוקה גדולה להאיר. כמו"כ בדורות האחרונים נצרך לתקן פסוד"ז קודם ברכת ק"ש, אשר בפסוד"ז מבואר ההפלאה בהתהוות הבריאה יש מאין שהוא

דבר נפלא שאינו בחיק הנבראים כלל, שמהתבוננות איך דשרשה ומקורה הוא בבחי' ביטול, תבוא גם הנה"ב להזזה וביטול פנימי, ומזה יגיע בק"ש ואהבת ככל לבכך בב' יצריך, שגם הנה"ב תבוא לאהבת ה' אשר זהו דבר חידוש.

ספר המאמרים, תער"ב-תער"ו, ע' קפו-קפז

בימינו אלה, לא מספיקה ההתבוננות באמירת הפסוק אדני- שפתח גו', ולא מספיקה גם ההכנה דק"ש וברכות ק"ש, שלכן הוסיפו גם פסוד"ז, ובדורות שלאחרי זה הוסיפו גם את כל הענינים שאומרים לפני פסוד"ז, ואח"כ הוסיפו שיש צורך בהתבוננות עוד לפני אמירת "מה טובו".

י"ט כסלו תשט"ו

אך בשבתות וימים טובים, שגם כל בעלי עסקים יש להם פנאי ושעת הכושר להאריך בתפלתם, בכוונת לבם ונפשם לה', ואדרבה עליהם מוטל ביתר שאת ויתר עז, כמו שכתוב בשולחן ערוך אורח חיים (ברשימות: "אולי הכונה לסי' ר"ץ ס"ב", רמ"א: ופועלים ובעלי בתים שאינם עוסקים בתורה כל ימי שבוע, יעסקו יותר בתורה בשבת מתלמידי חכמים העוסקים בתורה כל ימי השבוע), וכמו שכתוב בתורת משה, ששת ימים תעבוד כו' ויום השביעי שבת לה' אלקיך דייקא כולו לה'.

תניא, אגרת הקדש סימן א'

אבל, כדי שתוכל להיות עבודת התפלה בשבתות וימים טובים, בהכרח שתהיי אצל בעלי עסקים, עבודת התפלה, גם בימי החול, שהרי דוקא מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, כמו אכילה דשבת כפשוטה, שהרי תפלות דשבת וסעודות דשבת שייכים זה לזה, שתפלות דשבת הם בדוגמת ברכות על הסעודות. אלא שבימי החול, כיון שאין להם פנאי, העבודה אינה באריכות בזמן כ"כ, והעיקר היא הכוונה, טוב מעט בכוונה. וי"ל שצריך להיות קצת אריכות גם בזמן.

ד"ה מים רבים, תשכ"ה

בזמן שבית המקדש היה קיים, היה נמשך ברכה והשפעה עצומה, עד שארץ ישראל היתה ארץ זבת חלב ודבש כו', שלא ע"פ הטבע כלל, כמ"ש בגמ' סוף מסכת כתובות, ולא היה כלל דאגות וטרדת הפרנסה, ועתה יש לכל אחד ואחד יגיעות וטרדות הפרנסה.

על ידי שעבוד הפרנסה יכולים לעלות למדרגה היותר גבוהה. כשעוסק כל היום בענינים גשמיים בטרדת הפרנסה, ומתבונן אחר כך בתפלה, איך שאין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה כו', שהם המזלות שהם המשפיעים חיות כל עולם הזה, והמזלות הם מקבלים מע' שרים, והשרים מקבלים משמרי אופנים, והם מקבלים מהמלאכים, וגבוה מעל גבוה, עד שכולם מקבלים מבחינת מלכותו ית', שמהווה כל העולמות מאין ליש ממש, שאינו אלא זיו והארה בעלמא לגבי מהותו ועצמותו ית' שהוא אין סוף ממש, היה הוה ויהיה בלי שינוי ממש.

אחרי התבוננות בעומק הדעת, תתעורר נפשו באהבה ותשוקה נפלאה כרשפי אש לצאת מתוך החשך והעלם הגשמי הזה, ורק לדבקה בו ית', שלא יחפץ כלל לא בג"ע התחתון ולא בג"ע העליון, שהם רק זיו והארה, כי אם ליכלל במהותו ועצמותו ית'. ואהבה זו היא בלי גבול ממש.

"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". טרדות ומחשבות הפרנסה נקראים "מים רבים". (תורת חיים: לפי שענין הפרנסה נוגע לאדם מאד בנפש, ולכן המחשבות בענין זה מבלבלות ושוטפות את מוחו ולבבו עד שדומה למי שנשטף ונטבע במי הים או בנהר גדול. סה"מ תרל"ו: מדייק "מים רבים", על דרך "רבות מחשבות בלב איש", עד שאין לאדם מנוחה).

שעבוד הפרנסה נקרא גם כן "מי נח", לפי שנעשה על ידם נייחא דרוחא, שנעשה מהם תבת נח, שהוא בחינת תיבות התפלה.

(חסידות מבוארת: כשם שבפשטות, הכניסה לתיבה היתה מחמת מי המבול, כך ברוחניות, דוקא על ידי ה"מים רבים" דטרדות הפרנסה אפשר להכנס כדבעי ב"תיבות התפלה", כפירוש הבעש"ט על הפסוק "בא אתה וכל ביתך אל התיבה" שהאדם צריך להכנס בתוך תיבות התפלה, הוא ("אתה") וכל כחותיו ("וכל ביתך"), היינו שכל מחשבותיו וכל רגשי לבו יהיו מונחים בתוך דיבורי התפלה).

וזהו ויגברו המים מאד כו' שהוא תגבורת נפש הבהמית על נפש האלקית בעסק הפרנסה וענינים הגשמיים, אך על ידי זה נעשה אח"כ יתרון אור. וזהו ותלך התבה על פני המים דוקא, ותרם התבה כו', שעל ידי המים דוקא מתעלות תיבות התפלה ועולה למעלה מעלה.

(חסידות מבוארת: כשם שלפי פשוטו המים פעלו עלי' בהתיבה, כך ברוחניות, על ידי המים רבים דטרדות הפרנסה, מתעלות ומתרוממות "תיבות התפלה" למדריגה נעלה מאד).

וזהו טעות הבעלי עסקים, שבדעתם שאין יכולים להתפלל כל כך כמו היושבי אוהלים, כי אדרבה נהפוך הוא, שהם יכולים להתפלל יותר, כי יתרון האור הוא מתוך החשך דוקא.

(חסידות מבוארת: המעלה שבתפלת בעלי עסקים אינה רק מחמת שיותר קשה להם ולפום צערא אגרא, אלא עצם תפלתם היא במעלה ומדריגה גבוהה יותר מתפלתם של יושבי אוהלים, מאחר שהיא אהבה בלתי מוגבלת).

תורה אור פ' נח

תמצית ביאור אדה"ז: "מים רבים" הם כל טרדות הפרנסה והמחשבות שבעניני עוה"ז. ועכ"ז "לא יוכלו לכבות את האהבה" המסותרת שיש בכל נפש מישראל בטבע. וכן אהבת הקב"ה לנשמות ישראל. ואדרבה, ע"י המים רבים נעשה תוספות עילוי בעבודה, שלכן נקראים "מי נח", מלשון נייחא דרוחא.

תוספת ביאור: והדרך לזה היא "בא אל התיבה", לבוא ולהכנס בתיבות התפלה, כיון שתפלה פועלת ענין האהבה, כמבואר באריכות בקונטרס העבודה, שעיקר עבודת התפלה היא לעורר את ענין האהבה. דלית פולחנא כפולחנא דרחימותא. (ואילו ענין היראה אינו שייך לעבודת התפלה דוקא, שהרי צריכה להיות כל היום).

משל: מים ההולכים כו', ויש סתימה שמונעת את הילוך המים, סוף כל סוף, כשמצטברים ריבוי מים, לא זו בלבד שהמים בוקעים את הסתימה, אלא אדרבה, ע"י הסתימה נעשה הילוך המים בתוקף יותר, ועד שגם הסתימה עצמה זורמת עם המים ומוסיפה בתוקף הליכת המים.

נמשל: דוקא ע"י ההעלם וסתימה דמים רבים, דקאי על נפש הבהמית בכלל וטרדות הפרנסה בפרט, באה הנשמה למדריגת אהבה דבכל מאדך.

ד"ה מים רבים תשכ"ה.
לקו"ש ח"ה ע' 288 ואילך

סימן יח אם אין זמן להאריך

כשאין אפשרי להוסיף על הזמן, מחלקים ההתבוננות לאיזה פעמים וכידוע סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר, על אופן עבודתם של סוג חסידים א', שבכל יום היו מתבוננים בחלק מסוים של התפלה, התבוננות עמוקה, וליום שלאחריו ממשיכים בעוד חלק.

אג"ק חי"ט, ז"ר, כ"ג שבט תש"כ, ע' קצה

מנהג חסידים הראשונים, שהיו מחלקים התפלה לכמה חלקים, ז.א. שבכל פעם ופעם היו כמובן מתפללים כל התפלה, אלא שההתבוננות בענינים ובכוונת פירוש המלות או ההסבר בהם, היו מחלקים לכמה ימים באופן שבמשך כשבוע ושבועים היו גומרים פירוש המלות פעם אחת ואחר כך חוזר חלילה.

אג"ק חי"ח, ו'תרכח, ו' טבת תשי"ט

אם סדרי הישיבה אין מרשים להתבוננות בפירוש המלות בכל יום ויום, מהנכון וטוב שעכ"פ בענין אחד או בפסוק אחד יתבונן בכל יום, וכמובן בפסוקים שונים בימים שונים, בכדי שבמשך זמן הנה תהי' ההתבוננות בכל פרקים וחלקי התפלה.

אג"ק חי"ח, ו'תרנד, כא טבת תשי"ט

התפללו עד מקום מסוים, ועשו 'קנייטש' בסידור, ולמחר המשיכו הלאה.

סה"ש תש"ז ע' 75, 77, 93, 98, 319

בעלי עסקים שאי אפשר להם להאריך בתפלה בכל ימי השבוע, יש להם דרך אחר, ששימו אל לבם בכל בקר בעמדם, אשר הם מכלים כל כח מוחם ולבבם בהבלי העולם עד שכמעט כל נפשם וחיותם מתקשרת בהבלי העסקים הסובבים עליהם מכל צד ופנה, אזי ישבור לבו בקרבו

ולא יגיל וישמח לדבר בעניני עסקיו קודם התפלה בהרחבת התנועה והתפשטות.

ויתחזק ללמוד מעט קודם התפלה ויתפלל במתינות בהתבוננות בתיבות התפלה עצמן, ואם לא יתחזק בשעה זאת הרי מיד יפול בעסק הטרדות שלא יועיל לו אז שום התבוננות, ששעבוד העסקים נק' שכרות ולא מין, שמבלבל המוח והלב.

וכשלא ישכח ויתבונן בכל זה קודם התפלה, מאד יתעורר ברחמים על נפשו, ויראה בכל עוז, להתחזק ולעמוד על נפשו שעה זאת, וכל מה שיאריך בתפלה אפילו רגע יותר, הרי זה כקונה חיים לנפשו על כל היום, גם כי ילך בעסקיו יאיר בו רשימת הארה זאת מן מעט ההתקשרות שפעל בנפשו, דרשימה זאת היא שומרת אותו גם בהיותו בטרדת עסקיו שלא יהי' מרוחק מאלקות, והיא המעלה אותו ומקרבו לאלקות בכל שעה שיפנה מעסקיו, ומה גם בהגיע לידי איזה מצוה כצדקה וכיוצא בזה, שיכול לכוין בה לעשות נחת רוח ליוצרו.

קונטרס התפלה פרק טז בשם אדמו"ר האמצעי

יושבי אהל צריכים התבוננות ארוכה לפני התפלה, ובשעת התפלה וגם לאחר התפלה. גם אצל בעלי עסק שזהו בהגבלה, אעפ"כ ההגבלה גופא צריכה הגבלה, שלא תהי' במהירות ובקיצור עד כדי כך שאין מקום להכניס חודה של מחט, כי ע"י "פתחו לי חודה של מחט, אפתח לכם כפתחו של אולם". כמו בגשמיות, לפעמים מרויחים הרבה יותר ברגע אחד ממה שמרויחים בפעמים אחרים בריבוי שעות, כך להבדיל בתפלה, הגם שאין לו הרבה זמן, הרי הזמן שיש לו, צריך להתעסק בעבודת התפלה, והשי"ת יצליחו בזמן מועט.

לקוטי שיחות חלק א' ע' 169

סימן יט עצות להתבוננות

מי שאין דעתו יפה כ"כ לקשר את עצמו בעצם הענין האלקי, מ"מ יכול לעבוד את ה' בתפלה בהתבוננות בהענינים הידועים לו בהעמקת הדעת לקשר את עצמו בההשגה וההתבוננות היטב עד שיורגש הענין היטב במוחו וגם ירגיש בלבו את הטוב דאלקות, עד שיתעורר באהבה ויראה בהתגלות הלב. ולא ירצה בשום דבר זר ח"ו. ובאהבה זו יהי' אצלו קיום התומ"צ בחיות פנימי ועצמי, ויהי' בקירוב לאלקות בכל ענינו.

עיקר העבודה, אינה בענינים עמוקים, כמו מדריגות שלמעלה מאצילות ומדריגות שלפני הצמצום, אלא בענין בריאת יש מאין, ממכ"ע וסוכ"ע, ועבודת המלאכים באמירת קדוש וברוך. לפי קטנות דעתם, הרבה קוראים זה בשם ענינים נמוכים, שאינם יודעים העמקות בענינים אלו.

הצעירים, שלא למדו דא"ח כל צרכן, לידע פרטי עניני ההתבוננות, לא יוכלו להתבונן באריכות ההתבוננות בפרטיות, ויטעו בדמיונות שוא הן בהתבוננות והן בהתפעלות הלב, ויקלקלו בזה שירגילו עצמן להטעות את עצמן, וממילא גם לאחר שילמדו וידעו להתבונן היטב יתפעלו מהכלל קודם שיספיקו להתבונן בפרטיות. כ"א צריכים תחלה ללמוד דא"ח עם חבריהם היודעים יותר מהם, ויהיו מוכנעים אל הגדולים לקבל מהם, ויבחרו בענינים ללמד אותם בעיון (לבד מה שצריכים ללמוד למיגרס), וכל עבודתם בתפלה יהי' לאחר הכנה כללית להסיר הטרדות, יתפללו בקביעות מקום, מתוך הסיודור, במתינות גדולה, ולכוין פי' המלות, ויהי' התפלה בקול קצת, ובדבור מבורר שיצאו התיבות היטב. ויהיו התיבות חיים ומאירים להם מהרגש פי' התיבות. וכן הגדולים שא"א להם להיות תמיד בעבודה בבחי' גדלות המוח והלב, יהי' לעתים התפלה באופן הנ"ל.

קונטרס התפלה

שאלה: במה להתבונן בתפילה? מענה: תלוי במה תהי' לך חיות יותר, אם במאמר שלמדת קודם התפלה, אזי תתבונן בו, אם בפירוש המילות, אזי תתבונן בהם. העיקר, שהדבר יעשה בהתלהבות (לעבעדיקייט). שאלה: אם הכוונה דוקא למאמר שלמד באותו יום לפני התפילה. מענה: לאו דוקא הוא.

יחידות לא' התמימים, י"ג שבט תשכ"א

עצה לכוונה בתפלה: ההתבוננות לפני התפלה עכ"פ איזה רגעים לפני מי הוא הולך להתפלל. ומהנכון שילמוד ג"כ בעל פה מהתחלת ריש פרק מ"א בתניא עד תיבת המלך (ע"ב), ולפני התפלה יחזור על זה בדבור או במחשבה בתוכן הדבר.

אג"ק חי"ז ע' קיא

פעם נכנס חסיד אחד לאאמו"ר (הרש"ב) ביחידות, והתאונן שקשה לו להתבונן באריכות קודם התפלה, וענה לו: "מה היא התבוננות באריכות? להתבונן מה יכולים להיות, מה מוכרחים להיות, ומה הוא בפועל. זהו התבוננות".

ספר השיחות א' דחה"פ תש"ב

אף שקלה עליו הכוונה באמירת תהלים בפסוקי דזמרה וכו' אינו מרגיש חיות בברכות שמו"ע: הנה צריך הי' להתעמק בתורת הבעש"ט וביחוד בהנוגע לענין השגחה פרטית וההתקשרות וההתאחדות שבין כל אחד מישראל להקב"ה המבוארים בכ"מ בתורת החסידות, ועל ידי שיתרגל ברעיונות אלו יוחקק בנפשו לא רק בהבנה אלא גם בהרגש ובלשון רבנו הזקן בתניא קדישא ריש פרק מ"א אשר א"ס ב"ה מניח העליונים ותחתונים ומיחד מלכותו על עם ישראל ועליו בפרט כו' והנה ה' נצב עליו וכו' ומנהיגו ומשפיע כל הצטרותו והצטרות כ"ב, ואז בנקל יכווין בברכות האמצעיות ועאכו"כ בג' ראשונות וג' אחרונות".

אג"ק חי"ז ע' נח

התבוננות בכללות: פסוקי דזמרה - גדולת והפלאות אוא"ס ב"ה בענין ההתהוות. וגם ההתבוננות בהילול ושבח וביטול דחיצוניות העולמות. ברכות קריאת שמע - שירת מלאכים, שאומרים קדוש וברוך, ואיך שבטלים בתכלית. פסוק שמע ישראל - שירת הנשמות. אחדות ה' מצד העולמות, איך שהוא אחד בז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם בבחינת

יחיד ממש. בשכמל"ו - איך שכל ההתהוות העולמות וחיותן הוא רק מבחינת שם דכבוד מלכותו, שהיא הארה דהארה דהארה בלבד.

קונטרס התפלה

שמע ישראל, שמע, הבנה והשגה, בענין ה' אלקינו, שהוי' שהוא למעלה מהשתלשלות הוא כחנו וחיותנו, וע"י ההבנה וההשגה בענין זה ממשיכים גם בעולם שיהי' הוי' אחד, שגם בז' רקיעים ובד' סטריין, ולמעלה ולמטה, נמצא הא' שהוא אלופו של עולם. הכל נמשך משם הוי', שהוא מהווה הכל, אבל נמשכת ההשפעה ע"י המלאכים, שהם השרים של המזלות. אבל הוי' אלקינו דוקא, לנשמות ישראל נמשכת ההשפעה משם הוי' עצמו, למעלה מההשתלשלות, ורק נמשך ע"י המלאכים בדרך מעביר. הבנה והשגה זו, שכל הכח והחיות שלו משם הוי', פועל שכל עשיותיו יהיו לשם שמים.

ד"ה והי' שארית יעקב, ש"פ בלק, תשח"י

הכנה פרטיות לתפלת שמו"ע בפרט: שיתבונן שהוא עומד לפני ממה"מ הקב"ה ומדבר לנוכח ברוך אתה כו' אתה גבור כו' אתה קדוש כו' אתה חונן כו' השיבנו אבינו כו', ובפרט כשיתבונן (בהתבוננות קצרה אבל בהתקשרות) בגדולת ורוממות הא"ס איך שכולא קמי' כלא, גם המדריגות היותר עליונים, לפי שכולן הן אור בלבד שאין ערוך כלל לגבי העצמות, ועצמות המאור הוא בהתגלות בכל מקום ממש, שאינו שייך בו ח"ו העלם וגילוי כלל, ולפניו ית' וית' עומד ומתפלל ומדבר לנוכח.

להסיר כל מחשבה ממילי דעלמא. שלא יטרד ויבלבל אותו בתפלה. זהו שארז"ל לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים ויתפלל, והיינו שלא ימהר להתפלל מיד בבואו מהחוץ, היינו מענינו הגשמיים והחומריים, אלא ישהה כשיעור שיסלק ויסור מאתו עניניו הקודמים שלא יבלבלו אותו (כמ"ש פירוש זה בשו"ע או"ח ס"ז).

ואף שאינו עוסק בעניני הויות העולם, מ"מ שלא בעת התפלה בעת שהוא פנוי מלימוד, העין רואה והלב מהרהר בכמה דברים גשמיים, ולא הרהורים רעים כ"א הרהורי דברים בעלמא, וצריך להסירם מהלב לגמרי. וכיין את עצמו להתפלל, ובהכנה זו יתחיל ללבוש הטו"ת.

ואם אינו בקל כל כך, יעשה חשבון בנפשו, הלא ביכלתו להסיר טרדותיו ודאגותיו בשביל עניניו הגשמיים המוכרחים לגופו, כמו שינה עד"מ, כ"ש בדבר רוחני הנוגע לכל חיי נפשי. ואם היתה חביבה עליו השעה דתפלה, בקל הי' מסלק מלבבו כל דבר המטריד ומבלבל.

ובכלל זה, שיעמוד במקום אחד ולא ילך אנה ואנה. כי התרחבות המוח והלב בעת ההילוך, היא התרחבות הרוח החיצוני והרגש עצמי, ואין בזה שום התרחבות ההתבוננות בפנימיות, אדרבה ההילוך מבלבל. לבד זאת, בעיניו יראה את כל הנעשה בבית ובחוץ ויטרד ויבלבל אותו.

קונטרס התפלה

ראה ראיתי כמ"פ אשר מנהג רע ולא טוב, נסתעף בהמון אנ"ש, למגדולם ועד קטנם, ולכל העם בשגגה כי לא ידעו סיבת שרש הדבר, ואיש על רעהו יראו, הקטנים על הגדולים, עד שנתפשט כהלכה רווחת בעניני ד"ח, שבלתי אפשרי לבוא להעמקת הדעת בהתבוננות בתפלה, כי אם כאשר כה יעשה, שילך ויתפלל אנה ואנה מפינה לפינה, וירוף בכל כח ועוז, כאלו הוא טרוד ומוטרד מאד בעומק ההתבוננות, ואם לא יתהלך כלל אלא יעמוד על מקומו, לשוא יגיעו בהעמקת הדעת והשגה כו'.

הוי אחיי אל יקטן בעיניכם דבריי אלה הנאמרים באמת, ויהיו נא לרצון אמרי פי הנאמרים לטובתם בתכלית, האם יאמר כל אשר רוח בינת אדם בו, גם במילי דעלמא, אשר ההילוך והמרוצה יהי' סיבה טובה להעמקת הדעת, אשר גם במילי דעלמא נהפוך הוא, אם ירצה אדם להעמיק דעתו להתיישב בדבר מה, יעמוד או ישב ויתבונן כו',

אם לא להיפוך, כאשר כבר נטרד ביותר יבוא לכלל הילוך ממילא ומאליו בלתי ידוע לו מזה כלל, וזה הי' סיבה לטעות מנהג הרע הזה אשר נסתעף בין אנ"ש מימים הקדמונים, בראיתם גדולי הערך בהתבוננותם והתפעלותם וטרדותם ירוצו ולא יעפו כו'.

וגם זה כח דמיוני ולא באלה חפץ ה' באמת כי באמת אם יש לו במה להעמיק, על מקומו דוקא ישב, וישוב אל ה' ברוח נמוכה שידע לפני מי הוא עומד כידוע שכל ענין התפלה בשרשה הוסדה על עמידה דוקא, והוא נקרא קובע מקום לתפלתו שכל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו כמ"ש ויעמוד כו' ואין עמידה כו'.

וסוד הדבר ידוע ליודעים, שהעמידה הוא ביטול חיצוני בגופו, שזהו יותר עליון מביטול הפנימי שבמוחו ולבו, וראי' ממלך ב"ד, שהעיקר הוא מביטול הנגלה כו', וכל הכוונות שבשמו"ע הכל בעמידה הוא, וכה"ג בפסוד"ז וק"ש וברכותיה הכל בעמידה במקום א'. ושידע לפני מי הוא עומד שהוא הכוונה מהתבוננות הכללי דסוכ"ע בכלל דוקא, שזהו עיקר ההתבוננות יותר מן ההתבוננות בדרך פרט.

ובזה מחולקים הרמב"ם והטור בדרך הפשוט, שלפ"ד הרמב"ם, הכוונה שבלב לפי מי הוא עומד, ולא בפי' המלות בפרט. ולדעת הטור בפי' המלות בפרט. ושניהם אמת. אך המכוון בהתבוננות דעצמות אא"ס ב"ה צ"ל בבחי' ביטול בעמידה במקום א' דוקא, וכמ"ש אליהו חי ה' אשר עמדתי לפניו, וכן בכמה כתובים כמו ואברהם עודנו עומד כו'.

אג"ק אדמו"ר האמצעי ח"א ע' שי-שיא

לחשוב חסידות בטלית ותפילין: בעמידה או בשיבה על מקום אחד. ולפעמים טוב לעשות כזה גם קודם ברכת יוצר.

קונטרס התפלה

המחשבה בדא"ח בטו"ת פועל הרבה בתפלה שאח"כ, ובהנהגה בכל היום, ועצם המחשבה היא באופן אחר כמו בזמן אחר, וקרוב אל עצמו יותר, וממילא פועל יותר, והא בהא תליא. וטעם הדבר, התריס הוא המגן להגן בשעת צלותא שעת קרבא, טו"ת נעשים לו כמגן ולמחסה.

אג"ק אדמו"ר רש"ב ח"א ע' כד.

ליקוטי דיבורים חלק ה', שיחת חה"פ תרצ"ד ע' 364,

וראה סה"מ קונטרסים ח"ג ע' מה,

מובא בסה"ש תרצ"ב ע' 5

ללמוד קונטרס התפלה

הנני לעורר אתכם שתלמדו את קונטרס התפלה, וזה כלל גדול בכל מקום, אשר הלימוד יהי' על מנת לעשות, וכל ענין שלומד צריך לידע נאמנה, אשר הענין יכול להיות שייך אליו, ובו הדבר תלוי, ומחוייב להשתדל להגיע לזה. וכן הוא בכל ענין שלומד, צריך לחפש היטב מה שיוכל ליקח לו לעצמו מהענין הזה בעבודה. ויהי' חוק קבוע ללמוד

הקונטרס הנ"ל פ"א בב' או בג' חדשים, וטוב שתלמדו אותו כולם בזמן א', וידברו זע"ז, ויחזקו זא"ז.

קונטרס עץ החיים פרק לג

ללמוד קונטרס התפלה, גם בהיותו בקי בו, פעם בחודש במתינות

אג"ק מהרי"צ ח"ב עמוד יט

שמתחלה ילמוד איזה פעמים קונטרס התפלה (עכ"פ עניני העבודה

אשר בו)

אג"ק חי"ג, ד'תשדמ, ע' תצג

ללמוד קונטרס התפלה מסעיף ו' ואילך ועד הסוף, ואחרי זה ההתחלה

יחידות הבחור שמואל שפריצר

בקול רם, נגינה, ותנועות הגוף

הנערים כשמתפללים בכוונה, הנה רתיחת הנערות גורמת להם לעשות תנועות משונות בלי כוונה בידיהם או ברגליהם, וגם בזקנים יקרה כן למקצתם לבד, וכמו למשל במילי דעלמא כשאדם מדבר מן הלב עושה תנועות בידיו או ברגליו כל אחד לפי טבעו, כגון שהוא בכעס וכן כשהוא בשמחה מטפח בידיו, כך הוא הענין בתפלה בכוונה רק בסגנון אחר קצת.

והנה מחמת תנועות הנ"ל אומרים שונאינו ראו זה חדש הוא לא שערום אבותינו, אך באמת אינו חידוש, כי כבר היה לעולמים כשהיו מתפללים בכוונה ככתוב (נחמי' ח, ו) ויענו כל העם אמן במועל ידיהם למעלה מחמת כוונת הלב, וכן דוד המלך היה מפזז ומכרכר וכו'.

ואילו היה דת חדשה היו כולם עושין תנועות שוות, והרי הרבה אין עושין תנועות כלל.

אג"ק אדה"ז ח"ב סי' ו', ח'-י"א חשון תקנ"ט,
דברי עדות בעת מאסרו בפטרבורג

טענו על החסידים שבאמצע התפלה מתנענעים, ועושים תנועות עם הידים ושאר האברים, בה בשעה שבעת התפלה צ"ל בביטול כ"עבדא קמי' מרי", והשיב הבעש"ט ע"פ משל (כתר שם טוב סרט"ו) "כשאדם טובע בנהר והוא מראה במים כמו תנועות שיוציא עצמו מן המים השוטפים

אותו, בודאי הרואים לא יתלוצצו עליו ועל תנועתו. כן כשמתפלל ועושה תנועות, אין להתלוצץ עליו שהוא מציל עצמו ממים הזדונים, שהם הקליפות ומחשבות זרות הבאים לבטלו ממחשבתו בתפלתו".

כשעומד להתפלל ומתבונן שהקב"ה הוא "מקור מים חיים", וכל הפורש ממנו הרי זה כמשל הדגים שבים שכאשר פורשים מן הים מיד מתים (ע"ז ג.ב. וראה ברכות סא,ב), הרי זה נוגע בעצם נקודת נפשו, ואינו יכול לעמוד בקרירות, ולהגביל את תנועותיו.

כאשר עומדים בקרירות השכל, הרי זה הוראה על העדר החיות.

מעשה אבות סימן לבנים. הגלות שבו נמצאים עכשיו, דומה למדבר שבו נמצאו בני"קודם כניסתם לא"י, שהי' מקום "נחש, שרף ועקרב". נחש, ארסו חם. מתחיל להתחמם ולהתלהב בעולם, וזה מפחית אצלו את ההתלהבות בקדושה. שרף, התלהבות בעולם שורפת לגמרי את ההתלהבות של קדושה. עקרב, ארסו קר, וגרוע יותר מנחש ושרף. כי התלהבות וחום בעניני העולם, מורה על חיות, ויכולים להחליף זאת בחיות והתלהבות בקדושה. משא"כ קרירות שהוא היפך החיות.

הוראה (מיוסד על ברכות (ל,ב), נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, עקרב כרוך על עקבו יפסיק): אם באמצע התפלה, לפתע אוזחת בו חמימות של העולם, הגם שאין זה כפי הרצוי, מ"מ ימשיך להתפלל. כיון שיש בו חיות, סוף כל סוף, יהפך את החיות וההתלהבות לקדושה. משא"כ כשאוזחת בו קרירות, הרי זו ראי' שכל סדר העבודה שלו אינו כדבעי. ולכן יפסיק מתפלתו. ויתחיל בסדר עבודה חדש, שהיא מתוך חיות והתלהבות, שבאה ע"י לימוד פנימיות התורה.

ש"פ עקב, כ' אב, תשט"ז

פארוואס אין מתפללים (בהתבוננות) ובפרט שיכולים לנגן (לעיין לקו"ת הקטן מז,ב. הכותב).

שיחת מוצש"ק כ"ז מ"ח תרצ"ב - מרשימת כ"ק אדמו"ר

מי שאינו מתפעל ע"י ההתבוננות עצמה כ"א ע"י סיוע מהניגון שהנגינה מעורר את האהבה, זהו ענין השיר שהיו הלויים אומרים כו', שע"י הנגינה נתעורר ההתפעלות ע"י ההתבוננות. זהו ענין ונערים ממשה

נגינתם, שהנערים הם למטה במדריגה ... לכן לא יתפעלו מההתבוננות
לבד כ"א צריך לנגינה לעורר הכוונה ...".

לקו"ת הקטן מז,ב.
הכוונה ללקו"ת לג' פרשיות,
נדפס באוה"ת בראשית ח"ג תקפח,ב

שירה ותפלה מתחילים במשה רבינו. אז ישיר משה ובני ישראל את
השירה הזאת. שירה זו שר ביחד עם בני ישראל. ובתפלה היה משה מנגן
לבדו. היה חב"ד'ניק. ה' בדרגת חכמה. בינה ודעת כלולות בחכמה והם
משלימים את החכמה. וחב"ד'ניק מנגן בתפלה.

ספר השיחות ער"ח תמוז תש"ב

תפלה והתבוננות מתוך הסידור

כתוב בכמה מספרי חכמינו וגדולינו אשר לכוונת התפלה מועיל
תפלה מתוך הסידור.

אג"ק חי"ז ו'רנט

בכלל, אין כל אדם שוה בזה, ולא עוד אלא שבאותו אדם עצמו, שונה
מזמן לזמן באיזה אופן קל יותר להתאמץ בכוונה, וידע אינש בנפשי
ומחליט.

אג"ק חכ"ב ח'רעח

גם כאשר מתפלל בעינים עצומות, מהנכון שיהי' הסידור פתוח באותו
המקום שמתפללים, שזה מועיל למחשבות מבלבלות וכנראה במוחש.

אג"ק חכ"ב ח'רעח

גם במקום שצריך להתבונן, צריך להיות הסידור פתוח לפניו,
וכשריגיש שמתחילות מחשבות לשוטט יביט בסידור, וידוע מרז"ל אותיות
מאירות.

אג"ק ח"ז, ב'רכג, ו' אלול תשי"ג, ע' שסב

נוסח התפלה

כל אחד ואחד יכול להתפלל כפי רגש הלב שלו (בכל לבבך - לב
שלך), ובמילא - באותיות ולשון שלו. אבל מובן שלכל לראש - צריכות

להיות התפילות בנוסח אנשי כנסת הגדולה ורבותינו ז"ל, שידעו גם פנימיות הלב דבני ישראל (שלאו אצל כל אחת ואחת בגלוי היא) – וגם להתבונן בתפלות אלו, דאפשר דכמה וכמה ענינים דמחדש תפלה עליהם, כבר נכללו בהם.

כתב יד קודש,

נדפס בעבודת התפלה בדור השביעי חלק א' ע' 83

סימן כ הכנה לתפלה

התפלה היא עבודת האדם מלמטה למעלה, (סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה), לצאת ממקום המיצר למקום המרחב. ויש בזה כמה עליות, שבכל עלי' יוצא ממצבו הקודם. העבודה הראשונה היא, ההכנה לתפלה. כיון שעומד להתפלל לפני הקב"ה הבלתי בעל גבול, והוא נמצא בגוף ונה"ב, ובפרט כשמלוכלך ע"י החטא, כיצד יעמוד לתפלה. ולכן מוכרח להשתחרר מכל עניניו ומכל מציאותו, ואז לעמוד להתפלל. ולכן עוד לפני שמתפלל, בענין זה לבדו שחוגר אבנט ועומד לתפלה, יוצא הוא מהמצרים וגבולים שלו, ונעשה מזוכך.

ש"פ מטו"מ תשט"ו

התפלה הוא מצד המטה, ולכן הדבר תלוי לפי אופן עבודת והכנת התחתון, שכאשר תהי' הכנה יתירה בעבודתו, אזי יפעול יותר בתפלתו.

ד"ה נר חנוכה תש"כ

ג' דברים הם להסיר כל המונעים בתפלה, א' מקוה, ב' צדקה, ג' עסק ולימוד דברי מוסר ובפרט דברי מוסר הנמצאים בזהר.

לקוטי תורה תבא מגב,

"תפלה" מלשון התחברות, שמתחבר עם הקב"ה, ע"י "טפלה" בטי"ת, לשון טפל, שנעשה בטל בעצמו (ראה סה"מ תש"ט ע' 79). בג' דברים אלו מודגשת היציאה מהמדידות וההגבלות דמציאות עצמו. צדקה - אע"פ ש"שלך קודם" והוא לא אכל עדיין מאומה, שאסור לאכול קודם התפלה, נותן פרוטה לעני שבהם יכול לקנות דבר מאכל, ואח"כ יתפלל, ורק אז יאכל בעצמו. טבילה - אותיות "הביטל". לימוד פנימיות התורה - שהוא בלי גבול, וגליא דתורה הוא גבול.

אף שבלקו"ת איתא "דברי מוסר ... הנמצאים בזהר", כבר אמרו רבותינו נשיאנו וזקני החסידים, שכל הענינים שבספרי מוסר (כמו ראשית חכמה) וספר הזהר הנצרכים לעבודת האדם, הכניסו הרביים בתורת החסידות, ובדרך ממילא ע"י לימוד החסידות ישנם כל הענינים, ע"ד "בכלל מאתים מנה".

פ' שלח תשי"ג

מנהג טוב נהגו חסידים בדורות שלפני זה, וגם בדורנו, ללמוד פרק תניא בכל יום לפני תפלת הבוקר, וכדאי לפרסם ולחזק מנהג זה. מסתבר לומר, שלימוד זה היא לפני התחלת התפלה ממש, גם לפני אמירת "הריני מקבל כו'", כלומר, שתחילה למדו פרק תניא, ורק אח"כ פתחו ה"סידור", החל מ"הריני מקבל כו'".

ש"פ אחרי תשמ"ט

בבוא יום ש"ק ויש ברצונו ללמוד חסידות ולהתפלל באריכות, ואעפ"כ מרגיש שלבו אטום כו', צריך לידע, ד"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", ולכן צריך להתכוון לכך בערב שבת, וההתחלה של "ערב שבת" היא מיד לאחר הבדלה של יום הש"ק שלפנ"ז.

פ' בא תשכ"ה

"אלה מועדי ה'", המועדים המתינו אלפיים שנה עד מתן תורה, כדי שיהיו "מקראי קודש" ע"י ישראל שממשיכים קודש העליון, "אשר תקראו אותם במועדים", ע"י ההכנה שקודם המועד (תורת הבעש"ט). וכן הוא בפשטות, שיו"ט צריך הכנה, שהרי "ישראל (הם אלו) דקדשינהו לזמנים". ומכאן מענה לאלו המתאוננים, שאף שלומד ומתפלל בדביקות אין זה תופס אותו, שזהו מפני שחסר הכנה. כי א"א לדלג בבת אחת מעניני אכילה ושתיה ושאר ענינים גשמיים, לעניני עולם האצילות. אלא צריכה להיות באופן ד"מעט מעט אגרשנו". תחלה צריך להתפשט מגשמיותו ע"י ההכנה של מקוה, צדקה, ולימוד החסידות.

חג השבועות תשט"ז

לפעול השפלת עצמו ע"י מרירות. שיחשוב היטב כל פרטי עניניו במחדו"מ אשר לא לה' המה שע"ז נתרחק מאלקות, ודירת המלך צריכה להיות מנוקה מכל מיאוס ולכלוך. התגברות התאוה דנה"ב, וכן כל הלבושים צואים דנה"ב, המלבישים את הנה"א ומסתירים ומכסים עליו

עד שאינו יכול לצאת מתוך השבי' להתפלל אל ה' בהתבוננות. וגם התורה שלומד הוא בגלות ושבי' אצלו, שאין אור התורה פועל בו מאומה. כאשר יעשה חשבון צדק, יתמרמר באמת, ויהי' נבזה ושפל, ולב נשבר ונדכא, ואז נעשה כלי לאור ה' שישכון בתוכו. הזמן המוכשר ומסוגל למרירות ושפלות הוא בתיקון חצות, ואחר מרירות הנ"ל ישמח נפשו בענינים המבוארים בתניא פל"א ופל"ג, וילמד דא"ח בכדי להתפלל בשמחה.

אם החשבון הנ"ל לא נגע ללכבו כדבעי ולא נשברה לבבו באמת, צריך לעורר בתפלה רחמים רבים על נפשו, איך שירדה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, וזה בנקל לאדם שירגיש בנפשו את הרחמנות, וברית כרותה למדת הרחמים שאינה חוזרת ריקם, וברחמיו המרובים יפתח מוחו ולבו לעבדו ית' באמת.

קונטרס התפלה

סימן כא רושם התפלה על כל היום

הדרך לדבקה בו וליהנות מזיו השכינה היא ע"י תורה ומצות, אבל כיון שנתלבשו בגשמיות, צריך לתפלה, לגלות את האור שבהם. ולכן צריכים כל היום ב' הענינים. תומ"צ שבהם ישנו האור, ורושם מהתפלה במשך כל היום לגלות האור.

ש"פ תשא, שושן פורים קטן, תשי"ז

התפלה היא הנחמה של האדם, החיות פנימי שלו, חודרת כל הרגשיו, נותנת לו הכי טוב, מתעורר לחיים, מתעורר, מתחזקת התקוה, חש הרבה יותר חזק, מתקבלת החלטה חזקה להיות אדם אחר.

סה"מ קונטרסים ח"א, ד"ה רבא חזי' לרב המנונא, ע' קטז

העיקר שבתפלה הוא מה שבא אחרי התפלה. האחרי התפלה תלוי בהתנהגות שלפני התפלה.

לקוטי דיבורים ליקוט כו

תפלה היא עבודה, לא להתפלל כמו כינור. צריך להתייגע לפני התפלה, ובתפלה, וגם לאחר התפלה לחשוב לעצמו על מה התייגעת, בכדי שבמשך כל היום ארגיש את התפלה.

סה"ש תש"ט י"ג תמוז ע' 334

כל יהודי בשעה שמתפלל, אם הוא רק מתבונן בתוכן פירוש מלות שבתפלה, עכ"פ בפשטות הענינים, בשעת מעשה נמצא הוא במעמד ומצב אחר לגמרי, ובמילא, היציאה לעסוק בעניני העולם לאחר התפלה, מעוררת אצלו תנועה של צמאון.

שמח"ת תשכ"ב

סימן כב השפעת המתפלל על אחרים, וסיוע למתפלל ע"י אחרים

כאשר עשרה מישראל מתפללים בציבור, הם נעשים מציאות אחת, "עדה קדושה", וכאשר א' מהם מתבונן ב"רוממות הא-ל ושלמות האדם" באופן המתאים, הרי זה ע"ד הש"ץ שמוציא את כל הציבור. ואף שזהו מצוה שבגופו שצריך לקיים בעצמו, מ"מ אין מדייקים כל כך בלימוד זכות על ישראל, וזהו הסברה מתאימה.

ר"ח חשון תשמ"ב

פעם היו אומרים, שכדאי אפילו לישון חצי שעה תחת הטלית, כדי שהרואה יחשוב שהוא מתבונן בענין עמוק, ובגלל זה יעשה גם הוא כן. כלומר: גם כאשר חסר אצלו, יש להשתדל שתהי' הפעולה על הזולת. (אף שלכתחילה הרי צריך להיות, כהסגנון הידוע (רשימת היומן ע' שנד) "יה"ר שיפעול בי ובהשומעים").

ד"ה מים רבים תשכ"ה

כדי שתבוא האהבה והיראה בפועל ועד למעשה בפועל – הרי זוהי עבודת התפלה, וכמבואר בארוכה (והאופנים בזה לכאו"א) בקונטרס התפלה, בקונטרס העבודה ובכ"מ. ועוד, וגם זה עיקר – לעשות כל מה שביכולתם ובאפשריותם, שיתרבו תלמידים בהשיבות, לכל לראש – ע"י היותם דוגמא חי', שירצה כאו"א להיות כמותם. וגם ע"י דבור בדברים היוצאים מן הלב, לפעול על ידידיהם ומכיריהם להכנס לד' אמות של תורה וד' אמות של תפלה גם יחד, ע"ד דררז"ל: אוהב ה' שערי ציון שערים המצוינים בהלכה, לימוד התורה ו(לימוד עבודת התפלה, המביא ל)עבודת התפלה. ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב וסו"ס פועלים פעולתם. והרי כל זה – הפעולות על הזולת – מעיקרי העבודה, דלית פולחנא כפולחנא דרחימותא, וכדרז"ל: ואהבת את ה"א, אהבהו על

כל הבריות וכו' בכל נפשך אהבהו עד מיצוי הנפש. וראה אגרת הקודש
לרבנו הזקן (בתחילתו) שהביא דיעה זו לפסק הלכה למעשה.

אג"ק חכ"ג, ח'תשמו, כ"ד טבת תשכ"ד

סיכום המכתב: הדרך לקרב תלמידי ישיבות לחסידות היא ע"י עבודת
התפלה, שזה נמצא רק אצלנו, משא"כ לימוד התורה.

כשתעשו עם הזולת זה גופא יעזור לכם בהתבוננות שלכם. וכל' אדה"ז
נעשו מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה (נתבאר דיוק הל' אלף פעמים
בלקו"ת לג' פרשיות ר"פ בראשית (הוספת המו"ל: אוה"ת בראשית כרך
ו' תתרכו, ב ואילך) שלמדנו מזה שתים: שבכ"ז צריך להתבונן, כי המוח
ולב מצ"ע אף שזכים הם כמה פעמים ככה בכ"ז צריך פעולה בהם (שימני
כחותם תר"ץ. השם נפשנו השי"ת. ועוד), שכשמתבונן משיג בקל ובעומק
יותר ופועל יותר.

מיחידות של א' הת' ז' אייר השי"ת.

נדפס בלקו"ש חל"ג בהוספות ע' 293

סימן כג עיקר עבודת האדם

העבודה למטה בג' קוין, תורה עבודה וגמ"ח שהוא מעשה המצוות. העיקר הוא בקו העבודה, עבודת התפלה. שהרי תורה הוא בדרך מלמעלה למטה, ומעשה המצוות בא אחרי הקדמת לימוד התורה ועבודת התפלה, וא"כ עיקר עבודת האדם הוא תפלה.

ד"ה והי' שארית יעקב, ש"פ בלק, תשח"י

עיקר העבודה והיגיעה היא עבודת התפלה, שלכן נקראת בשם עבודה סתם, כי ענין העבודה הוא שינוי הטבע והרגילות, וזה נעשה בעיקר ע"י עבודת התפלה, ובפרט ע"י תפלת העמידה, שהאדם המתפלל הוא כעבדא קמי מארי', ביטול בתכלית.

ד"ה עשרה שיושבין, י"ב תמוז, תשמ"ב

עבודת התפלה היא יסוד מוסד לכל התורה והמצוות. על כן, הנה ראשית קירוב האדם לעבודת השי"ת הוא עבודת התפלה.

תורת החסידות אות ו'

ראשית הירידה ר"ל הוא העדר העבודה בתפלה, הכל נהיה יבש וקר.

היום יום כ"ג אייר

בצדיקים, התעוררות האהבה ע"י התבוננות, ופשיטא שהאהבה היא בהגבלה, שהרי באה מצד מציאות הנשמה שהיא חלק אלקה ממעל, ואין זה ביטול במציאות.

גם בבינונים, שהתעוררות האהבה באה ע"י הריחוק שמצד נה"ב, שמתבונן שנה"ב מעלים ומסתיר ומנגד על דביקותו באלקות, ועי"ז מתעוררת האהבה דנה"א, הרי גם בעת הריחוק שמצד הנה"ב, כל זמן שנשאר הציור של נה"א היא בקירוב לאלקות, ומרגשת העונג באלקות,

שלכן נעשה צר לה כאשר נה"ב מעלמת. וא"כ זה גופא בא מצד מציאותו, ואינו ביטול במציאות. וגם בשעת המרירות מצד הנה"ב, הרי בכי' תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא.

אבל, כאשר נה"א מבארת לנה"ב, שהיא גשמית וחומרית, ואין לה שום שייכות לענין מבורר ומזוכך, וכ"ש לענין רוחני, וכ"ש לדביקות והרגש תענוג אלקי, וזה נוגע לו עד מיצוי הנפש, שנה"ב מתפעלת ונעשה אצלה רגש של מרירות, הרי במרירות זו אין הרגש טוב טעם באלקות, שלא שייכת נה"ב, וכל ההרגש הוא רק אשר רע ומר עזבך את ה' אלקיך, בזה מתבטלת הנה"ב ממציאותה, וכיון שנה"א פעלה ביטול זה, נעשה ביטול במציאות גם בנה"א, וזהו עלייתה.

ד"ה קדש ישראל הוי', ש"פ פנחס תשח"י

סימן כד תענוג הכי גדול

להתפלל בשמחה גדולה עד אין קץ, ואז ממילא יתפרדו כל מחשבות און, כי גם אם יעלו ירדו ויפלו מיד כמוץ לפני רוח ומלאך השם דוחה, וענין השמחה הוא כדכתיב ישמח ישראל בעושיו, להתענג תענוג גדול בגדלות הבורא משבחים המוזכרים בסידור התפלה. כאלו רואה בעיניו גדלות מלך בשר ודם, המתגלה ביקר תפארת גדולתו וכבוד מלכותו לאין קץ, שהכל ששים ושמחים ומתענגים לרוץ לקראתו לראותו, והוא עת רצון לאסתכלא ביקרא דמלכא, ולהתענג בתענוגים מזיו כבודו וגדלו.

אג"ק אדה"ז ח"א, אגרת יז, ע' מ

הנפש הבהמית, השטן, פארגינט ניט לאדם ההנאה מאלקות שיש בתפלה. געגוגים אלו, התשוקה, גדולה יותר ממילוי הדבר, וזהו תענוג גדול. והמשל מבין שלא ראה זמן רב את אביו, שהגעגועים והתשוקה גדולה יותר מכמו שהוא לאחר שכבר ראה את אביו.

ספר השיחות ש"פ וישלח תש"א

יש ב' ענינים בתפלה, ההתבוננות באלקות, והתענוג והשמחה באלקות. והגם שהתענוג והשמחה באים לאחרי ועל ידי ההתבוננות, הרי ההתבוננות היא כלי בלבד לשמחה ותענוג, דכשמבין ומשיג את הדבר יש לו תענוג ושמחה. אבל אין זה אלא שבאים בבת אחת, אבל באמת חלוקים הם בעניניהם ומצד שרשם, דענין ההתבוננות אין ביכולתו לתפוס בעצמות, שהרי שכל שלמטה אינו בערך כלל לשכל שלמעלה. משא"כ ע"י התענוג והשמחה שבתפלה תופסים את העצמות, כי נמשך התענוג והשמחה שלמעלה ממש.

ד"ה ויהיו חיי שרה תשי"ב

סימן כה התנגדות הכי גדולה

כל הקרוב אל ה', וטעם טעם בתפילה פעם אחת, יבין וישכיל כי בלעדה לא ירים איש את ידו ואת רגלו לעבוד ה' באמת, כי אם מצוות אנשים מלומדה, וע"כ השטן מקטרג עלינו ביותר.

אג"ק אדה"ז ח"א אגרת טו

על לימוד הנגלה, הלא-טוב כבר הסכים לפני הרבה זמן, אבל הי' בורח מיהודי שלקח ספר חסידות, שאין לו שם תפיסת מקום. ולאחרי זמן כבר הסכים גם על לימוד החסידות, שהרי גם יש לו תפיסת מקום. אבל בעבודת התפלה, אין לו שום תפיסת מקום.

ספר השיחות שמחת תורה תש"ז

על שלשה עמודים שעליהם העולם עומד, על הגמ"ח הסכים הנה"ב מכבר, ובשנים אלו הסכים ג"כ על התורה, כי גם זה אינו מפריע אותו מעבודתו עבודת פרך ר"ל שמעביד את האדם, רק את העבודה אינו מניח, לפי שזה הוא נגדו ולעומתו ממש.

קונטרס עץ החיים ע' 87

על זה חל פסק רז"ל לא יגעת ומצאת על תאמן, ואדרבה על זה חל יותר מעל לימוד התורה, וכמובן ממ"ש בקונטרס עץ החיים אשר בימינו אלה עיקר התנגדות הלעו"ז הוא על ענין התפלה ויותר מאשר על ענין התורה.

אג"ק חלק ט', ג'תשצז, ז' תמוז תשי"ד, ע' קעה

סימן כו הכנה למשיח

"אדם" ר"ת אדם דוד משיח, שהיו כלולין בקומת אדם הראשון כל נשמות ישראל. כמו כן יהי' משיח קומה שלימה מכל נשמות ישראל. על כן צריך כל אחד לתקן ולהכין חלק משיח השייך לחלק נשמתו, עד שיתוקן ותכונן כל הקומה.

מאור עינים פ' פינחס בשם הבעש"ט

בעבודת האדם, ביאת המשיח הפרטי, זהו עבודת התפלה שלמעלה מטעם ודעת הקשורה עם פנימיות הנפש, ונוגע ביחידה שבנפש. כמבואר באגרת הקודש סימן ד': "כל ניצוץ פרטי מהשכינה שבנפש כל אחד מישראל יוצאת מהגלות השבייה לפי שעה בחיי שעה זו תפלה ועבודה שבלב מעומקא דלבא", וזה פועל את גילוי יחידה הכללית, שזהו ענינו של משיח, שעל ידו היא הגאולה הכללית.

י"ט כסלו תשי"ט

עיקר העבודה בעקבות משיחא היא התפלה כמ"ש הרח"ו ז"ל בע"ח ופע"ח ... ראוי ונכון ליתן נפשינו ממש עליה".

תניא, קונטרס אחרון קסבא, בשם הרח"ו ז"ל

הסכם של רבים שיסכימו יחד לעבודה זו מקרב את ביאת המשיח, כאשר זהו התכלית.

תורת שלום ע' 120

בזמן הזה, עקבתא דמשיחא, שצריך להקים את סוכת דוד הנופלת, כמ"ש באגה"ק ס"ט, זהו עבודה שזמנה עובר, וא"א לעשותה ע"י אחרים, כיון שבגאולה מגלות זה, לא ישאר אף יהודי בגלות, וכדי לפעול שכל אחד מישראל יצא מהגלות, צריך לקשר אותו עם הקב"ה, ש"בל ידח ממנו נדח", והרי התקשרות הנכרא עם הבורא נעשית לכל לראש ע"י עבודת

התפלה, כי תפלה היא מלשון חיבור, כמו "נפתולי אלקים נפתלתי", וענין זה נעשה ע"י הביטול, שענין התפלה הוא כמו "הטופל כלי חרס" (ראה הערת רבינו בסה"מ תש"ט ע' 79), שנעשה טפל למי שמתפלל אליו, כעבדא קמי' מרי', שאינו אלא ענין של מה בכך, "שפלות האדם". ועי"ז נעשה החיבור, ו"המחובר לטהור טהור" (ב"ק צב,ב), "רוממות הא-ל". נמצא, שדוקא ע"י עבודת התפלה נשלמת ירידת הנשמה למטה, לתקן את הגוף ונפש הבהמית.

מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבט, תשכ"ח

קו העבודה אינו בשלימות, לא רק עכשיו, אלא גם בזמן הבית לא היתה עבודת הקרבנות בשלימות, כי אם לעתיד לבוא, שאז תהי' הקרבת הקרבנות "כמצות רצונך", ולכן אז יהי' הגילוי בשלימות.

ש"פ תשא, שושן פורים קטן, תשי"ז

איתא בזהר ד"תפלה לעני" קאי על תפלתו של משיח, "עני ורוכב על חמור". וגם עכשיו, בלימוד החסידות והנהגותי' והדרכותי', מגיעים לתפלה לעני, שהרי מתקשר עם פנימיות התורה שמאחדת עם סתים דקוב"ה, שזהו מעין מרחב העצמי שבתורה שיתגלה לעתיד, דבזה מגלה את המשיח הפרטי שבכל אחד מישראל, שהוא ניצוץ פרטי מהשכינה שבפנימיות הלב (אגה"ק בתניא סימן ד'), ועד שבאים למשיח הכללי.

ש"פ בשלח, ט"ו בשבט ה'תשט"ז.

נדפס בלקו"ש חלק ט' בהוספות לפ' עקב

סימן כז משלים, סיפורים, עצות, ופתגמים מפי משפיעים

כדי להגיע לאיכות הכוונה, צריך אריכות בזמן.

יכול להיות שלומדים תורה, אבל שוכחים על 'נותן התורה', רק חושבים על עצמם ועל החידושי תורה שלהם. וכן גם בקיום המצוות יכול לשכוח על מצוות המצוה. אבל בתפילה הוא מדבר עם הקב"ה, ולא יכול לשכוח את הקב"ה. לכן זה מעמיד את כל עבודת ה' ואת כל החיים 'בכל דרכיך דעהו', שזוכר תמיד שהכל מתנהל ברצון הקב"ה.

בלשון הנגלה, דאורייתא דוחה דרבנן. בכוונת התפלה מקיים כמה מצוות דאורייתא, אמונה בה', אחדות ה', ידיעת אלקות, אהבת ויראת ה', ואילו הפרטי הלכות (זמן תפלה, תפלה בצבור, איסור אכילה לפני התפלה) הם דרבנן.

טענת חסיד חג"ת: בכדי שלא ליפול במחשבות זרות צריכים להתפלל בהתלהבות ובמהירות, כמו כשנוסעים בעגלה וה'שקצים' רוצים להתנפל עליה, שצריך להאיץ בסוסים ולברוח כמה שיותר מהר כדי שלא יצליחו לעלות, כך בתפלה צריך למהר ולברוח מהיצר הרע ולא להתאבק ולהתדיין עם היצר ע"י שמתבונן ולהאריך בתפלה.

מענת חסיד חב"ד: הגוי כבר עלה לתוך העגלה. היצר הרע נמצא בתוכנו, ואין זה מועיל אם ייסע מהר יותר, אלא צריך להתעסק עמו במתניות, שגם הנה"ב תבין ותרגיש את האמת האלקית, וזה לוקח זמן ולכן מאריכים בתפלה.

כמו שא"א לאלץ ילד לאהוב את בית הכנסת ע"י גבורות וביקורת, אלא צריך לראות גודל השמחה והתענוג של אבא שלו בעבודת התפלה,

כך כאשר נפש הבהמית מרגישה את גודל השמחה והאהבה שיש לנפש האלקית, בדרך ממילא היא נמשכת.

אופן ההתכוננות הוא כפי שמסבירים את הענין לאדם שהוא בר דעת אלא שעדיין לא למד חסידות. להסביר לו כל פרט ופרט לאשורו עד שיבין היטב. להוריד את האותיות למילים והסברים בסגנון האישי של האדם, בכדי לחבר הנפש הבהמית לחסידות. לצייר את הדברים במחשבתו, להרגיש שהדברים מכוונים אליו באופן אישי, לקרב אותם לעצמו, ולשייך אותם לעולמו האישי.

אבן הבוחן שאתה מבין חסידות 'אליבא דנפשיה', כשאתה יכול להסביר ליהודי במבצעים שחסר לו רקע במושגי היסוד הבסיסים ביהדות. בשלמא, סוגיא בנגלה באמת קשה להסביר כשאנו מבין הכללים והיסודות. אבל חסידות זה שכל, ואם אינך יכול להסבירו לכל בעל שכל, מוכח שאתה מסתתר מאחורי ה'לשונות' וה'אותיות' של החסידות, וחסר ההבנה בחסידות. כי בעצם, נסתר זה נגלה, ונגלה זה נסתר. (ר' עקיבא וגנר)

נתאר לעצמנו שור עטור בטלית ותפילין שצועק שמע ישראל בכוונה עצומה וקופץ לתוך האש ונשרף על קידוש השם. זהו דבר נפלא ביותר. כאשר נה"ב מזדככת בהתכוננות בתפילה, קורה דבר דומה, שמעלים את הבהמה לאהוב אלקות. (בשם הרבי).

הנפש הבהמית הוא כמו ילד טפש. היא לא קולטת בפעם אחת. יש לחזור שוב ושוב על הדברים, ובסוף זה נקלט.

צריך להתקדם בזה אט אט להתחיל לומר את הברכה על האוכל בכוונה.

כל אחד מסוגל להיות בעל הבית על עצמו, ולשלוט על המחשבות שלו, ולרכז בנושא אחד. צריכים להתרגל לחשוב בנושא אחד, למשך זמן קצר, ברציפות, מבלי שתופרע ע"י מחשבות זרות. להתחיל בכמה דקות, בלי לאבד את הריכוז. לאט לאט זמן ריכוז המחשבה גדל לחמש דקות, לעשר דקות.

טוב יותר לחשוב חמש דקות באופן שהמוח יהיה נקי לגמרי ממחשבות זרות, מאשר לחשוב רבע שעה כאשר היצר הרע מכניס בכל רגע מחשבות זרות.

כמו שאדם מסתכל הרבה זמן על איזה דבר גשמי, כמו ציור נאה והציור תופס אותו, וכשמתבונן הרבה זמן בפרטי הציור, אזי הציור נחקק עמוק בלבו ובנפשו, וגם לאחר שמיים להתבונן ממשיך הציור לעמוד מול העינים.

ריבוי דברים בטלים מביאים לריבוי מחשבות זרות.

להתרגל לשלוט בעצמו, שלא לדבר מה שמתחשק שלו ומתי שמתחשק לו.

דברים בטלים לפני התפלה גורמים פיזור הנפש, ומפריעים להתרכז בעת התפלה. ועל זה מבקשים "והביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ", שה' יסייע לנו לאסוף כל כחות הנפש שהתפזרו בכל קצוי תבל ע"י המחשבות זרות והדברים בטלים.

לחשוב ענין בחסידות שנגע לו והתחבר איתו, לסכם את הנקודה, ולנסות להתעצם עמה.

לערוך מעין חשבון הנפש, ולבחון בעצמו עד כמה הוא קרוב אל הענין שבו הוא מתבונן, באיזו מדה הוא מרגיש שייך ומחובר לענין.

לחשוב מה המאמר לימד אותי. איזו מדה חסר לי, שצריך תיקון. לצייר במחשבתו באופן אישי סיכום הדברים, ולהוציא הבכך המעשי, מה המאמר אומר לי בחיים?

דוגמא: "משביעים אותו - אותך - תהי צדיק", להתבונן בפירוש משביעים מלשון שובע שיש לו כחת בלתי מוגבלים להיות צדיק.

דוגמא: הבכך דתניא פ"א. לתבוע מעצמו, למה כל הענינים הנובעים מנה"ב נמצאים אצלי בגלוי ובשלימות, ואילו עניני הנשמה אינם בגלוי ובשלימות.

דוגמא: הבכך דהמשך ר"ה תש"ג, העוסק בדרגות גבוהות דרצון. רצון ה' להיות עבדו נוגע לו מאד, במקום הכי גבוה ופנימי, וממילא נזהר מלשקוע בתאות.

אפשר לחשוב אפילו על סיפור חסידי או מכתב מהרבי שמעורר.

לבטל מדת הגאווה צריך ללמוד מאמר שמדבר על החשיבות של ביטול ולהתפלל עם המאמר. דוגמא: "כולם בחכמה עשית". מתבונן שכל מציאות העולם בא מחכמה דאצילות, שענינה תכלית הביטול לאלקות. ושוב מתבונן בהמסקנא, שבכל דבר שבעולם העיקר הוא האלקות שבזה. ושוב מתבונן בהבכך כלפיו באופן אישי, ואז מרגיש גודל הריחוק שלו מהכרה זו מצד הנהגתו במשך כל היום כולו. וזה גורם צמאון ותשוקה להתקרב אל האמת האלקית.

הצ"צ אמר לרבי מהר"ש שר' הלל חושב על העבודה שיש במאמר, שדובר בו על קבלת עול, איך זה נוגע לעבודתו, אם ספירת המלכות מושרשת בעתיק ועד לעצמות א"ס, הרי הוספה בקב"ע שלו נוגע לעצמות. ור' שילם היה מתבונן כל השבוע על המאמר שהרבי אמר בשבת, איך זה נוגע לו בתיקון מידותיו.

סדר חסידות, התבוננות, ותפלה יהיו ברצף אחד. ההפסקה בין סיום סדר חסידות להתחלת תפלת שחרית, אינה קשורה להליכה למקוה וטעימת מזונות, אלא זמן זה נועד להתבוננות בחסידות.

כאשר בא אל מקום התפילה, יפעול בעצמו תנועה של מתינות, לשהות מעט במנוחת הדעת, ולהסיר מחשבות וטרדות שהעסיקו אותו, ולהסיח דעתו מהן. הפרדה זו היא ע"ד ביאור הרבי בחגירת הגארטל, להפריד בין חלק התחתון והעליון, דהיינו, ניתוק והפסקה בזמן מעניני העולם המבלבלים ומטרידים.

בתפלה יש הארה ומעין עולם הבא, וכיון שא"א להגיע לעוה"ב ולגן עדן, כל עוד נשאר חקוק בנפשו שמץ מעניני העוה"ז, כן בעבודת התפלה, לפני שניגשים להתפלל, צריך לנקות את המחשבה ולמחוק מתוכה כל מה ששייך לעניני העולם.

לחשוב שמדבר לפני בורא עולם.

"א איד שטעלט זיך צום דאווענן". שטעלט זיך, פירושו, לא לעמוד אלא להתייצב דוקא. התייצבות בפני המלך או בפני המפקד. עמידה של "היכון לקראת". תנועה נפשית של "הנני".

להתחיל להתפלל כראוי, צריך להכניס את עצמו לכיוון שהתפלה היא לא רק ענין של סדר יום ושגרה, אלא זהו מעמד רציני וחשוב, שצריך להתכונן אליו. כמו פגישה גורלית, שמתרכז כל כולו בענין שמדובר עליו, לא לפספס אף מילה ורגע, כמו כן כל רגע בתפלה הוא גורלי, וצריך לרכז מחשבתו בדיבורו לה' שמאזין ומקשיב, ואם קורה שבאמצע התפלה נאבדה ההכרה שמדבר לבוורא, יש לעצור ולהתכונן שוב בענין חסידות עד שהנקודה חוזרת להאיר.

בשלים הראשונים בעבודת התפלה, צריך להתרגל ולהתכונן בחלק אחד שבהתחלת התפלה, כמו פרק אחד שבפסוקי דזמרה, במתינות רבה ע"פ ביאורי חסידות שבכל פסוק, ושאר חלקי התפלה בפירוש המילות הפשוט. ולאחר שמתרגלים במשך כמה שבועות להתפלל חלק זה, להוסיף ולהתפלל בהתבוננות עוד פרק, ושוב אחרי כמה שבועות להוסיף עוד.

חסידים עשו קנייטש בסידור, כסימן שעד כאן 'התפללתי' - בכוונה, או בדיבור מתון, או בהבנת פירוש המילות, או בהבנה והתבוננות בפירוש רעיוני, או בהתבוננות במצבי הרוחני. מחר צריך להתקדם. וכך החליפו מזמן לזמן לקטעים אחרים בתפלה.

הנהגה זו שמתפללים רק בחלק זה, ואילו שאר חלקי התפלה רק אומרים, קשור להמבואר בתניא פרק י"ב, "אחר התפלה, בהסתלקות המוחין דגדלות אין סוף", דאין הכוונה דוקא אחרי סיום אמירת כל המלים שבתפלה, אלא סיום התפלה הוא בהסתלקות המוחין, ויכול להיות באמצע התפלה, אבל בעצם כבר הגיע לשלב של אחר התפלה.

לפעמים דוקא לאחר שמתחילים להתפלל באריכות יש יותר מחשבות זרות. הטעם מבואר בתניא פרק כח "ונודע דרך הנלחמים וכן הנאבקים יחד, כשאחד מתגבר אזי השני מתאמץ להתגבר גם כן בכל מאמצי כחו", דהיינו שזהו הוכחה שהוא בדרך הנכונה, שהיזהר יודע שהמתפלל באריכות מתנהל נגדו מלחמת חורמה ומאבק מכריע, ולכן הוא מפעיל את כל מאמציו ונלחם בשארית כחותיו ע"י שהוא מפיל מחשבות זרות במוחו.

היצה"ר יודע שהמערכה האמיתית והסופית נגדו, היא עבודת התפלה, שתובע מעצמו 'להיעמד מול המראה'. להתייצב מול האמת.

בלימוד, לומדים כל יום קטע אחר במאמר, אבל קודם התפלה יכולים להתבונן באופן קבוע (אפילו כמה שנים רצופות) באותו פרק תניא או במאמר אחד. ואת לימוד החסידות שלומדים בכל יום, לקשר עם ההתבוננות הקבועה. אבל צריך להתבונן בקביעות.

יש כאלו שבטבעם צריכים לחשוב על 'אותיות הרב'. פשוט להתרגל לרכז את המחשבה עם המילים של ה'מאמר'. אפילו רק בחלק מה'מאמר'. אחרי תקופה שמתרגלים להתרכז עם אותיות הרב, צריכים לעבור להדרכה העיקרית בהתבוננות. להוריד את ה'אותיות' למילים והסברים בסגנון האישי של האדם, בכדי שהוא יוכל לחבר את נפש הבהמית שלו לחסידות.

חייב להתקדם שלב אחר שלב. שלב א': אותיות הרב. להתבונן בלשון המקור. שלב ב': תוכן המאמר. להתבונן בתוכן הדברים באותיות שלו, באופן שהוא מסביר למישהו שקשה לו להבין ושואל שאלות ועונה לו על כולן עד שיבין היטב את כל הפרטים. שלב ג': נושא אחד מלוקט מכמה מאמרים. נושא שלם מלוקט מחלקים שונים במאמרים שונים, לא לפי הסדר שהדברים כתובים במקורם, ולצרפם להתבוננות אחת ארוכה, ולצייר ולתאר לעצמו באותיות שלו.

דוגמאות של נושאים שונים להתבונן בהם קודם התפלה, שהציע המשפיע הנודע ר' שלמה חיים קסלמן לתלמידים שונים, ששייך ונוגע לתלמיד מסוים באופן אישי:

ביטול העולמות לאלקות - תניא פרקים כ, כא, כב. (ר' ש.ח.ק. קיבל בעצמו הוראה ביחידות מהרבי רש"ב, להתבונן בפרקים כ' וכ"א). ד"ה מי כמוכה תרכ"ט.

תניא פרק ג'.

אהבה כמים הפנים לפנים - תניא פרק מ"ו.

לחיזוק בקבלת עול - תניא פרק מ"א.

להתעוררות ברגשי אהבת ה' – תניא פרק מ"ד ואילך.

אחדות ה' – ד"ה ת"ר נר חנוכה וד"ה האומנם וד"ה רבי ברכיה תרמ"ג.

מה רבו מעשיך ה' – ד"ה שבחי ירושלים את ה' תרכ"ז.

ד"ה לך אמר לבי. ד"ה אחת שאלתי עת"ר. ד"ה שובה ישראל רנ"ט.
(ב' מאמרים האחרונים הם מאמרי עבודה המדברים על שלילת 'לגרמי'
דהיינו מציאותו הרוחנית של האדם).

ועמך לא חפצתי – שרש מצות התפלה פרק ל"ט.

ד"ה אני ישנה תש"ט.

החילוק בין נה"א לנה"ב – ויבא עמלק תש"ט.

אחרי שמתבוננים קודם התפלה, גם המתפלל בפירוש המלות בלבד,
הפירוש של המילים מקבלים משמעות עמוקה וטעם אחר לגמרי.

כאשר לומדים ענין בחסידות בצורה טובה, וחושבים על זה כאשר
אומרים את מילות התפלה בחיות ובמתינות זה משנה את המציאות
לחלוטין, שמתרומם מהגשמיות ומכיר את הרוחניות.

העיקר היא ההתבוננות שלפני התפילה, ומה שיהיה אחר כך, לא
תמיד תלוי בכך. זה יבוא בדרך ממילא.

כשמרכז כל הרצונות שלו לעבודת ה', ושולט על המחשבות שלו,
ועל התאוות שלו, המדות משתנות, והאדם מתעלה.

חסיד התאונן לפני הרבי רש"ב שהוא 'חיצון', מאחר שכאשר הוא
מתפלל בביתו תפילתו אינה בחיות כל כך כמו בבית הכנסת בצבור, ענה
לו הרבי רש"ב, לפי נוסח א': בצבור ישנם הרבה נשמות אלקויות יחדיו,
ובמילא יותר גילוי אלקות, ולכן תפילתך מצליח יותר. לפי נוסח ב':
קדושת בית הכנסת גורמת לו להתפלל יותר בפנימיות ובחיות.

המשפיע ר' שלמה חיים הקפיד שה'עובדים' יתפללו דווקא במקום
בולט, באמצע ה'זאל', בשעה שמסביבם כבר ישבו רוב הבחורים ולמדו

גמרא, ולא בפינה שקטה שבה אפשר להתפלל ביישוב הדעת. והיה מראה לבחורים מה שכתוב ב'תורת-שלום', בהגהה של הרבי הרי"צ, שיש הבדל בין שור לאריה. לשניהם יש כוחות חזקים, אלא שהשור הולך לאט ולכן כוחו נשאר בהעלם ואילו האריה הולך בקצב של תנופה שמגלה את כוחותיו, וככל שמוציאים את הכוחות בגילוי יותר, כך הכוחות מתגברים יותר. אין להתבייש להתפלל באריכות, כי בזה לא שייך החשש דבליטות. אדרבה, אם יתפלל בנוכחות כל הבחורים, ה'עבודה' שלו תהיה חזקה הרבה יותר.

מסירות נפש האמיתית של חסיד היא שאפילו אם הוא עושה את הדבר הכי גס ומגושם, הרי כאשר הוא מגיע לתפלה, הוא יושב ומתפלל כאילו מאומה לא אירע. כשיבוא הזמן הראוי לכך, יעסוק בתשובה על חטאיו, אבל כעת עליו לעבוד את הקב"ה ולהתפלל כראוי.

המשפיע ר' שלמה חיים קסלמן שאל את הרבי ביחידות לגבי בחור שהגיע מבית לא חב"די והיה מאריך מאד בתפילתו, והתלבט אם באמת מתבונן בתפילה או שהוא חי בדמיונות. האם כדאי להפסיק אותו או לא. הרבי ענה לו ונקט את שמו של הבחור: פלוני מתפלל? הוא חושב חסידות? אז למה להפסיק אותו? שימשיך! הלוואי שכולם היו חושבים 30 דקות חסידות, 20 דקות חסידות, 10 דקות חסידות, אפילו 5 דקות חסידות...! תוך כדי שהוא עושה תנועות כסימן של התפעלות בידיו הקדושות. מה שניתן ללמוד מהסיפור הזה, שאפילו אם יש ספק אם זה אמיתי, צריך להמשיך לחשוב חסידות. כי הרי כולנו רוצים בסופו של דבר שזה יהיה אמיתי.

חסידות חב"ד, כמבואר בתניא (פרקים י"ב, י"ג ועוד), בנויה על עבודת הבינוני, להיות כמו צדיק בשעת התפלה. עבירה מושללת אצלו כמו בצדיק, ומרגיש תענוג בה' כמו הצדיק.

בלימוד התורה משקיע האדם את מוחו בעניני קדושה, אבל בתפלה משקיע את הרגש והתאוה שלו בעניני קדושה, וממילא אתפטר מהרגשים הנובעים מצד הקליפה. תענוג הוא כח הכי נעלה והכי חזק, ולכן ברגע שמבין שהתענוג הכי גדול בחיים הוא בעניני רוחניות, ובעניני רוחניות גופא התענוג הכי גדול הוא להתפלל באריכות, ממילא תתבטל המשיכה לכל תענוגים האחרים.

אילו כל בעלי התאוה היו מכירים את התענוג הנפלא של עבודת התפלה, היו נוטשים את כל תאוותיהם החומריות ועוסקים בעבודת התפלה. (בשם הרבי מהר"ש, ובשם ר' הלל מפאריטש)

בהקדמה לתניא מבאר החילוק בין קריאה בספרים שבקושי יכול לראות את האור הגנוז בספרים, לשמיעת הדברים באופן ישיר מהמקור. כך החילוק בין לימוד החסידות לפי דרכו ודעתו ויכול לטעות ולהתהלך בחשכה בעבודת ה', לעבודת התפלה שהיא כמו שמיעת הדברים ישירות מפי הרבי.

בדורות הקודמים, כשמישהו מתכוון לחזור דא"ח בריבים, היו מתעניינים תחילה האם אותו חסיד עוסק בעבודה, ואם לאו לא היו באים לשמוע.

מהמשפיע הרב שלמה חיים ע"ה קסלמן

ככל שיחלוף עוד זמן ונתקרב יותר לימות המשיח, כך יתקרבו יהודים עוד יותר לדעת מהי התכלית שלמענה ירדה נשמתם לעולם הזה.

בעבר היה יהודי יכול לטעות ולחשוב שנשמתו ירדה לעולם הזה כדי שיהיה בעל עגלה. חלפו ימים, הומצאה מכונה שנוסעת בלי סוס ועגלה וכעת אף אחד לא חושב שנשמתו באה לעולם כדי שיהיה עגלון. כך גם בעבר היה יהודי יכול לחשוב שנשמתו ירדה לעולם כדי שיכבס בגדים. ואז המציאו מכונה שמכבסת בגדים, וממילא הבין היהודי שגם זו אינה מטרת ירידת נשמתו לעולם.

ועדיין ישנם יהודים טובים הסבורים שנשמתם ירדה לעולם כדי שיהיו למדנים גדולים. יבוא יום, וימציאו מכונה שתהיה למדנית גדולה (הוא אמר זאת הרבה שנים לפני שהומצא המחשב הראשון בעולם), ואז יבינו כולם שגם הלימוד כשלעצמו, אם הוא לא מתוך יראת שמים אמיתית ודבקות בקב"ה, איננו תכלית ירידת הנשמה לעולם הזה.

יש רק דבר אחד שלא יצליחו לעשות מכונה שמבצעת אותו - להתפלל בעבודה. משום שזוהי התכלית האמיתית שבשבילה ירדה הנשמה לעולם.

פעם הגיע הבעש"ט לעיר אחת,
קיבץ סביבו יהודים, אנשים נשים
וטף, ואמר בפניהם:

כתיב "אשרי תבחר ותקרב ישכון
הצריך נשבעה בטוב ביתך קדוש
היכלך". אע"פ שיש חילוקי דרגות,
"הצריך", "ביתך" ו"היכלך", מ"מ
ע"י "אשרי" - ר"ת "אמן יהא
שמי' רבא" - שבוה כולם בשוה,
נעשה "תבחר ותקרב".

באמירת תורה זו עורר הבעש"ט אצל כל
השומעים חיבה לאמירת "אמן יהא שמי'
רבא".

ספר השיחות חג השבועות תש"ד.
תורת מנחם חג השבועות תשי"ד. תשכ"ד

